Schenckelius detectus : seu, MEMORIA ARTIFICIALIS HACTENVS OCCVLTATA, AC A MVLTIS QVAM DIV DESIDERATA:

Nunc primum in gratiam optimarum artium, ac sapientiæ studiosorum luce donata.

A' I. A. P. G. S. P. D.

Hanc artem Principes & alij nobiles, cùm Ecclesiastici, tum seculares addidicerunt, exercuerunt, & mirificè probarunt, vt ex sequentibus notum fiet.

Tantum scimus, quantum memoria tenemus.

LVGDVNI,
Apud Bartholomæum Vincentium.

M. DC. XVII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ADMODVM ILLVSTRI, ac ſtrenuo viro nobili Rudolpho de Schauvvenſtein, Domino de Richennau, Equiti S. Marci, Duci militum in Præſidio Regio Lugdunenſium, &c. D. Domino ſuo Clementiſſimo.

Acteum illud eloquentię flumen, vir ſtrenuiſſime, lib. 1. de Finibus, inquit. *A diis immortalibus, nihil florentius, nihil præſtabilius hominum vitæ datum ſapientia.* Ac alibi: principem omnium virtutum ſapientiam, quam Græci σοφίαν vocant, affirmat. Quin imo Parad. 6. ex doctorum ſententia ait: *Niſi ſapientem liberum eſſe neminem:*

quod idem luculentius lib. de amicitia probat, vbi *negat quemquam virum bonum esse nisi sapientem.* Hisce grauioribusque momentis adducti, omnes quidem sapientiam desiderant, inquirunt, ac inquirendam, honoréque afficiendam monent: sed qui facem lampadémque accensam ad hanc inquirendam prætulerit adhuc vidi neminem : desiderarunt eam, qui se cùm antiquorum, tum recentiorum Philosophos venditarunt: Alius in Cyri institutione eam inquisiuit; magni faciendam præcepit Isocrates, vbi inquit, τοὺς νοῦν ἔχοντας περὶ πολλοῦ ποιοῦ, καὶ θεράπευε. pluresque alij quos hîc recensere nihil attinet. Hanc igitur compendiosam, ac regiam ad sapientiam viam ex politiorum auctorum monimentis eruere conabor: ita vt omnes non vulgi tru-

tina, ſed prudentum ſtatera rem pond rantes facilè aduertent, cur adhuc tam pauci ſapientiæ arcem inuaſerint, licet eam variis arietibus quaſſare conati ſint. Sed inquis cum illo,
ἄγε μοι τόδε εἰπὲ καὶ ἀτρεκέως κατάλεξον. Animum igitur parumper aduerte, paucíſque id tibi demonſtraro. Nemo in ſanioribus Academiæ ſpatiis verſatus Philoſophus, vnquam ſine mediis ad finem optatum perueniri poſſe dixerit. Quotus quiſque tam abſurdus ἰατρὸς extitit, qui generationem ſine matre fieri poſſe affirmarit. Nullum denique tam rudem ac ignarum fore exiſtimo, qui aquam ſine vrna, aut alio inſtrumento concauo hauriri putarit. Attamen tales ſunt, ſunt, inquam, illi qui ſe ſapientiam ſine memoria acquirere poſſe paſſim exiſti-

mant : cæterum vt hoc probem nihil ſatius arbitror, quàm ſi memoriam ſapientiæ genitricem, conſeruatricem, ac auctricem ex optimis quibuſque auctoribus monſtraro. Ac imprimis tota Ethnicorum antiquitas huic ſententiæ ſuffragatur, quæ, Polybio teſte, ſapientiam in ianuis templorum hiſce verbis pingebat: *Vſus me genuit, peperit memoria, σοφίαν me vocant Græci, vos ſapientiam, ego odi homines ſtultos, &c.* A noſtra ſtat parte, vt cum Tullio loquar, Deus ille Philoſophorum Plato, in Timęo, inquiens, *Muſarum mater memoria eſt.* Et in epiſt. ad Dionyſ. μεγίστη δ' φυλακή, τὸ μὴ γράφειν, ἀλλ' ἐκμανθάνειν, οὐ γάρ ἐστι τὰ γραφέντα μὴ οὐκ ἐκπεσεῖν. Nobiſcum facit Sabellicus lib. 10. cap. 9. *Aliquid*, ait, *vidit ſapiens Poëta, qui muſarum memoriam dixit matrem.*

Nec

Nec à nobis recentiores ac Neotcrici abeunt, ex quibus vnus instar omnium sit Adamus Bruxius Medicus, ac huius nostræ artis cultor eximius, sic in libro suo artis memoriæ scribens. *Quemadmodum enim verissimè mater ignorantiæ obliuio dicitur: ita non minùs verè etiam musarum mater memoria appellata fuit.* Sed, inquiet, non nemo sciolus, memoriam naturalem sapientiæ genitricem non inficias iuero, at memoriam tuam artificialem ad hanc aliquid adferre vtilitatis penitùs negarim: quanquam huius tela, vel, vt verius loquar, calumnias & quisquilias facilè auctoritate Ciceronis, D. Thomæ, ac aliorum primæ notæ scriptorum retorquere possem: tamen ad horum impudentiam, & ignorantiam magis redarguendam, exempla aliquot post homi-

num memoriam inaudita,& penitus diuina nostræ artis ante ob oculos ponam,quam artem ipsam detegam: planè confidens os blatteroni obstinctum , & igniculum huius artis in ingentem flammam in animis hæc volitantibus oculis pererrantium accensum iri: atque ita me ex eâdem fidelia duos parietes dealbaturū. Porro de me, vt quod res est dicam, næ mirificè incensus fui perlectis his exemplis ad hæc κειμήλια inquirenda,& quibus quibus modis possem memoriam excolendam. Quare in primis è re mea putaui huius artis coryphæos adire: Aristotelem itaque de memoria & recordatione, Platonē in Theæteto vel de scientia, Quintilianum lib. 11. Plotinum lib. de dubiis animæ. Ciceronem lib.2. de Oratore, ac lib.3. ad Herennium. D. Thomam 2. 2.

q. 49.

q: 49. a. 1. resp. ad 2. percurri: sed cùm hi (si ab vno auctore ad Herennium abiero) more suo, vel artis celandæ causa, nimis obscurè, meo iudicio, hac super re scriberent: commentatores, alióſque mihi consulendos putaui. Peruolui igitur Iacob. Ludou. Stræbeum, Antonium Maioragium Commentatores in libros de Oratore, Gratolorum, Adamum Bruxium, alióſque. Interea autem temporis plurimùm præ cæteris extolli audio hominem Belgam, nomine Lambertũ Schenckelium ob felicem cùm scriptionem, tùm doctionem artis nostræ: ita vt Pragam virum conueniendi consulendíque gratia cogitarem: à quo tamen proposito nõnullis rationibus dimotus fui, ex quibus facile caput erat, quod iuramento auditores obstringeret (cuius exempla

aliquot Lugduni apud eius vxorem vidi) ne quenquam auditæ artis participem facerent. Quare profectione omiſſa in alia omnia abeo, viros quâ doctrinâ, quâ auctoritate eximios, huius excellentiſſimi Doctoris olim diſcipulos, quibus quibus modis poſſum obteſtor, vt hac in arte mihi adiumento ſint, qui cæteris in rebus mihi largiſſimam ſuam offerunt operam, ſed in hac ſe iuramento impediri inquiunt. Quid plura? ſtomachabũdus ex ædibus pedem refero, animi pendeo, & quorſum me vertam neſcio. At ecce tibi dum paucis poſt diebus locum quendam ingredior, qui in, neſcio quo fato, libellum artificialis memoriæ Lamberti Schenckelij reperio, maiore, quàm Atrida Dardanio triumpho, lætitia geſtio, magna auiditate confeſtim lectio-

nem

nem aggredior : at cùm περιέχω τοῖς πράγμασι τ̃ νοῦν, ecce tibi ignota se offert vocabulorum turma, vt iam non verba, nedum sensum assequar : quapropter omnem meam curam, industriam, diligentiam ad legendum & coagmentationem syllabarum, ceu ad conditiones, sine quibus non (vt cum Philosophis loquar) hic thesaurus comparari poterat, conuerti : lego, relego, voluo, reuoluo : donec tandem perfectè scripta, quod Schenckelius impossibile affirmat assequor. Sed quorsum hæc, horsum vir strenuissime, ne forsan D. Lambertus Schenckelius, si adhuc corpore, fama nunquam moriturus, superstes sit, auráque vescatur, aut eius necessarij iniuriarum me accusent, quod artem his tanto precio comparatam (si quidem multis vigenti ne grauius quid di-

cam constiterit coronatis) illi tanto labore auctam aliis patefaciam: verùm cum nullo Sacramento deuinctus, à nullo edoctus: sed proprio marte mirũ illum Schenckelij modum assecutus sim, quod haut scio an vlli vnquam successerit, aut successurum sit, ecquis iure mihi vitio verterit, si mihi repertum thesaurum cum aliis communicem, in quo acquirendo & augendo meritò omnis humana decertaret industria? nemo sanè, nisi qui, vt cum Luciano loquar δῆλός ἐστι συκοφαντῶν. Verum enim vero, cùm homines sint, vt inquit ille, ὡς ναῦς μὴ μία πάντας ἄγει. Sic duas aduersariorum acies in me conuersas video, alteram hastatis ac prætorianis militibus instructam: alteram verò velitibus ac fungis, hi hastis in me amentatis iaculabuntur calumniantes me

non

non ſatis dilucidè ac ſincerè au-
ctorem vertiſſe, aut explicaſſe: il-
li verborum tonitrua ac fulmina
in me conijcient ſtomachantes, me
tantam támq; excellentem artem
lippis & tonſoribus notam facere.
Horum vtrûmque cornu dextro
quippe & ſiniſtro cùm me obie-
ctum aduerterem, de ſummo ali-
quo patrono, ſub cuius vmbra &
tutela deliteſcerem, cogitare cœ-
pi. Elegi excellentiam tuam præ
cæteris, ſperans, me Veneri ſuem
non eſſe, vt tritum iam factum
adagium habet, immolaturum,
præſertim cùm ſcriptores huius
artis ad dynaſtas, & principes vi-
ros confugiſſe notarem. D. Lam-
bertus Schenckelius quidem, ex-
tra omnem controuerſiæ aleam
noſtræ ætatis princeps memoriæ
artificialis, ad Erneſtum Archie-
piſcopum Colonienſem, & Du-
cem

cem Bauariæ, &c. Doctor Adamus Bruxius vero ad Mauritium Lantgrauium Hassiæ, &c. & alij ad alios. Confido autem, planeq; mihi persuasum habeo, te quâ in omnes es humanitate, ac comitate hoc nostrum leuidense opus, æquo, bonóque animo suscepturum, donec vniuersitatis ille molitor, secundum meam peregrinationem, maiores facultates, quietem, ac copiam librorum maiorum concesserit: horum quanta penuria premor, nemo ignorat, modò me non ignoret, ad hos, inquam, vbi reuersus fuero, alia te digniora meditabor. Porro cùm verbosior hactenus fuerim, iustóque magis calamo frena laxarim, tuas laudes, quas alioquin non dicendo exornare; sed recensendo percurrere in animo habueram, silentio inuoluam: cùm quod ditioris

tioris id ſit ingenij, tum quod tibi vt omnibus non vmbram, ſed virtutem ipſam ſectātibus moleſtum futurum ſciam proprias virtutes intueri. At quî hoc ſcis? inquiet quis. Scio, ſcio, inquam, idque non coniectura, ſed reapſe. Nam equeſtrem ordinem tibi ob virtutis ornamenta ab Henrico magno oblatū declinaſti, ſubterfugiſti, repudiaſti; quem tamen tum ob tua, tum ob parentis tui Rudolphi à Schauvvenſtein in Reges Franciæ merita honeſtiſſimo titulo ſuſcipere potuiſſes: de huius, quia propriis ſumptibus ex proprio ęrario copias in Galliam duxit, ac pars magna victoriæ extitit: cuius virtute, & in rebus bellicis peritia, poſtea allecta & incitata Res Bernenſium publica in Ducem eum exoptarunt, elegerunt, crearunt; atque huius adiumento feliciter contra Du-
cem

Sabaudiæ bellum confecerunt. Sed vtinam illi aliquantiſper acquiſita laude & honore gaudere licuiſſet, ac non tanto viro, oppidum illud Sabaudiæ nos priuaſſet. Sed quid queror, cum τὸ τελευτῆσαι πάντων, ἡ πεπρωμένη κατέκρινε. vel vt Poëta neſcitur quis:

πάντας ὁμῶς θνητοὺς εἰς ἀΐδης δέχεται.

At, *Virtuti mors nulla iacet, vacat vndique tutum*
Illæſum ſemper gloria nomen habet, &c.

Ob tua, quia Henrico Magno à conſiliis bellicis facilè princeps ac fidiſſimus extitiſti: quare, & ad ſecretiſſima te adhibuit, lecto adhuc affixus frequenter te accerſiri iuſſit, tibi vt fratri vel proximo conſanguineo omnia confidit. Cuius fidelitatis tuæ memor Regina noſtra prudẽtiſſima iuxtà ac pientiſſima, Henrico IV. marito ſuo

per-

per facinus post hominum, memoriam sceleratissimum priuata, ad te vt ad sacram anchoram primo confugit, tuam fidem operámque expetiit, cui eam ambabus, vt inquiũt, manibus obtulisti, seruasti, ac inuiolatam custodisti. Hæc igitur & alia tua in Regum Franciæ merita, eam vnà, cum proceribus Regni impulerunt, vt tibi Emporium totius Galliæ nobilissimum, florentissimam secundùm Lutetiam ciuitatem concrediderint, in tuam tutelam & protectionem tradiderint. Cæterum non inter Galliæ, Germaniæque duntaxat limites se tuum nomen & laus continuit: sed & ad ipsos Italos, Venetos puta euolauit, qui te suspiciunt, venerantur, & omni honore, vt æqui rerum æstimatores dignum iudicant. Cùm enim nomine totius Patriæ ad societatem

ineun-

ineundam & ſartam tectam ſeruandam miſſus eſſes, te ob prudentiam ſingularem,& inuſitatam quà in bellicis, quà in ciuilibus rebus ſapientiam, equitibus S. Marci aſcripſerunt, aliiſque honoribus ac præmiis proſecuti ſunt. Sed ἐπιλίποι δ' ἂν ἡμᾶς ὁ πᾶς χρόνος, εἰ πάσας τὰς σοῦ πράξεις καταριθμησαίμεθα. Quare vela contraho, & vt hoc quale quale grati animi monimentum, æqui, boni conſulas, etiam atque etiam rogo. Lugduni ex Muſeo meo. CIↃ IↃC XVII. ipſis kalendis Februariis.

I. A. P. G. P. D.

CANDIDO LECTORI.

IΑτρὸν δεῖ διδόναι τὰς εὐθύνας, *inquit ſummus Philoſophorum Ariſtoteles 3. Polit. quod multo magis iis faciundum exiſtimo, quibus tractatum aliquem ad incudem reuocare animus eſt. Quare & ego nihil antiquius habui quàm vos beneuolos Lectores huius mei inſtituti tribus facere certiores. Cùm in variis Academiæ ſpatiis, vbi hactenus optimarum artium cauſa verſatus ſum, multis paßim cognitum eſſet me D. Lamberti Schenckelij librum de Artificiali memoria poßidere, nobiliſſima quæque ingenia me adeunt, ac tantum theſaurum à me extorquere conantur, quibus ego abundè me ſatisfacturum, cùm ad intermiſſa ſtudia reuerſus fuero, affirmo: verùm illi, vt ſaltem*

ſaltem eo, quo à Schenckelio conſcriptus eſt modo, ſuis ipſorum impenſis patiar prelis committi inſtant. Ego è contrario nefas aiebam alterius lucubrationes abſque auctoris venia in lucem remittere: illi cachinnis me excipientes vbi in libello hoc interdictum inquirunt. Quapropter cum hac reſponſione me minime conſiſtere poſſe aduerterem: velificatione vti cœpi: imprimis inquiens, vt à præcipuis quibuſque bibliopolis eum literis peterent, in ignoto forſitan aliquo terrarum angulo hanc gemmam deliteſcere: hoc vbi ab ipſis non impigre factitatum ſcirem, præſertim à concionatoribus, quibus hæc ars vel maxime vtilis eſt, cùm nouerim nonnullos qui huius artis præſidio, quam tamen primoribus duntaxat labris attigerant, vna hora concione audita vel lecta: alterâ ſumma cum laude & admiratione auditoribus repeterent, quid dico repeterent.

terent, ſed vt propriam venditarent, & de ea triumpharent: hoc, inquam, cum ab his factum, nec tamen, quicquam impetratum ſcirem, aliò confugi, ac breui me forſan Lugdunum Gallorum tranſportaturum dixi, ibique acceſſurum D. Lamberti Schenckelij vxorem quæ illic moratur, & abs ea, ſi quædam reliqua huius artis exemplaria habeat, me precibus ac pretio comparaturum, iiſq́; tranſmiſſurum. Quare vt Lugdunum attigi, eandem honeſtam matronam conueni, illámque de voto certiorem feci, quæ vix, audito deſiderio, me quàm humaniſsimè ſuſcipit, omniaq́; quâ manu ſcripta, quâ exēplaria impreſſa, quæ quidē in poteſtate ſua habebat, mihi oſtendit: at nullum quod mihi ſummo dolori erat, huius libri exemplar poſsidebat. Quapropter cùm interea variæ variis ex locis mihi à meis neceſſariis adferrentur plenæ huius artis deſiderio literæ, quibus

bus diutiùs reniti nefas ducebam, animum serio eò conuerti, vt ea saltem quâ possem, licet non ea quâ vellem, eis succurrerem ratione. Librum succisiuis horis præ manibus accipio, eúmque verto, notas hinc inde addo, quæ minus ad stomachum faciebant, rescindo, & vtiliora meo iudicio substituo: hoc dum tertiùm fecissem, nec mihi ipsi satisfecissem, ecce tibi alios huius artis peritos conuenio, iis propositum aperio, & vt quid hac de re iudicent, mihi indicent obnixè rego, dicens quod ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου : quorum alter, ἡ δ' ἐμοὶ κατὰ θυμὸν ἀρίστη φαίνετο βουλή: *tibíque auctor sum, vt ne adeò artem tam nobilem detegas, vt & rudiores eam palpent.* Oportet enim artes aliquas esse secretas, arcanáque mysteria relinqui peculiaria & propria Philosophis, qui in inueniẽdis iis operæ plurimum studijq; consumpserunt, varia id-

circo

circo voluptatum & delectationum genera, in quibus alij plures sæpè dies & noctes collocant, deserendo. *Quod concilium cùm ex optimo pectore depromptum scirem, extẽplo propositum, vt puto in melius commutaui, mea subtraxi, & auctoris ipsius substitui; tum quod minus inuidiosum; tum quod lectoribus gratius id futurum considerem: quæ tamen ita temperaui, vt quibus hebetior est in pectore sensus ab iis arcerem; quibus verò politum atque limatum ingenium facilè intelligerentur. Nam si ego (qui me tardiorem libenter fateor) absque vllo duce auctorem assecutus sim, quod ipsus ἀδύνατον existimat Schenckelius, quid ni illi, quibus diuiniora concessa sunt ingenia, præsertim cùm omnes fermè ab iis discusserim tenebras! Cæterùm meos admonitos velim, vt peracta mea peregrinatione locupletiorem clariorémve à me hac super re tracta tum*

ctatum expectetis, ac hæc vestra à Theonum ac Momorum dentibus, & morsibus defendatis: mallem enim vt cum blattis & tineis chartæ meæ rixentur, quam vt in publicum, nisi vos sic velletis, prodirent. Porro dum huc in epistola hac exaranda peruenissem, contigit vt in præsentia viri alicuius nobilitate iuxtà ac auctoritate maximi, à docto, cætera sanè viro mihi obiiceretur, nonnullis ingenium agrestioribus & naturalem & artificialem pessum iri memoriam, dum pertinacius illi insistunt quod assequi nequeunt. Huic quanquam ex tempore satisfecerim dicendo Philosophia & Logica artificiali minime lædi naturalē, quin potius perfici: tamen domū reuersus animū subiit idem & inclyto Oratori Ciceroni olim obiectum, ideóque illis qui eidem etiamnum adhærent sententiæ, viri excellentissimi quam meis ipsismet malui respondere verbis: sic lib. 2. de

Oratore

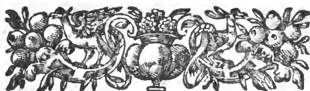
Oratore ſcribentis. Neque verum eſt quod ab inertibus dicitur opprimi memoriam imaginum pondere, & obſcurari etiam id, quod per ſe natura tenere potuiſſet. Vidi enim ego ſummos homines & diuina propè memoria, Athenis Carneadem: in Aſia, quem viuere hodie aiunt. Sceptium Metrodorum, quorum vterque tanquam literis in cera, ſic ſe aiebat imaginibus, in iis locis quos haberet, quæ meminiſſe vellet, perſcribere. *Certè multa hic de vtilitate huius artis & iucunditate in medium adferre poſſem, quamplurima inuſitata ac prope diuina exempla, quæ tamen ne Epiſtolæ limites tranſgrediar negligo. Nihil dico de Mithridate Rege Ponti, qui Galenâ & Plinio locupletiſsimis teſtibus*, vigintiduobus diuerſis nationibus imperabat, cuique ſua

lingua ius dicere folitus erat; & pro concione singulos sine interprete affari. *Prætereo Rauennatem de quo sic Sabellicus lib. 10. cap. 9. scriptis reliquit.* Constat memoria naturæ beneficio, augetur tamen & excolitur arte, in quo genere vnum exemplum & singulare vidit nostra ætas in Antonio Rauennate, qui multa millia rerum stans percipiebat animo, & eo, quo accepta essent ordine, memoriter reddebat: sed hæc artificij sunt non naturæ, &c. *Hæc, inquam, sexcentáque alia breuitati studens prætereo: attamen vnum, alterúmve à nostro auctore huius libelli præsidio editum exemplum, & à iuratis testibus approbatum, huc post Epistolam, latiùs apponere, non abs re futurum iudico. Vale beneuole Lector, ac S. Hieronymi & Erasmi sententiæ memor esto,*

quorum

quorum alter sic ex Plinio lib 1.epist.13. habet : Optima quæque malunt contemnere plerique quàm discere. *Alter verò de vtilit. Colloq,* Nihil turpius quàm reprehendere quod non intelligas.

SPECIMEN

ARTIS MEMORIÆ

MARPVRGI HASSORVM XXIX.XXX. SEP. & I.Oct.Styl. Vet.anni MDCII.exhibitum.

CVM forte occasio se ita obtulisset, vt Lambertus Schenckelius Dusilvius non longe à suscepto itinere, Academiam viseret Marpurgensem, vt suam in docenda ARTE MEMORIÆ operam rerum excellentium Amatoribus offerret;permissu Superiorum affixis nonnullis locis schedulis,suã præsentiam & Professionem indicauit. Contigit autem, vt à celebri quodam Professore inuisceretur, qui nonnullis auctor fuit, vt eam artem discerent. Cúmque ipsi forte fortuna obuiam fa-

ctus, ageret pro suo in ignotum fauore gratias, iuberétque cogitare, qua in re vicissim ipsi aut suis posset gratum facere; respondit nihil si optare aliud; quàm specimen vel in XX. tantum sententiis videre. Qua causa factum est, vt die XXIX. Sept. Styli veteris anni, M. DCII. hora octaua matutina conuenerint ad ædes celeber. ac magni illius Philosophi & Professoris D. Rudol. Goclenij, Clariss. vir ac D. Henricus Ellenbergerus, præclarus Medicinæ Doctor & Professor, D. Matthias à Süchten Dantiscanus Borussus & M. Christophorus Bauneman Major stipendiariorum; petitque Schenckelius à D. Goclenio & D. Elleubergero dictari XXV. sententias, quas ipse calamo excepit, præposita cuique nota Arithmetica, deinde intro vocauit ingenuum ac doctum adolescentem Dn. Iustum Iungmannum Cassellanum Hessum Iuris ac Philosophiæ studiosum, cui eæ omnes ordine prælectæ sunt à Schenckelio, singulæ bis interiecto aliquantulo more; omnibúsque dictis, tacitus aliquantisper sedit, deinde exorsus

loqui.

loqui à prima ad vltimam ordine recto & retrogrado ab hac ad illam, sine mora, hæsitatione aut errore recitauit. Cum verò bis tér vc euenisset, vt dictionem vnam alteri præponeret; ac bis, vt synonymum pro synonymo, in quibus facillimus est lapsus, ita pro, sic; limites, pro fines: vnico hoc verbo admonitus: dic ordine, dixíne ita? Synonymum ponis: statim & eadem substituit vocabula, & suo ordine. Postremo intercalari ordine quolibet expresso numero statim sententiam: aut dicto primo cuiuslibet sententiæ vocabulo, confestim numerum indicauit. Tum rogauit Dn. Iungmannum Schenckelius, an vellet aliquas præterea sententias adiici? alacri animo XXV. alias addi optauit. Verùm Schenckelio respondente, nimis multas fore, quindecim petiit; quas arti applicatas, eadem dexteritate ac promptitudine qua superiores, quolibet ordine & separatim; & cum aliis coniunctim intercalari repetiit: fuerunt autem sententiæ sequentes:

1 *Omnia sunt fucata, nihil candoris in aula est.*

2 *Animus Philosophi debet esse in sagina, corpus in macie.*

3 *Vt plantæ sæpius translatæ rarò perueniunt ad frugem; sic & ingenia vagabunda.*

4 *Plus est imperium acquirere, quàm accipere.*

5 *Dura via est, quæ sternit iter virtutis ad arcem.*

6 *Adsensus in re incerta, suspendendus est.*

7 *Cæcis videntur omnia tenebricosa & nigra.*

8 *Benefactori præmium semper, etsi quandoque sero reddi solet.*

9 *Animus immortalis etiam in hoc breui, de vniuerso tempore debet esse solicitus.*

10 *Qui seruit quocumque modo, nulla esse beatus parte potest.*

11 *Vt ferrum rubigine consumitur, sic memoria otio.*

12 *Nosse Deum, & posse mori, sapientia summa est.*

13 *Antiquissimum quodque verissimum est.*

14 *Finis studiorum est eloquentis sapientia, & sapiens eloquentia.*

15 *In verè studioso sit erudita humanitas, huma*

mana eruditio.

16 *In tota vita discendum est, mori.*

17 Dente nucem frangas, si cupis esse nucem.

18 *Virtus sola potest facere & seruare beatum.*

19 *Mortis dies noua vita natalis est.*

20 *Facilius est iniuriæ, quàm beneficio vicem reddere.*

21 *Mola salsa litant, quibus thura non sunt.*

22 *Nihil iucundius, quam temporis bene collocati memoria.*

23 *Luxuriæ soboles est egestas; diuitiarum superbia.*

24 *Dulces, post acta, labores: & quod fuit durum pati, meminisse iuuat*

25 *Quod latet in corde sobrij, natat in lingua ebrij.*

26 *Duæ sunt alæ, quibus subuolatur in cœlum, Arithmetica* & *Geometria.*

27 *Deus gratā de se famā in artibus sparsit.*

28 *Sicut radiis suis sol collustrat lunam; sic Christus Ecclesiam suo spiritu.*

29 *Voluptates commendat vsus rarior.*

30 *Crudelis est in se ipsum, qui famam negligit.*

31 *Doctus eques, debet rusticus ire pedes.*

32 *Qui non colunt virtutem, non sunt nobiles.*

33 *Vel maxime nitet virtus in arduis.*

34 *Virtus pressa, prementes opprimit.*

35 *Qui semel verecundiæ fines transiit, eum oportet gnauiter esse impudentem.*

36 *Ille careat successibus, qui ex euentu acta iudicat.*

37 *Vis consilij expers mole ruit sua.*

38 *Qui ad pauca respicit, facile fallitur.*

39 *Timiditas ignorantiam, audacia temeritatem arguit.*

40 *Iuuandi non oppugnandi sunt, qui nobis iecêre fundamenta sapientiæ.*

SI inter alias à Dominis aliquæ dicerentur sententiæ paulo tritiores, quas coniiciebat, Dn. Iungmannum antea memoriter scire, id sincerè Dominis indicauit Schenckelius; aliasque illarum loco accepit. Si quoque aliquæ iusto breuiores videbantur, petiuit addi aliquid: vt factum in 23. & 24.

Sequenti die XXX. Septembris, denuo conuenerunt supra nominati Domini ad ædes D. Matthæi Schrodij pharmacopolæ, hora nona, & ab eisdem di-

ctata:

cta sunt quinquaginta vocabula à Schenckelio excepta ; & intro vocato Dn. Iungmanno , singula semel prælecta, relicto ipsi paululum moræ, ad cogitandum , & applicandum arti ; deinde à primo ad vltimum ordine recto ; ab hoc ad illud retrogrado; postea intercalari, quocumque numero dicto, subiecit vocabulum ; & contra , nominato quolibet vocabulo , numerum , sine mora, hæsitatione vel errore.

Interrogauit Schenckelius an placeret Dominis plura dare , videlicet : numerum illum duplicatum? quod desiderabat quidem Dn. Iungmannus, sed responderunt , sufficere : nec se dubitare, quin possit multò plura eodem modo recitare.

Postea Schenckelio conquestus est Dn. Iungmannus, dolere se, quòd non ad quinquaginta sententias & centum vocabula esset processum ; haud dubie se optime repetiturum fuisse , fuerunt autem sequentia:

1 *Gobius*
2 *Peristroma*
3 *Ficedula*
4 *Ephippium*
5 *Phalera*
6 *Canabis*
7 *Feniculum*
8 *Scintilla*
9 *Culcitra*
10 *Macharopaus*
11 *Salinum*
12 *Salsugo*
13 *Paropsis*
14 *Catinus*
15 *Salsamentum*
16 *Phalanx*
17 *Lactuca*
18 *Rheda*
19 *Symbolum*
20 *Canaculum*
21 *Decipula*
22 *Condimentum*
23 *Stramen*
24 *Alauda*
25 *Pabulum.*
26 Lanus *fl.*
27 *Cathedra*
18 *Pulpamentum*
29 *Philosophus*
30 *Diribitorium*
31 *Plaustrarius*
22 *Medicus*
33 *Armamentarium*
33 *Sica*
35 *Mendicus*
36 *Pecuniarum.*
37 *Bene*
38 *Philostrato.*
39 *Amicus*
40 *Vale*
41 *Corduba.*
42 *Iesuita*
43 *Pontificis*
44 *Mulieribus.*
45 *Satis.*
46 *Cacodamon.*
47 *Penula*
48 *Iuueni*
49 *Mantica*
50 *Locaria*

Run

RVrſus oblatis à Schenckelio Dominis, ducentis ſententiis, in quibus ſe exercuerat Dn. Iungmānus, dum ſpecimini ſe præpararet, & quas iam memoria tenebat; vna cum quadraginta heri pro ſpecimine dictitatis, quibus præpoſitæ erant notæ Arithmeticæ; rogauit, vt exprimerent quemlibet numerum, & Dn. Iungmānus ſtatim correſpondentem diceret ſententiam, quod factum eſt feliciter, non ſine præſentium admiratione: cum præſertim magno id fieret numeri interuallo. E. G. dic 235. dic. 27. dic. 9. dic. 240. dic. 128. dic. 19. dic. 184. dic. 3. dic. 225. dic. 2. dic. 176. dic. 36. dic. 7. &c.

Poſtremò Dominis ſunt oblata 250. vocabula ſcripta, in quibus partim ſe priuatim ad ſpecimē præpararat, partim cum Schenckelio exercuerat, ita vt illa quoque memoria teneret; quibus iam eadem hora erant appoſita 50. alia, vt cum prioribus trecenta efficerent; & petiuit Schenckelius, vt Domini quem vellent numerum proferrent: quod ita vt modo dictum eſt de ſententiis, fecerunt: & ſtatim Dn. Iungmānus vocabulum

lum quodque reddidit. Si ſemel aut bis non diceret ipſam ſententiam aut vocabulum,ſeruato prorſus ordine vocum, monitus rem acu non eſſe tactam, veram aut ſententiam aut vocabulum illicò reſtituit.

Die ſubſequenti primo Octobris interfuit D.Iungmannus Concioni publicæ R.D.Doctoris VvinckelmanniConcionatoris ac Profeſſoris celeberrimi; quam etiam valdè attentè audiuerunt,vt certius de ſpecimine iudicare poſſent, EximiusMed. Doctor & Profeſſor Ellenbergerus, & D. ac M. Chriſtophorus Baunemannus, qui vnà cum Schenckelio concione abſoluta iuerunt recta ad ædes Præclariſſ. D.Goclenij, vt coram ipſis eam repeteret,quod fecit ita promptè & exactè, vt nihil ex tota concione ab ipſo eſſet prætermiſſum.

Hæc omnia ita vt ſupra fideliter relata ſunt, ſe habere teſtamur, cùm ea nobis præſentibus, videntibus, ſententias & vocabula dictantibus, geſta ſint & probata: omni fraude & dolo ſecluſis. In quorum fidem hoc veritati non minus, quàm æquitati debitum teſtimonium

nium nominibus nostris subscriptis, sigillísque munitum libenter Schenckelio vel non roganti dedimus. Marpurgi Hassorum anno, mense, die suprapositis.

Rod. Goclenius L. Professor.
Henricus Ellenbergerus Med. Doctor & Professor.
Matthias à Suchten Dantiscanus Borussus.
Christophorunus Baunemans Maior stipend.

BENEVOLE LECTOR.

D. Iungmãnus aliàs priuatim aliquoties coram familiaribus concionẽ repetiuit, qui si vellet altiore vocis contentione, ornatè eloqui, quæ sic audiisset, posset sine dubio habitam concionem vel orationem (in qua ad ipsamet verba se obligare non expedit) conscenso statim suggesto, summa cum laude & Auditorum admiratione, nullo studio præcedente, quotiescunque liberet, repetere; non quasi semel duntaxat audiuisset, sed tanquam iusto ei tempore studuisset.

Ad

Ad hæc & longè maiora non ita magno labore & exercitatione, vt periculo nondum facto aliqui temerè existimant, perueniri subsidio artis potest: si se vt filios artis gerant; hoc est, si verè sint studiosi, & res ipsis cordi curæque fuerit: adeò vt nulli omnino sit præclusa ad hanc Mineruæ arcem via: nisi fortè pigritiæ inertiæque se quis dedat, ac deesse sibimetipsi maluerit quàm prodesse.

IN SPECIMEN ΜΝΗΜΟΝΙΚΗΣ CVM LAVDE EDItum in Academia Marpurgensi à Iusto Iungmanno LL. & Philosophiæ studioso diligentissimo.

Optimus est homini duplex thesaurus: vterque
Numinis eximij mihi donum: Lingua, memorque
Vis animi, quæ condi instar premique reponit
Expri-

Exprimitque haustas formas simulacráque rerum.
Hac valet ante alios multos virtute Iodocus.
Iungmannus, solidè docti patris æmulus. Istud
Cui fert expensum? Naturæ debet & Arti:
Ars à Natura, Natura iuuatur ab Arte,
Cuius Cattiacæ specimen mirantur Athenæ.

Rod. Goclenius Professor L.

AD D. IVSTVM IVNGMANNVM LL. STVDIOsiss. Artis memorandi Specimen edentem.

Henrici Ellenbergeri Med. Doct. & Professoris Marpurgici congratulatio extemporanea.

MIrantur multi, cur nostro tempore nemo.
Priscorum exæquet dicendo sedulitatem:
Cùm nec sit nobis rerum nunc partior vsus:
Nec forsan Latij sermonis maior egestas.
Indice me causa est: memori nil mente tenemus

Doctrina

Doctrinæ, leuibus tradentes omne papyris,
Queis nostra intentè figuntur lumina: porro
Frigida scena silet si gesta concio prima est:
Ergo tibi merito gratamur Iuste, quod audes
Ingenium superare tuum, doctore magistro
Artes Schenckelio: nam me quoque teste probasti
Te quinquaginta dictata vocabula raptim
Ordine vel prorsum, vel retro reddere posse,
Immò te totidem sapientum sensa virorum
Vel percepta semel memori de mente referre:
Perge igitur, spartamq; tuam feliciter orna;
Ac te scire nihil credas, è diuite mentis
Pro libitu quod non possis depromere cella.

HVc plura specimina huius artis ab eodem auctore Parisiis, aliísque in locis non ignobiliora edita adiicere possem, quæ tamen, ne remoram auidis lectoribus & rem ipsam spectantibus iniiciam, volens lubensque prætereo, mihi persuadens veros rerum æstimatores ex his facilè coniecturam facturos de aliis. Sed hic vix tempero mihi quin longè excellentissimum illud M. Antonij Mureti artificialis memoriæ exemplum coronidis instar adiungam, quod sic

ſic (vt eloquentiſſimi auctoris verbis vtar) habet. Hippias apud Platonem, tanquam de magno quodam eo præſtanti bono gloriatur, poſſe ſe quinquaginta nomina, ſemel tantum audita recitare: at hoc nihil eſt, præut quæ de ſe Seneca ſcribit: huius hæc ſunt è libro 1. Declamationum : ſed cùm multa iam mihi ex me deſideranda ſenectus fecerit, oculorum aciem retuderit, aurium ſenſum hebetauerit, neruorum firmitatem fatigauerit: inter ea quæ retuli memoria eſt, res ex omnibus partibus animi maximè delicata & fragilis, in quam primam ſenectus incurrit. Hanc aliquando in me floruiſſe, vt non tantùm ad vſum ſufficeret, ſed in miraculum vſque procederet, non nego. Nam duo millia nominum recitata, quo ordine erant dicta, referebam: & ab iis qui ad audiendum præceptorem noſtrum conuenerant, ſingulos verſus à ſingulis datos, cùm plures quàm ducenti efficerentur, ab vltimo incipiens vſque ad primum, recitabam: nec complectenda tantum quæ vellem, velox erat mihi memoria: ſed etiam ad retinenda quæ acceperat. Hæc

Sene.

Seneca: quæ ſemper mihi mirabilia: ac prope dixerim incredibilia viſa erant, donec vidi ipſe quod nunquam credidiſſem. Habitabat Patauij in vicinia mea homo adoleſcens, genere Corſicus, honeſto, vt ferebatur & credibile erat, apud ſuos loco natus, qui eo venerat ad ius ciuile diſcendũ, quo in ſtudio ita diligenter, & attentè annos aliquot conſumpſerat, magna iam eſſet de doctrina illius hominum opinio. Ventitabat autem ferè quotidiè in ædes meas, deuexo iam & inclinato ſole, æſtas enim erat: ibique quod ædes ſatis amplæ erant, ſatíſque apricæ, aut ſub dio ambulans, & cum æqualibus ſuis iucundiſſimè colloquens, aut ſaltu, aut lucta, aut trigonali pila corpus exercens, feſſis ſtudiorum laboribus vires honeſtiſſimè reficiebat: rumor erat, tenere eum artem quandam memoriæ, cuius auxilio multa efficeret, quæ credi niſi ſpectata non poſſent: is cùm ad aures meas perlatus eſſet, cupido me inceſſit mirabilia illa & inaudita ſpectandi. Eiuſmodi enim in rebus minimè omnium auditis credulus eſſe ſoleo, viſum eſt igitur, quando ipſe

ipse domo mea arbitratu suo vteretur, hoc ab eo quasi ἐυνοίκιον exigere, vt quod sibi commodum foret, præsente me artis suæ Specimen aliquod daret, ille nihil grauatus, libentissimo animo se cùm vellem, facturum respondit placuit, statim, cum per ipsum mora non esset, vna omnes qui aderamus, in proximum cubiculum ingressi, consedimus cœpi ego dictare nomina latina, Græca, Barbara, significantia, nihil significantia, tam varia, tam nihil inter se cohærentia, tam multa, vt & ego dictando, & puer, cui mandatum erat, vt ea exciperet, scribendo, & cæteri qui adorant, audiendo, atque spectando fessi iam miris modis essemus omnes. ipse vnus ex omni numero alacer ac recens, assidue plura poscebat. Sed cum ego ipse modum aliquem fieri oportere dixissem, abunde mihi satisfactum iri, si vel dimidiam partem eorum quæ dicta erant recitare potuisset: tum ille fixo ad terram obtutu magna nostra omnium exspectatione tacitus aliquandiu stetit quid verbis opus est? vidi facimus vt ille ait mirificissimum. ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος.

ro exorsus loqui, plane omnia eodem ordine, nusquam propè insistens, nusquã hæsitans, nobis stupescentibus, reddidit: deinde ab vltimo incipiens, sursum versus peruenit ad primũ. Rursus ita vt primum, tertium, quintum diceret, ac sic deinceps omnia, quò denique quisquam voluerat ordine, sine vllo errore omnia referebat. Idem postea cùm ei iam familiarior factus essem, sæpè expertus, vsquequaque verum esse deprehendi: ipse mihi aliquando affirmauit, & erat ab omni iactantia alienissimus, se triginta sex millia nominum eo modo recitare posse. Quodque admirabilius est, ita hærebant omnia in animo, vt vel post annum diceret, se quæcumque memoriæ commendasset, minimo negotio repetiturum: ego certè post multos dies facto periculo, verum comperi. Neque hoc satis, diuersatur apud me Franciscus Molinus, patricius Venetus, adolescens optimarum artium studiis mirificè deditus, qui cùm se memoria parum firma esse sentiret, orauit hominem vti se artem illam doceret. Vix ostenderat se id velle; cùm Corsicus operam suam

se illi

ſe illi prolixiſſimè detulit, dictus eſt lo-
cus, dicta hora, ad quam quotidie con-
uenirent: nondum ſeſe vel ſeptem dies
abierant, cùm ille quoque alter, nomi-
na amplius quingenta ſine vlla diffi-
cultate, aut eodem, aut quocunque alio
libuiſſet ordine repetebat. Hæc ego vix
auderem literis prodere, mendacij ſuſ-
picionem reuerens, niſi & res adhuc re-
cens eſſet (nondum enim annus eſt) &
Nicolaum Lippomanum Petri Alexan-
dri filium, Ioannem Lazarium Moce-
nium Franciſci filium, Ioannem Mali-
petrum Nicolai filium, Georgium Con-
tarenum Laurentij filiũ patricios Vene-
tos, optimos & nobiliſſimos adoleſcen-
tes, alióſque præterea innumerabiles
eius rei teſtes haberem; à quibus, ſi
mentirer, vanitatem meam argui nol-
lem: Artem verò illam Corſicus acce-
piſſe ſe dicebat ab homine Gallo, quo
puer domeſtico præceptore vſus eſſet.
Huic ego ne ex antiquitate quidem,
quem opponam, habeo: niſi fortè Cy-
rum, quem Plinius Quinctilianus, &
alij Latini ſcriptores tradiderunt, te-
nuiſſe omnium militum nomina. Sed
hoc

hoc vt verum fatear,ſemper veritus ſum quam conſiderate atquè exploratè tradidiſſent. Xenophon enim, à quo illi vel vno vel præcipuo, quæ de Cyro dicebant, accipere potuerunt, iſtud tam incredibile non dicit: ſed tantum eum tenuiſſe nomina τ̃ ὑφ' αὐτὸν ἡγεμόνον, quod vt in Imperatore laudabile eſt; ita non excedit fidem. Locus, ſi quis requirit eſt libro quinto παιδείας. Fieri autem poteſt, vt Latinorum aliquis qui locum illum Xenophontis male accepiſſet, alios poſtea auctoritate ſua in errorem induxerit: hoc enim non ſemel nouimus contigiſſe. Sed tamen, hac de re nihil affirmo. Non erit alienum, vt puto, aſcribere hoc loco diſtichon quo Simonides,qui eius de qua locuti ſumus, artis, pater fuiſſe traditur, iam octogenarius gloriatus eſt,neminem ſibi memoria parem eſſe.

Μνήμῃ δ' οὔτινά φημι Σιμωνίδῃ ἰσοφαρίζειν

Ὀγδωκονταετεῖ παιδὶ Λεωπρέπεος.

At Apollonius Tyaueus,cùm centum haberet annos, tum quoque memoria excelluiſſe fertur. Hactenus ex libro 3.

Varia

rum lectionum Mureti : ex quibus vel hinc meridiana luce clarius patet Senecam iuxta ac Corsicum adolescentem artificiali memoria floruisse, quod retrogardo intercalaríque ordine sua repetierint. Sed Epitomen ipsius Domini Lamberti Schenckelij, omnium lectionem, ad quam vt ad Cynosuram te dirigas, ne ab omni vento dubiisque fluctibus circumferaris errabundus, accipito.

LAmbertus Schenckelius Dulciuius, iam viginti abhinc annis artem memoriæ docens, primum in inferiori, deinde in superiori Germania, Burgundia, Francia, Auditoribus suis scientia, fidelitate, & diligentia satisfecit; qui sunt Archiepiscopi, Episcopi, Duces, Comites, Barones, Præsides, Consiliarij, Senatores, Doctores in quauis facultate, aliique magni viri, & scholastici quam plurimi; multáque ex eorum suggestione accesserunt vtilissima, quæ priorum annorum Auditores non acceperunt: ita vt iam ars absoluta, omnibúsque numeris perfecta, merito iudicari possit.

Examinatus quoque ſæpe fuit ab Epiſcopis Antuerpienſi, Leodienſi,Coloniẽſi,Herbipolẽſi,Baſileenſi, Atrebatẽſi; à Senatu quoque academico Louaniẽſi, Duacenſi, Herbipolitano, & aliis; ac poſtremo per magnificum D. Rectorem Academiæ Pariſienſis, præmiſſo examine,acceptóque iuramento, in numerum Vniuerſitatis cooptatus eſt; facta poteſtate ſupradictam artem docendi.

Poſtea iuſſu magnificẽtiſſimi D. Cancellarij Franciæ,à clariſſ. viro D. Marillac, Magiſtro Libellorum ſupplicum, ſuper arte memoriæ examinatus, ne (quemadmodum ſæpe contigit) Auditores male tempore & pecunia collocatis fallerentur: ita ipſi rationibus, & demonſtrationibus ſatisfecit, vt relatione ad Magn. D. Cancellarium facta, obtinuerit literas, ſigillo Regio munitas, quibus ipſi permittitur, per totum Galliarum regnum, artem memoriæ liberè docere; cum inhibitione, ne quis eum quocunque modo turbet: Auditores verò ne publicè aut priuatim, citra illius voluntatatem, doceãt, ſub grauiſſima pecuniæ mulcta, ſicuti ex Regio Diplo

Diplomate latius patet.

Ars autem ipsa magnificis ornata est titulis à summis viris, Doctoribus ac S. T. Professoribus, fide dignis, quorum vnus prædiuinum beneficium appellat: Alius Thesaurum perutilem Concionatoribus, Philosophis, Medicis, Iuristis, Oratoribus, bonarum literarum amatoribus, cæterisque omnibus tenacem ac firmam rerum momoriam cupientibus: rerum cælestium & terrestrium tenax ac tutum scrinium, omnes sui possessores locupletans: aitque memoriam augeri industria arte nobilitari ac perfici. quare si multo labore conati sunt quam plurimi, corporis aut animi vires arte perficere, nequaquã erit indignum, hanc memorandi artem addiscere: qua dormiens memoria excitatur à somno; labilis fit tenax; ignobilis nobilitate donatur; abiecta, clarescit; parua, accipit incrementum; mouetur immobilis; mortua reuiuiscit: quæ si à natura vigilans ac tenax, nobilis & clara, mobilis & viuax, aliquo in homine exstiterit, in eo ipso, artificio & industria prę̨stantissimam fore pollicemur

Cui connexa eſt ars dictandi x.xv.xx. aut pluribus ſcribis, diuerſas eodem tempore materias.

Et tam celeriter excipiendi calamo, atque Concionatores, Oratores, vel Aduocati in cauſarum actione loquuntur.

Vna cum methodo ſtudendi artibus liberalibus, & grauioribus diſciplinis, minori labore, & fructu maiore: qua quis commilitones ea deſtitutos ſuperet, quamuis ingenio & induſtria præſtantiores.

Aliud præterea artificium memoriæ, neque locis, neque imaginibus indigens.

Item quomodo, præmiſſa exercitatione trium aut quatuor ſeptimarum, formari poſſint ducenda quinquaginta locorum millia intra ſpacium orationis Dominicæ, idque decies aut ſæpius in die ſine ſtudio aut labore, exactius quam alius deſtitutus arte, toto faceret anno.

Ita diſtribuere omnia & ſingula, quæ quis arti ſemel applicuit, vt ſine confuſione facilius ſeptem artes liberales, tres

ſublimiores diſciplinæ, Hiſtoriæ omnes, Conciones, Fabulæ earumque explicationes retineantur quam alius ſine hac directione, tres artes liberales, & vnam ex ſuperioribus diſciplinis, eaque habere extra memoriam, cui tantum opus eſt ſenſum retinere.

Sic diſponere artes liberales, Theologiam, Iuriſprudentiam, Medicinam, Hiſtorias ſacras & profanas: Conciones, D. Thomam, alioſque Eccleſiæ Doctores, Controuerſias, caſus conſcientiæ, quidquid denique cognitione dignum eſt, vt omnia oculis repræſententur corporeis.

Formare in memoria Bibliothecam omnium arti applicatorum librorum, & in iis contentorum; eaque vti quaſi materiali: quæ magno compararetur ſumptu, & maxima huc illuc nobiſcum moleſtia circumferretur.

Abſoluet curſum, nouem vel vndecim diebus, vnam tantum horam quotidie impendens; decima, vel duodecima, dubia ſi quæ ſe offerant ex omnibus lectionibus, proponentur: ad quæ ex tempore reſpondebitur.

Si qui in dignitate constituti, domi suæ artem audire cupiant, modo aliquot simul conueniant statuta hora, lubens quocumque loco & tempore se eis sistet.

Quod si absoluto cursu aliqui existimarent sibi non esse satisfactum (vt est perdifficile omnibus in docendo placere) submittet se arbitrorum iudicio, sine omni contradictione: vt sole clarius appareat, non nisi simpliciter & sincerè velle procedere.

Aliquot diebus ante discessum, de eo affixis publicè schedulis omnes admonebit, vt si cui non esset satisfactum, habeat tempus conueniendi, & ad æquitatem iure cogendi.

De veritate ac præstantia artis, consulant libellum de memoria primum, & exempla speciminum & attestationnm: quorum copiam legendi faciet desiderantibus.

Sed hoc etiam omnes admonitos cupit, se non nisi mense vno, aut ad summum, duobus, in hac vrbe commoraturum: ideoque opus esse primo quoque tempore incipere: ne postea doleant

tantam

tantam occaſionem à ſe prætermiſſam.

Latius ex adiunctis quilibet informabitur; ſi coram loqui placeat, vel domi conueniant, vel miſſo famulo, ad ſe vocent.

Res faciat, non verba fidem:
Procul eſto
Loquaces.
Maligni.
Profani.

Cum Priuilegio Regis Chriſtianiſsimi Franciæ & Nauarræ.

DE VTILITATIBVS ET EFFECTIBVS MIRABILIBVS Artis Memoriæ,

Et quid ſingulis lectionibus proponatur.

PRima lectione traduntur fundamenta artis, & regula vocabulorum intellectorum, & in xxv. fit declaratio, ac ſtatim aliqui ex Auditoribus illa recto, retrogrado & intercalari ordine repetunt, ſine mora vel hæſitatione: quidam adeo prompte, ac ſi ex charta deſcripta legerent. Sequenti die, hora conſtituta, propoſita alia xxv. vocabula, ab ipſis Auditoribus ſuo Marte applicantur, ac repetuntur feliciter. Si placeret illis, prima lectione abſoluta, ſe exercere in aliis xxv. dictionibus, interiecto duarum aut triũ horarum ſpatio, eodem die conſequerentur id, de quo apud Platonem gloriatur Hippias, tanquam de magno quodam bono ſe poſſe 50. vocabula ſemel audita vel lecta, quolibet

quolibet ordine repetere. Si vero quotidie semihoram, vel duos quadrantes diuisim huic exercitio quidam vellent tribuere, idque x. vel xv. diebus, 200.300.400.500. aut plura referrent. Si quis per hāc regulam 1000. paulatim 2000. 3000. 4000. didicerit, quocūque numero expresso, vocabulū dicet: aut nominata quacumque voce numerum indicabit: tanta cum admiratione hominum, vt iudicent omnem captum excedere humanum: neque naturaliter fieri posse, sed aliquid mali subesse: quod in causa fuit, cur sæpe, iussu Episcoporū, Magistratuū Academicorum, debuerim examinari, & ostendere ad oculum nihil mali latere: sicuti omnes Auditores fateri coguntur.

Secunda proponit regulam sententiarum, siue textus continui, eaque declaratur in xij. sententiis, quas Auditores repetūt quaternas, deinde à duodecima redimur ordine ad primā, & contra, quod eadē sit felicitate à quibusdā hora: alij exercitatione indigēt vnius duorū, vel triū dierū, vt idē præstent: neque hic licet synonymū pro synonymo collocare, in quibus tamen facillimus est lapsus: aut sitū dictionum mutare. Sequenti die dicātur aliæ xiij. sententiæ à Professore, bis vnaquaque,

relicto paululum moræ post singulas, quas Auditores per se applicant secundum demonstrationem præcedentis dici, exacte repetuntur, vt supra dictum est. Dũ verò suo iudicio & modo faciunt, felicius nonnullis succedit, quam quando alterius ductũ sequũtur. Hæc est difficillima regula totius artis, si quis tamen in ea se exerceat x.xij.aut xv. diebus xx.xxx.vel xl. exactè poterit ad verbũ recitare: ita vt nullam omnino dictionẽ mutet, vel è suo ordine remoueat. Si verò contingeret aliquam particulã omitti, vel transponi, leuiter tantum admonitus, supplet, & in suum digerit locum.

Hac regula Biblia, Institutiones Iuris, & Medicinæ, Tituli, Leges, Paragraphi, Compendia Theologiæ, Iurisprudentiæ, Medicinæ, &c. ad verbum retineri possunt.

Si nullus alius esset effectus artis memoriæ, quã supradictus, anne & cognitione dignissima, & liberali honorario redimenda?

Paucis abhinc diebus, duobus perspicaci ingenio viris sic sũ locutus. Si vnius horæ spacio effecero, vt eadem xxv. vocabula quouis ordine repetatis: altera, xij. sententias, sine errore, deinde vos vestro quod aiũt Marte viij. x. aut xij. diebus exerceatis, semihora in vna

regu-

regula,& semihora in altera:id cõsequemini vt 100.200. 300.vocabula,20.30.40.sentẽtias verbo tenus exactè repetatis:quãti illas 2.lectiones æstimaretis?sine deliberatione responderũt,id pecunia æstimari nõ posse. Non dubito quin 2.prælectiones non solũ 6.aut 12. sed 20.30.imo 50.aureis indicẽt redimẽdas.

Lõgiore vero accedente exercitio,anni aut duorum,60.80.100.200.à quibusdam repeterẽtur.Quod Seneca in prologo declamationum de se testatur.Quid vero existimandum,si 4.6.8.10.20. annis aliqui discretè in hac praxi versarentur?

Tertia ostendit regulam collocãdarũ rerũ, mira facilitate,vt sũt exempla memorabilia, similitudines,apophthegmata,historiæ sacra, profana:conciones,causarum actiones,&c.ac statim subiũgitur dẽmõstratio in xij.exẽplis, antea,si fieri potest,non auditis: quarum repetitio longior esset,idcirco relinquitur Auditorũ diligentiæ:qui vident & agnoscunt nõ tantum 12. aut 20.sed 50. vel 100.posse repeti eadem facilitate,qua totidem vocabula. Nõ enim hic obligamur ad verba,sed res ordine repetũtur,accõmodatis verbis ex tẽpore prout vnicuiq; datũ est à Deo,& prõptitudinem exercitatione aliorũ studiorũ attulerit.

cedendum esse demonstratur. Et hoc fit quidem non de verbo ad verbum, sed 4. 6. vel 8. à nonnullis xij. sententiæ siue citationes verbotenus retinentur ex concione: alia vero materia ordine suo, & quia fere eadē sunt forma loquēdi alicuius lingua, cuius peritissimi sumus, fit vt videamur aliis, imo ipsi cōcionatori, quasi ad verbum repetiisse. Repetere autem Concionem vel orationem verbatim vnius horæ, non modò naturæ vires, omnemque exercitationem, verum etiam artem ipsam coniunctam, longe superat. Sunt enim in tali concione plus quam 10000. 20000. 30000.*aut* 40000. *omniū partiū orationis vocabula, quæ semel, vt fit, inter concionādū aut declamandū auribus excepta, retinere: quis non videt fieri omnino naturaliter non posse? Fit tamē sine arte particulatim ediscēdo, vt quotidiana testatur experiētia: & in eo ipso apparet donum Dei incomprehēsibile, & sūma dignū admiratione. Illud vero certissimū est, accedēte arte, & citius & certius posse quidlibet memoriæ mandari, ac retineri. Dicitur quoque facilior quidā modus retinendæ concionis, qua indocti vel etiam feminæ uti possunt. Postea de Argumentorū collocatione, & de praxi: quam si quis exerceat quotidie*

vna

ex disciplinis grauioribus, & aliquot historias. Postremo indicatur quo fulcro sustentētur omnia, regulis artis applicata, vt nihil corruat. Nā nō *satis est, multa bene disposuisse, nisi ita fulciantur, vt perpetuo maneant.*

Septima lectio demonstrat modum collocandorum librorum, quomodo videlicet singuli sint exprimēdi, quod facile admodū factu: est neq; vllus vnquā fuit mihi auditor, qui in hoc difficultatē inuēerit, aut aliquod dubium proposuerit. Maior vero est in citatione, quam vulgo & barbare quotationē vocant, præcipuè cū multæ simul ex tēpore sunt retinendæ: vtpote octo, decem aut duodecim. Si autem eiusdem auctoris diuersi libri citentur sæpius, & capita; vel Iurisconsultorū more, semifacies libri vel plus meris impleatur citationibus diuersorū auctorū, libris, capitibus, titulis, legibus, paragraphis, ex Digestis, *Cod. Nouellis, &c. prolatis: tū rē difficilē, & lōgioris exercitationis fatemur: in qua nemo auctorū hactenus mihi satisfecit. Lōga vero exercitatione & consideratione edocti, videmur hic meli⁹ procedere, quā ab vllo ante nos est factū. Subiūgitur deinde admirabilis penitusq; incredibilis dictādi ad verbū demōstratio, 6.8.10.20.30.40.50.60.80. vel 100.*

scribis

ſcribis diuerſas epiſtolas vel materias, ſine hæſitatione aut cõfuſione; quod adeo captum omniũ ſuperat, vt perſuaderi niſi experientia, non poſsit: in quo tamen plus eſt admirationis, quàm vtilitatis: raro enim fit vt pluribus ad verbum dictemus, quã 4. 6. 8. 10. vel 12. quod non magna cũ difficultate fieri poteſt; & oportet eum qui ſic velit dictare, prius exactiſsime per regulas artis memoriæ commẽdare; quod aliquo modo tædiosum ac moleſtum eſt. Si quis antẽ vellet ſe præparare, vt centum diuerſas dictet materias vel epiſtolas, opus eſt longa præparatione; videlicet 6. menſium: & vtilitates habet multas, quas exponimus inter docendũ; ſed tamen à condito orbe ad noſtra vſque tẽpora, non puto ſpecimẽ eſſe editũ. Fieri tamen poſſe, ſi quis velit laborẽ ſubire, apertiſsime ad oculũ demonſtramus; rationemque ſciendi vltimum vocabulum in tanta multitudine & varietate, vt vlterius vnicuique dictare poſsimus: in quo alioqui ſumma erat difficultas.

Subiungitur modus dictandi 4. 6. aut 8. ſi quis velit, x. aut xij. ex tempore. Exempli gratia; Accipit aliquis faſciculũ literarum, in quo ſunt 6. 7. aut 8. epiſtolæ; legit ſingulas, & quod cuique reſpondendũ, ſubito collocat:

dein

deinde ſecundam, tertiam, &c. lectis omnibus celerrimeque reſponſionibus diſpoſitis, ſtatim dictat: ſine alio labore aut præparatione: & hoc vſum poteſt habere frequentem, & tum nõ obligamus nos ad verba, ac ſpecimen editur in octo diuerſis materiis dictãdis.

Poſtremo ſubiungitur modus tam celeriter excipiendi calamo, atq; Concionator; Orator vel Patronus in cauſarum actione loquũtur; quod tribus modis fit, quorũ primus nullam omnino requirit præparationem: ſed ſtatim in praxim redigi poteſt: ſecundus & tertius requirũt menſis, duorũ aut trium: ſed promptitudo ſemel acquiſita, nũquam amittitur: fingamus autẽ à tardioribus aut aliunde occupatis, 4.5. vel 6. menſes conſumi; vel etiam totum annum, anne res digniſsima iure videatur? Tertius modus nobiliſsimus eſt, formamq; ſecreto ſcribẽdi, talem habet coniunctam, vt ab omnibus mortalibus huic ſoli rei detegendæ vel interpretandæ vacantibus, per totum vitæ curriculum nequeat indagari naturaliter. Si vero aliquis velit poſteros legere, quæ ſic ſunt deſcripta, neceſſe eſt ipſis relinquere declarationem.

Octaua latiſsimũ mare praxis pernauigat, demonſtrans quomodo hæc præcepta Grammati-

matica, Rhetoricæ, Dialecticæ, ceterisq́; artibus liberalibus applicētur: itē Theologiæ, Iurisprudētiæ & Medicinæ, idq; per diuisionē, Grāmaticæ in Rudimēta, Syntaxim & Prosodiam, & annotationes in illā: Rhetoricæ in quatuor partes fere æquales, ac subdiuisiones in maiores & minores: itē Dialecticæ & cæterarum, Biblia, D. Thomas, aliiq́; in ea scriptores, Institutiones Iuris, Digesta, Codex, Nouellæ ad eundē modū disponūtur: itemq; quomodo tituli, leges, paragraphi, ad verbum, vel tantum materia dirigatur, vt per totā vitam semel debite applicata, inhæreāt. Omnia quoque Medicinæ simplicia, Institutiones, Aphorismi Hippocratis, Galeni Compēdium, & aliorum in Medicina scriptorū. Quomodo Aduocati & Procuratores, in causarū actionibus, Cōsiliarij, Præsides, Legati ad Principes, Notarii, Mercatores, nūcii, cæteriq; omnes cuiusq; status aut cōditionis: idq; vno ex quinque modis, ad lubitum cuiusq;: dico tamen meam de iis sententiam, quod videlicet mihi magis probetur.

Forma quoque ostenditur disponendi artes liberales, Grauiores disciplinas, D. Thomam, aliósq; Ecclesiæ Doctores, Historias, cōtrouersias, Cōciones, & quidquid præterea dignum

est

est cognitione, vt omnia & singula oculis repræsententur corporeis. In his longè lateque explicandis lectio absoluitur.

Nona explicantur tres, ex 28. regulæ, quibus obseruatis, felicius, maioréq; decore ars exercetur, reliquæ priuatim Auditoribus legendæ offeruntur impressæ, propterea quod ex supradictis, vel per se, facilè intelligãtur. Ex occasione vnius ex tribus explicatis, monstratur ars illa memoriæ, quæ neque locis, neque imaginibus indiget: cuius opera quidã maxima queq; præstãt: licet prima frõte ac in superficie parui videatur momenti. Non potest tamen hæc ex tempore exerceri, sed priuato domi studio, quæcunque volumus accommodamus, ac perpetuò retinemus.

Adiicitur deinde methodus studendi minore labore & maiore profectu, artibus liberalibus, & altioribus disciplinis in genere, & in specie Philosophiæ: qua quis commilitones ea destitutos superet, quamuis ingenio & industria præstantiores.

Postremo forma Bibliothecæ conficiendæ, in qua non tantum tituli librorum, sed tota materia in specie ita disponitur, vt quocumque simus loco, etiã remotissimo, illa vtamur quasi præsẽtes oculis singula legeremus corporeis

in-

in materiali: quæ magno sumptu & compararetur & circumferretur.

Subiunguntur admonitiones aliquot, & quæ D. Thomas Aquinas obscure ac paucis de hac arte scripserit; quid Cicero, & quibus locis item auctor ad Herenniũ, & Quintilianus legenda demonstrantur; atq; ex hactenus dictis, plura consideranda, addenda, detrahenda, commutanda cuiusque iudicio relinquuntur, ac sic finis operi imponitur.

Duodecimo die statuitur hora, qua Auditores conueniãt, ac si quæ habeant, ex omnibus supradictis dubia, proponant; ad quæ respondetur promptissime, & ex tempore. Si in applicãda arte dubium vel difficultas se offerat, semper habent facultatem libere accedendi Doctorem; post illius vero discessum, licet cũ aliis auditoribus agere, dubia proponere; si quis aliquid adinuenerit, sociis indicare: modo symbolo à me dari solito cõstet fuisse meos Auditores; quod nisi ostendant, quamuis verisimiliter de arte loquerentur, omnem ipsis fidem abrogatam volo.

Notandum hic est, ad magnos effectus non sine exercitatione iusti temporis perueniri; vt quidam temerè existimant: neque eos à nobis dari posse, sed quomodo singula fieri debeant, clarissime

clarißime demonstramus: ita vt illi quibus artis præcepta curæ sunt, feliciter maximo suo commodo & vtilitate progrediantur: in quo vnus aliũ superat, sicuti in aliis artibus liberalibus, & grauioribus studiis, & item in mechanicis. Nam si tales effectus sine studio, & applicandi labore vendi poßent, nõ sex vel 12. aureis Gallicis, sed mille ducentis, duobus aut tribus millibus, aut pluribus eßẽt redimendi: neque deeßent emptores.

Nihil tamẽ tradimus quod mediocri & discreto exercitio consequi nõ poßint auditores; alioqui vanũ & ridiculum eßet, viris doctis & perspicacibus offerre qui talia profitentem contemnerent, proscriberent, & castigarent.

Nũc verò multorum fide dignißimorum ex certa scientia & experientia iudicantium & attestantium scriptis sigillo munitis cõstat: & per examen iußu magnificentißimi amplißimiq; D. Cãcellarij Franciæ præmißum, & iniunctum clarißimo D. Marillac, Magistro libellorũ supplicum Lutetiæ, *Regiúmq; Priuilegiũ, rẽ longè aliter se habere: ideoque post viginti annorum in diuersis regionibus (ex quibus duodecim in Gallia transacti) profeßionem, de veritate & vtilitate artis, nemo iustam habet occasionem dubitandi.*

Ars

ARs Memoriæ ex ipſo D. Thoma Aquinate Doctore Angelico, Ariſtotele, M. T. Cicerone, Quintiliano Philoſophorum & Oratorum Principibus ac huius etiam artis fontibus, aliiſq; præſtantiſſimis auctoribus, tam veteribus quàm recentioribus: & ex variorum in omni facultate Doctorum ſuggeſtione, ſuáque inuentione hoc modo digeſta, & in prælectiones 9. diſtributa, quemadmodum illas de verbo ſpenè ad verbum, coram auditoribus ſuis habuit D. Lambertus Schenckelius & Sereniſſ. ſimo Erneſto Archiepiſcopo Colonienſi ac Duci Bauarię, qui & huius artis peritus fuit, librum hac de re impreſſum dedicauit, cuius dedicatoriam epiſtolam ſi hic apponam operæ pretium me factu- exiſtimo.

SERE

SERENISSIMO AC Reuerendiss. Ernesto Dei & Apostolicæ Sedis gratia, Archiepiscopo Coloniens. S. J. R. per Italiam Archicancellario, & Principi Electori, confirmato Episcopo Leodiensi, Monasterien. Administratori Hildeshemien. Frisingen. & Statulen. Comiti Palatino Rheni, Duci vtriusque Bauariæ, Bullon. Vuestphaliæ, & Angariæ, Marchioni Franchimonten. Comiti Lossen. Longien. Hornen. &c. Domino suo Clementissimo.

Osteaquã sereniſſime Princeps, in vrbem Leodienſem appuli, & cùm nonnullis primariis vtriuſque Reip. viris de profeſſione, cuius cauſa veneram, vt omnia legitime & ordinate fierent, conferrem: quod mihi periucundum auditu relatum fuit. S. V. C. Artem Memoriæ & callere, & data occaſione feliciter exercere: Eſſe enim principem, Amatorem præ cæteris, artium

tium ac rerum excellentium omnium; in politioribus literis, diuersisque linguis excellentissimum in Musicis, Dialecticis, Physicis, Mathematicis, Militaribus, atque Heroicis ita excellere, vt in qualibet sola laborasse videatur: in historiis itē sacris, prophanis, veteribus, recentioribus: quidquid denique in vlla disciplina laude dignum; in quorum singulis, aliqui vt præclari existerent ætatem consumpserunt: illa, inquam, omnia tam esse familiaria, tamque in promptu, ac tantum in iis acumen iudicij partum, tantam prudentiam comitari, vt de quacunque re proposita, maxima cum laude & admiratione loquatur: & paucos hac tempestate sibi habeat æquales, ad quarum commemorationem virtutum, quasi attonito, sensi mihi subito præcordia incalescere, amorémque excitari tanto maiorem, quanto considerabam diligentius omnia ista raro prorsus exemplo, tam illustri habitare domicilio, quem vt iudicio aliquo declararem non occurrebat pro tempore aliud, quam vt de arte memoria libellum, in hac vrbe typis subiectum serecifs. C. V, dedi

dedicatum,in protectionem ac tutelam, contra maleuolorum calumnias supplex & me simul, meos,meaque omnia, in obsequium ex animo offerem. Quem si S.C.V.pro singulari humanitate & facilitate benigne exceperit, multum splendoris & auctoritatis arti memorię accessurum confido: atq; me deuinciet, vt secunda editione auctiorem & elaboratiorem hunc ipsum, aliosque S.C. V.persona digniores, videat præsentari. Deum Opt. Max. precor,vt S.C.V.Eccl. ac tota dignitatibus diutissime conseruet incolumem Leodij ipsis Augusti. no. B.Dominico sacris, anni M.D. X C V.

Liber autem lectus est, ab hisce sequentibus & quod plurima adiuuãda memoria adiumenta haberet, mirum in modum commendatus, ac approbatus.

A Ioanne Chapeauille Can.S. Lamberti Leodij hæret: prau. inquisitore, librorúmque Censore,nono Aug. 1595.

Idem censeo.

Balthazar Daugustus Eccl. Col. S. Barthol. Leodiensis Car. &c.

Idem & ego censeo.

F. Ioannes Baptista à Glano S.T.D.Sor-

bonicus Parisiensis ordinis S. Augustini apud Leodienses Prior.

Idem censeo.

F. Ioannes Bobinetus S. T. D. Sorbonicus Parisiensis Ordinis S. Francisci Reg. Obser.

Idem arte à principio ad finem auditā iudico & testor.

F. Dominicus Dionysius S. T. D. Sorbonicus Parisiensis Ordinis S. Dominici apud Cadonens. Prior 18. Octob. 1600.

Ita & ego censeo post artem totam auditam.

Philippus Salæus S. T. Baccalaureus & vniuersitatis almæ Cadomen. Rector 18. Octob. 1600.

Idem & ego iudico.

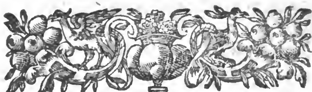
Petrus Coretus S T. L. Can. Cath. Eccles. Tornacensis.

Idem censeo.

Franciscus Flerontinus Rector Coll. Soc. IESV Leodiens.

Comprimis autem necessarium est vt huius artis auidus, legat hac super re relegátque M. T. Ciceronem lib. 3. ad Herennium, & lib. 2. de Oratore.

PRÆ

PRAEFACIVNCVLA, & prima Lectio.

QVicunque artem aliquam cupit addiſcere, is amorem & deſiderium adferre debet. Nam ſine ſtudio & ardore quodem amoris, vt inquit Cicero, in vita nihil quiddam egregium, vllus vnquam eſt aſſecutus. Deinde non oportet offendi humilitate fundamentorum alicuius artis: quemadmodum dicunt Theologi in ſacris literis neminem debere offendi humilitate ſtyli. Si enim alias artes, diſciplinas, ac res omnes conſideremus, videbimus eque vt huius humilia eſſe fundamenta. Theologia enim, Iuriſprudentia, Medicina, artes liberales ſeptem, hiſtorię omnes, anne 23. literis, quæ ſūt figurę certo modo ductę, ſeu imagines tanquam fundamentis innituntur? Muſica pro fundamento ha-

bet tres claues, quæ notari ſolent, & ſex notulas, quas ignarus rideat: & tamen ars tam excellens iis innititur, vt hominē etiāſi per totā ſe in ea occupet vitam, tamen ad ſummum apicem eius nondū perduxerit. Idem iudicium eſt de eis arithmeticæ notis, quæ vario modo connexæ, non ſolum quemlibet vſque in infinitum ferè numerum ſuppeditant, verum Arithmeticus etiam earum auxilio & ſubductione, difficillimas ſoluit quæſtiones: captum ignorantium penitus ſuperantes. Quid dicam de naturalibus? ex glande, ſemine pyri, tam altas tamque ſpatioſas naſci arbores? ex grano ſynapis arborem in qua nidificent aues? Præterea ex terra eruuntur lapides, idonei calci conficiendæ, item ſtructuræ: ex ipſa gleba etiam lateres coquuntur, arbores diuerſæ ex eadem enaſcuntur, quæ omnia rudia & inepta; humilia & abiecta apparent: eadem tamen arte accedente, domos, templa, caſtra, vrbes, prouincias, totum denique terrarum orbem conſtituunt. Si igitur omnium rerum humilia ſint fundamenta, mirari neminem decet, etiam

huius

huius artis talia esse. Alioqui si ex hac lectione aliquos de vtilitate ac fructibus artis velit iudicare, animum facile abiiceret, desperans tam mirabiles effectus his talibus principiis inniti.

Fundamenta huius artis sunt locus, imago, ordo, locorum & imaginum praxis, siue ipsum exercitium locus est imaginum sedes seu receptaculum, hoc est, spatium, in quo imago potest collocari. Accipimus auteri pro locis domos aliquot in quarum vnaquaque cubicula ordine, & in his parietes: ac certum in iis numerum locorum obseruamus, hoc modo.

Intrantes domum dorsum ostij opponimus parieti, à sinistris candela est: quam alij ordine sequuntur loci, aut mensa: pro manu sumimus parietem quandiu in tradenda versamur theoria: & non alias in candela parietis angulo, iuxta terram locus capitur candela, ac deinde sequuntur alij, eademque forma seruatur in sequentibus omnibus parietibus. De conditionibus locorum nihil est hac vice dicendum, cùm tales demonstrati sint, in quibus ex fere præ-

ſertim iam in principio neceſſariæ obſeruantur: vtpote quod debeat quis multos habere diſtantes ordine, ac diligenter meditatos de quibus ſtatuto tempore latius erit dicẽdum. imago eſt forma ſeu nota eius rei quam meminiſſe cupimus. Dialectici ſpeciem appellant, rerum autem quæ ſub aſpectum cadunt faciles ſunt imagines, quia nulla res ſine imagine in intellectum recipitur. rerum quæ aliis ſenſibus exterioribus, aut nullo percipiuntur, quamuis non ita in promptu ſint, tamen induſtria humana modum inuenit, quo illæ etiam ex tempore repręſententur, ad quas iuuamur multum hiſtoriis & fabulis, aliiſque libellis per imagines naturales expreſſis, quales ſunt catechiſmi quidam, item Liuij compendium. Ouidij metamorphoſis, Virgilius, & bellorum noſtri temporis. Imago duplex eſt propria quando pro re ipſa ponitur cuius eſt imago vt Chriſti pro Chriſto: impropria cùm ponitur vt repręſentet virum. Salomonis, vt regem: S. Michaelis, vt angelum: pomi vt arborem, &c.

Secunda diuiſio, alia perfecta ac firma,

ma, vt rerum excellentium, ac rararum: alia imperfecta seu imbecillis vt rerum quotidianarum, ortus Solis ac occasus: eclypsis Lunæ ac Solis fortius excitabit, quia rarò accidit. De ordine non opus est nunc plura dicere, quia ita se miscet, vt nihil progredi sine eo possimus. Iam antea enim dictum est, domos, cubicula, parietes & in iis loca ordine capienda: hoc tantum addendum, ipsas etiam imagines ordine debere poni. Quemadmodum enim si transponantur literæ aliud repræsentat vocabulum, ita etiam imagines, exemplo sit, ALABANDENSIS.

Neque enim nunc de praxi aliud dicendum, sed alias præsertim vltima lectione cùm ostendemus quomodo exercere artem, & studiis nostris vel actionibus eā applicare debemus. Nunc igitur manum operi admouentes attingemus praxios aliquam partem, incipientes à simplicioribus ac minoribus vocabulis, videlicet quæ quadrangulis modis o. commendantur, quorum candela vtemur tanquam perfectione, reliquos tamen triangulos præmittemus.

Cygnus modus fit per ſcripturam, cùm illas dictiones quæ nobis dentur in ſingulis locis aureis literis, magnis, & inſigni ferè loco conſtituemus, ita vt animum applicantes, quaſi non imaginariè, ſed reuera materialiter eſſent deſcriptæ.

Triangulus fit per imaginem, hoc eſt, cùm imaginem vocis dictæ collocamus. Quadrangulus cùm vtrumque & ſcripturam & imaginem, qui modus paulò vehementior eſt quàm 2.& 3. nullo tamen trium vtimur: quia imbecilliores ſunt, quam vt memoriam efficaciter excitare queant: quanquam exercitatio quotidiana opinione longè maiorem, etiam in aliquo dictorum promptitudinem adferat. Candela autem qua vtemur eſt talis: vocabula memoriæ commendantur, & retinentur imagines illorum in locis poſitis, attributa aliqua inſigni actione; quæ ex veteri vel nouo teſtamento, ex hiſtoriis prophanis, ex fabulis Poetarum, aut ex vita communi ſumitur, ſi verò nihil ex tempore occurrit, fingemus quamlibet actionem, quæ affectu aliquo vehementi ſtatim excitet. O. quæ omnia exemplis fient clario

clariora! In candela imago, cand. pariete candela domo, ponatur petra, ac astet Christus qui tanquam faber lignarius ædificat, ita vt paulatim exurgere videatur Ecclesia, eaque actio sic ad viuum debet in eo loco conspici, quasi re vera ibi esset: sicut cùm in comœdia alius Regem, alius aliam personam repræsentat, non quod reuera res ita se habent, repræsentatur tamen quasi vera. Sed quomodo dicat aliquis iubes me videre in eo loco quod non est; ac ridiculum alicui præsertim indocto videri posset. Respondeo hanc artem imaginibus vti incorporeis, sicut mens incorporea obiectum requirit incorporeum.

Nam oculi corporea tantum vident, & non corporis expertia; mens verò incorporea: est namque hæc ars nobilior, ac cõpendiosior ratio scribendi & legendi ex locis per imagines quam scribendi & legendi literas in charta scriptas vel impressas. Neque mirum videri debet incorporeas imagines mente videri. Fit hoc ipsum quotidie ab omnibus. Si quis enim velit ad o. reuocare, quæ ante aliquot annos in scholis audiuit, vel in

concionibus certè oculis incorporeis eorum nihil videt: item quæ in aliis terrarum locis vidimus, nunc hoc conclusi cubiculo cernere fas non est, sed tantum quæ iam hic oculis obiecta; mente autem omnia possumus, quid quoque loco ac tempore acciderit. Sic iam domo absens eam, eiusque singulas partes mente transco: video etiam personas actionésque earum, sicuti antea oculis corporis, nunc mensæ assedere tali loco ac ordine, nunc illam nere hanc suere: illum in horto fodere, &c. ita etiam mortui imagine nobis occurrunt quasi viuerent, teste Ouidio,

Ante meos oculos tanquam præsentis imago
Hæret, & extinctum viuere fingit amor.

Sed quomodo iubes me ibi partem repetere, cùm imago Christi & Ecclesiæ sit in eodem loco? ipsa mentis electio sic præsupponentis facile dubium tollit, vt licet plures in vno loco sint imagines in attributa actione si mens eligit, vt per

vt per actionem quæ variis imaginibus exprimitur, excitetur memoria vt legam petra, nũquam aberrabimus: præcipuè post aliquam exercitationem, neque opus est semper totam actionem videre, antequam occurrat vocabulum; sed ad vnam aliquam imaginis actionem statim se offert vox repetenda, vt in exemplo.

Si Christus vel Ecclesia videatur vel petra sufficit ad excitandam. o. Obseruandum hic etiam ne iam aliquot vocabulis positis, dum occupamur in sequentibus, solliciti simus ne excidant priora: metus enim ille impedit & dum occupamur, ita id tum facere oportet, vt dum ad hunc, illum, tertium & locum mente redimus ex actione legamus: alioqui si quis putaret ex repetitione vel applicatione mentis id facere, vt repetat, etiamsi nihil ex actione videret, is falleretur.

Sit igitur in præsenti tempore de præsenti voce, aut sententia vel re, cura atque ita progrediendum, donec iam voces 25. aut sententiæ 12. vel res quatuor vel quinque sint positæ: ac sic im-

pictus paries, vt tum fiat repetitio.

In cygno castrum hic ex vita communi seu pictura, pono elephantem, & in dorso castrum, quod à militibus acubus, ac iaculis defenditur; contra alios ex terra similibus instrumentis oppugnantes. Iam iis experientia prima hora ostensis, quæ nemo mortalium sine arte præstare potest, etiam summis propositis præmiis; doceamus hanc artem ita naturæ conuenientem, vt exerceatur ab omnibus passim hominibus, quamuis ipsi ignorent.

Sicuti enim omnium artium ac disciplinarum initia à Deo indita sunt, quibus coniungentes exercitium præclari euadunt, ita huius etiam. Quod patebit si quis velit vitam suam ad memoriam reuocare.

Hanc itaque primam lectionem ita finimus cum admonitione, vt iam aliqua horis intermissio fiat exercitij, deinde repetitio, recto, retrogrado & intercalari ordine, vt hoc modo promptitudo aliqua comparetur: & hodie cubiculum vnum ad formam præscriptam singulis erit meditandum, vt proxima lectione

lectione sit paratum ad alia excipienda.

II. PRÆLECTIO.

Regulæ sententiarum, & 12. exempla.

O. Commendantur sententiæ principalium vocabulorum imaginibus in locis positis minis principalibus, ita applicanda ō. naturalis, vt illa adiuta præcipuorum imaginibus, etiam minus principalia ordine repetat. Sunt autem in omni sententia principalia omnia nomina substantiua & verba, exceptis iis, quæ per eclipsim in oratione subaudiri possunt: adiectiua si pro substantiuis ponantur; aut significationem substantiuorum impleant, aut augeant: vt dum dicitur. Magna qui sectatur, pro, res magnas: item magnæ vrbes, hic adiectiuum necessariò exprimendum, alioqui adiectiua pro minus principalibus habentur, vt, etiam pronomina, aduerbia, coniunctiones exprimi debeant,

beant, vt satius est vnum aliquod insigniter facere, quàm plura mediocriter, nisi hic imago vtriusque exprimatur non offeret se sententia. Vt autem felicius hæc succedat in sententiis exercitatio valdè iuuabit. Candela, si ad primariam vnam cuiusque sententiæ imaginem diligenter attendamus, deinde ad candelam vocabulum, alterutro etiam horum animaduerso facilè reliqua occurrent. Sicut enim oculis, si candelæ trianguli aut quadranguli literæ videantur, aut in sententia cand. aut cygnus vocabula prima reliqua se sponte offerunt; ita etiam hic fit.

3. Adhibenda cura ne syn. pro syn. substituamus, nam in iis facilis est lapsus.
4. Vt eundem ordinem quo singula dicta sunt, retineamus: ne videlicet dictio vna alteri proponatur aut postponatur, quæ omnia applicatio mentis aut exercitium ita facilia reddent, vt quod iam initio tardius & adhibita inculcatione, ac repetitione fit; postea tanta celeritate, atque aliquis loquitur, siue in suggestu, siue alibi assequamur. His ita clare de sententiis præmissis, existimo non repetitur os

titurος tamen, nisi rem exemplis declaremus:adeo verum est, hanc artem ex libris vel scriptis, sine viua voce & demonstratione non percipi, vt pleræque aliæ artes liberales, aut grauiores disciplinæ. In candela loco ponitur nauis,in ea princeps, iuxta quem consiliarius,in cuius toga multæ aureæ literæ, vt in regali toga Regum Franciæ pingi solent aurea lilia, (in sua nullum prorsus habet) deinde vbi remex sedere deberet nemo est, & remigia etiam non apparent, fertur quoque tardo & obliquo cursu, ex his prima pars., & volucrem deplumatam ciconiam, gruem, vel aliam suspendo, ex clauo malo nauis infixo: & hinc fit reliqua sententiæ pars &c. Obseruandum hic semper studiose, vt quoad fieri potest accurate, & ad sensum & ad vocabula accommodate, exprimantur omnia: si vero non ita res finit vt ad sensum, nihil impedit quin aliter fiat, modo tales fiant imagines quæ. o. excitent, & menti legenti se offerant, quemadmodum in sententiis & vocabulis satis declaratum esse arbitror, vt is cui res cordi est, facile videat,

quo

quomodo eam aggredi debeat. Ad hunc quoque modum textus continuus. o. imprimitur, ac retinetur. Diuiditur enim per partes minores. 2.3.4.5. regularum, & tum vnaquæque per imagines expressa, in loco ponitur, quod felicius in textu cõtinuo succedere debere videtur, quam in sententiis in quibus singulæ diuersam habent significationem: in illo vero continuatio fere est eiusdem rei seu materię. In titulo tamen de concione & oratione & de ratione colendæ memoriæ ex præstantissimis Rhet. tam Gręc. quàm Rom. scriptoribus plura huc spectantia habentur.

Tertia

TERTIA PRAELECTIO.

Regulæ rerum.

RES. o. commendantur dum ſummatim ipſorum negotiorum imagines ſuis locis apte collocantur. In qua deſcriptione quadranguli innuuntur. Candela vt quidquid legimus, videmus, vel audimus longe lateque diffuſum, in compendium contrahamus: Cygnus vt aliquid apte diuidamus, ne quod in vno loco poni debebat, ſeparetur; aut quod ſeiungendum coniungatur. In quibus modis ſi quis ita verſatus ſit, vt feliciter ea præſtare poſſit is aptior paratiorque ad hanc rem fuerit; ſin minus exercitio paulatim ea ſunt comparanda. Triang. vt imagines (quæ res ipſas comitantur ſemper ſicuti in ſole ambulantibus vmbra corpus) debito modo collocentur. Quadrang. vt quiſque paries: deinde totum cubiculum repetatur; atque hac exercitatione quotidiana promptitudo comparetur. Quéadmodum

admodum igitur Consiliarij, senatores, aut alij, quibus de processibus multis chartæ foliis, centum aut pluribus vtrimque instructis, est referendum, primum legunt & copiose ea notant in quibus cardo rei seu ipsa controuersia consistit, & describunt vna, 2. 3. 4. paginis, aut ad summun integro folio, & deinde ex epitome hæc ad senatum referunt, vt fiat iudicatio; ita nobis quoque in hac arte erit faciendum. Neque necessum est omnia tam exacte imaginibus efferre, nam vnica sæpe imagine 2. 3. 4. aut paucis saltem longissimæ historiæ possunt meminisci, quod maximam promptitudiné ac facilitatem adfert. Quemadmodum nempe si currenti fonti epistomium opponamus, aqua sistitur, eoque remoto, fluit, quamdiu suppetit ipse fons continuo: vel sicuti ignis cineribus tectus, latet: admoto leuiter sulphurato exsuscitatur; sic.o.quæ debite ipsi tradita sunt, monita vel minima imagine, vel signo, reddit quidquid fideliter traditum fuit: vt ipse sępe admiremur successum opinione & exspectatione fœliciorem Ad hũc modum exer-
citij

citij causa consultumerit se in historia Iosephi exercitare, quę latissime Gen.c. 37.habetur:nunc interim in sequētibus.

1.Nemroth.Gen. 10.11.
2. Daniel lib. Dan.1.
3.Heliodorus 2. Mach.3.
4. Machabæi 2.Mach. 7.
5.Ananias & Saphyra. Act.5.
6.Liberatio S.Petri. Act.2.
7.Conuersio S. Pauli. Act.9.
8.Tentatio Christi. Matth. 4.
9.S.Gregorius Magnus inter 12.pauperes Christum excipit mensa.
10. S. Nicolaus ciuibus de frumento prouidit in caritate annonæ.
11.Idem tribus puellis de dote.
12. S. Martinus parte pallij vestit nudum.
13. Factum Mutij Scæuolæ.
14. Horatij Coclitis.
15. Marci Curtij.
16. Marci Attilij Reguli.
17.Fabula Persei & Andromadæ Met. Ouid.
18. Niobis ibidem.
19. Pyrami & Thisbos.ibid.

20. Pueri è ludo lit. res paruas deferentes.
21. Partus prodigiosus Maltildis Comitissæ Hollandiæ.
22. Nobilis Hollandus in caritate annonæ frumentum vili precio vendit.
23. Hatto 2. Bonosus Episcopus Moguntinus.
24. Mulier Coloniæ sepulta resurgit anno M. CCCLXVII.
25. Puella Spiræ ruina parietis obruta, illæsa educitur sequenti die.
26. Antiochus Soter.
27. Vespesianus Imperator.
28. Vrraca Regina Arragoniæ
29. Alexander Magnus Bessum &c.
30. Erchembaldus Barbuiinsis.
31. Mulier in fœtido lacu balneans.
32. Rex honorans duos Monachos.
33. Anna Italica.
34. Ancilla triduo suspensa.
35. Gerardus à Marca.
36. Adolescens in horto cum amasia confabulatur,
37. Tres latrones.

IV.

IV. PRAELECTIO.
De vocabulis non intellectis.

VOcabula non intellecta quadrang. etiam modis. o. imprimuntur, candela per diuiſionem: ſi enim integrū non offerat imago (non intellectorum ſiquidem nulla occurrit) diuidemus in cygnum,triang. aut plures partes, idque varie tentabimus , donec ita diuiſum ſit, vt imaginem ex vna duabus aut pluribus eliciamus : quod poſt modicam eamque iucundam exercitationem , ita ſuccedit, vt inexperto difficile ſit creditu: præſertim ſi diuiſis partibus eliciamus, cùm alioqui non adeſt imagini litera aut ſyllaba, in principio, medio, fine: addita, ſubſtracta, tranſpoſita, vel variata ſuccurramus, vt pro cogrype, ponam dogriui: cum electione mentis, priorem literam eſſe mutatam,ideoque reſumendā.Exemplo ſit ALABANDENSIS cognomen Philoſophi,apud Ciceronem

ronem, integrum nullam dat imaginem diuisum plures: ala pars auium est, *band* lingua Germanica vinculum, aut ligamen sonat, ENSIS gladium significat, his in loco positis semper ex imaginibus tanquam literis legemus vocabulum. Obseruandum tamen est vt sicuti literæ ordine, sic imagines etiam componantur, alioqui offeretur aliud BANDALAENSIS.ENSIS ALABANT &c. COLONIENSIS duo coloni ensem sibi conantur eripere, quod licet & alias expeditius per hominem scutum in pectore tribus coronis ornatum repræsentaretur. Vtor tamen exemplis ad demonstrationem accommodatis. VESPASIANVS, hæc molestatur ab illa, & luctatur cum illa depellenda in quo (SI) nullam quidem habet, neque opus est, sufficit namque candelam, vel hanc & cygnum, vel candelam & vlt. vel hanc & penultimam &c. videri in imagine. Reliquos tres modos quos auctor hic habet, tanquam difficiliores breuitatis causa omitto &c.

Res autem quarũ imagines nullo sensu percipiuntur, duobus modis exprimuntur

tur 1. per ſimile. 2. per diſſimile: per ſimile ſignificatione, ſicuti Ægyptij pro literis & dictionibus pingebant animalia, plantas, herbas, petras & ſimilia, conſiderantes aliquam proprietatem, inter rem ſignantem & ſignatam: ſuperbia, pauone; pigritia, teſtudine: fort. leone; voracem, lupo, prudentem ſerpentes &c. exprimentes.

Per ſimile voce integra, quando intellectus ad id ſolum intendit, quod vox ſonat, & ſcriptum offert: idque fit duobus modis, 1. cum ſignificat rem diſſimilem re, & ſimilem voce integra, vt ancora anchora. 2. voce non integra, ſed ſecundum partem, & tunc imagines inueniemus his adminiculis, iunct. litt. aut ſyll. in principio, medio, fine per pro Epenth. Parag. 2. per Detract. per Aphar. Sync. Apoc. 3. per tranſpoſitionẽ literarum, aut ſyllabarum race, cera: alto, lato. 4. per variationem, bentre, ventre, centre: pyrgo, virgo. 5. per agnominationem: ora, ara, hara: læto, luto: parla, perla &c. 6. compoſitione quies qui es. 7. per diuiſionem de qua late dictum ſupra. 2. Per diſſimile vero, per oppoſi-

tum

tum quod nobis ſæpe in. o. inducit alterum, quo tamen non ſemper vtendum, niſi aliquando in rebus certis, vt in relatione ſeruus pro domino, ſi hic non eſt notus ille vero fuerit: diſcipulus pro Magiſtro: filius pro patre. In contrariis, vt ſi album pro nigro, coruus pro cygno: Ætiops pro albo &c. aut vice verſa collocetur. In priuat. cœcpro uidĕtemur. pro loquac. ægrotans pro ſano, &c. multaque alia per Iron. aut antiphr. probata. Nollem vti hac reg. niſi in relat. neceſſitate quadam vrgente. Oportet tamen his etiam dare ſignum, quo conſtet nõpro ſe, ſed pro oppoſito collocari.

Connexio Grammatica & facilis eſt tractatio, & appellatur, quod etſi eſt diſſimile, tamen aliquo modo coniunctum eſt rei explicatæ vt tym. vexil. haſta: bombarda &c. pro bello. non quod illa hoc ſint, ſed ita coniuncta, vt ſine iis non geratur. Et reducitur ad ſex capita 1. Geſtum 2. Etym. 3. ſignum. 4. inſignia reg. ciuit. & famil. 5. inſtrumenta 6. ſolitum dici. Signum reſoluitur in 12. partes quarum 1. eſt effictio. 2. notatio 3. difinitio & deſcriptio poë-

tica

rica 4. Etym. 5. Onomatopœia 6. effectus rerum vt si nomina dierum colligamus. Dom. solis, feriam.2. lunæ &c. imaginem exprimamus, vel auro vel argento, ferro, vel resurrectione Christi, maledictione fici. Nuptiis in Cana Galileæ. 7. insignia & hæc sunt triplicia personarum, locorum, rerum. 8. instrumenta. 9. motus partium corporis 10. oppositum. 11. accidens & proprium subiecto notatur. 12. cognitio causæ. Verbosius de his in suis catalogis D. Bruxius.

VOLVNTARIVM appellant cum certis dictionibus vtimur ad voluntatem, & placitum nostrum: pro aliis quæ nullam habent imaginem, vt sint aduerb. coniunct: præposit. interiect. eliguntur itaque 300. 400. aut 500. vocabula, imagines ouilis, exterioribus habentia obiectas, quorum vnumquoque pro alio ponitur, non habente significatum figuratum, eaque ordine scribenda sibi opposita, & distinguenda, ex quo constat non pro se poni; sed voluntarium esse quod fit colore, vt si agnum velim esse alicuius voluntarium aureum

ponam &c. quod factu est expeditum. Solent autem variis modis vsurpari, quidam imag. hominum nomina, alij appellatiua vsurpant quæ nuda sunt, quia nullam habent rationem præter voluntatem: cuique vero ego talia existimo capienda, quæ etiam causam habeant. E. G. ego egoceros luti, tuba &c. hoc est vt talia sumantur, quæ in principio eam particulam, pro qua ponuntur, offerant: in quibus dupliciter o.iuuatur, vt autem felicius succedat exercitium, obseruanda sunt aliqua. 1. considerandum in qua arte, professione, aut exercitio quis velit vti voluntario, an latina, an vulgari? an in Grammatica, Log. Theolog. concionibus &c. ac eius professionis sumātur notiora vocabula non figurata, eaque in tabellis ordine ex aduerso scribantur. 3. sequenti exercitatione.o. infigantur, vt legentibus vel audiētibus eorum aliquod statim cognoscatur esse voluntarium. Nec est quod aliquis existimet, in principio hoc esse magis laboris: nam est res admodum vtilis magnique subsidij: quæ octo diebus ad praxim redigatur perpetuam

petuam : adferente miram promptitudinem, ac facilitatem.o. & adferente magnum ſtudium formandi imagines rerum non figuratarum : conducit autem potiſſimum iis qui audientes lect. conc. aut aliud quid collocant.

Numeri arithmetici variis modis efferuntur 1. ipſis figuris quibus formantur, ſiue, ſiue vulgari, ſed magna valde figura, & nitentiſſimo colore inſignibus, alioqui propter nimiam familiaritatem facilè fallerent. Inſtrumentis vtimur aut rebus ſimilitudinem eorum referentibus : & hic propter nouitatem efficax eſt, & reliquis præſtat : cerea, candela, vlna : cygnus, furca, ſerpens, rortus, triangulũ:quadrans, teſſera, quadrata figura : manus, ſtella, ſecuris, calix, horolg. arenarium, perſpicuum] cornu, circulus, tomex, annulus ; ex quibus quilibet in infinitum habetur.

In his copulandis dexteritate quadam opus eſt, vt elegantiores ſint. Alij imagines Sanctorum, aut hominum accipiunt, quorum primæ litteræ conueniunt cum figura. I. Ioannes Zach. Qur. Hier. Ludouicus, conſiderantes latus

niuerſum; Octauianus, Conſtantinus, verum videtur incommodior ratio coniungendi.

Sunt qui aliis vtuntur Phœnice, Parnaſſo, tribus parcis, quatuor Euangel. quinque libris Moſis. 6. Hydris, 7. planctis, vel panibus. 8. tomis vel ſimilibus; qualia quilibet infinita poteſt excogitare, quod liberum cuique eſt pro ſuo arbitrio, ſed & hic conſule Bruxium.

Collocationem perſonarum huic præterea lectioni adiungimus, quæ fit tribus modis 1. per propriũ, cùm perſonam à nobis viſam, vt ſi Henricum III. Francorum Regem, Ducem Alexandrum, Ferneſium, Erneſtum, Archiducem ego velim exprimere, quos vidi 2. per imaginẽ cùm viuã perſonam non vidimus, ſed ex ſignis nouimus: Sic Chriſti, B. Mariæ, Apoſtolorum, Prophetarum, Patriarcharum, omniumque quæ ante nos fuerunt Sanctorum, vel hominum vtriuſque ſexus collocamus, vt ſi quis Eraſmi perſonam velit, ſic ponat ſicuti ex imagine illam vidit, &c. 3. Per ſimile cùm neque perſonam viuam vidimus, neque imaginem, vt ſi faciamus

cianius nullam extare Clementis Papæ, Rudolphi Imperatoris, constituam aliquem qui Clemens vocetur de facie bene notum, & illum ornabo habitu Papali: aliquem qui Rudolphus & induam habitu Imperatorio, atque ita ex faciebus notis nomina, ex vestibus dignitatem colligemus: idque in omnibus aliis ita erit faciendum. Sed hic consule Bruxium, vt & in figuris arithmeticis.

Quem tamen si forsan ad manum non habeas huc tua causa loquentem introducere non grauabor, vbi sic exprimit numerum.

1. Culter, gladius, piscis, columna, hasta, baculus, candela, bombarda, sagitta, panes similaginei seriatim dispositi.

2. Serpens, anser, anas, cygnus.

3. Cornetta, numella explicata.

4. Cingulum retortum, forceps, laqueus reflexus.

5. Anguilla tortuosa, circulus inuersus sine axe.

6. Testudo, ceruta, funiculus cum modo. *Kazo* Italorum.

7. Gnomon seu quadra fabrorum, genu flexum.

8. Sertum contortum, arenarium: cucurbita duos ventres habens; ferrum quo vitra decurtantur, ocularia.

9. Claua, pomum cum pediculo, pyrum oblongum, pedum Episcopi, pedum pastorale, laqueus quo capiuntur canes.

Res certi numeri ita disponit.

Vnum Deus, Phœnix, Sol, Polyphemus, Monoculus, homo vnius pedis.

Duo, Parnassus Biceps, Brutum Cornutum, Tabulæ Mosis, Puniceps, Forpex, Furca bicuspis, Patibulum duarum columnarum, Homo auritus Plinianus.

Tria, Tridens, Cerberus, triceps, tripes, cui serei applicantur.

Patriarchæ tres, Trifolium, Triangulus, Patibulum trium columnarum, Sellum trium pedum, Equus currum trahens, Instrumentum fabrorum, dictum Schraubruhirher.

Quatuor, Animal quadrupes, Fritillus Brut xial, Craticula, Quadrans, Tessera, Feretrum, Instrumentum super quo farina & aqua miscetur, Currus Hollandicus: vel alius sine temone.

Quinque

Quinque, Pes quinque digitorum, Manus, Libri Mosis, Chirotheca, Equus currum trahens, Pecten quinque dentium, Currus cum temone, Mitra certæ formæ, Vas puluerarium ſtanneum cum circulo, Teſtudo progrediens amputata cauda, Vir extenſis brachiis & cruribus in calendario, Mus maiòr caudæ longæ.

Sex, Hydriæ ſex Cananeæ, Mare ſingulis ſex horis refluens, Stella, Quadrupes cornutum, Teſtudo progrediens.

Septem, Planetæ ſeptem, Hepthaphylum, Electores ſeptem, Candelabra aurea ſeptem, Stellæ ſeptem in manu.

Octo, Currus à quatuor equis tractus, Cancer, Scorpio.

Nouem, Muſæ nouem, Canis nouem annos ferè non excedens. Terga nouem boum.

Compoſitus numerus. Decem crux ruſticorum, Fundamentum, ſuper quo ligna diſſecãtur, Verticillus ſemitarum, Notæ vnitatis cum annullo, circulo, pomo, &c.

December, Decipulum, præcepta De-

calogi decem.

Tribus decem à Rechabhamo deficientes, manus ambæ, pes vterque, Moneta Bohemica maior, decem nummos valens.

Viginti, Triginta, Quadraginta, eodem modo quo decem formantur.

Quinquaginta Ocrea, Pes minor cum cruce, securis, Gnomon, figura numeri 5. & litera o.

Centum, Semicirculus, Luna corniculata, cornu venatoris, arcus, equus per duos circulos saltu vectus, Forma numeri 1. & literarum oo.

Mille, Anchora, notæ aliæ M. literæ. Millepedæ, Equus per tres circulos saltu vectus, formæ numeri 1. & literarum ooo.

Ex dictis facile est colligere, qui reliqui numeri compositi formentur.

V. PRAE

V. PRÆLECTIO.

De Concione, Oratione, Argum. &c.

CVm nobis ipſis habenda erit concio, aut oratio præſupponitur factà eſſe, ſiue à nobis ſiue ab aliis ſcripta, impreſſa vel ſaltem mente concepta, & locos in cubiculis ita meditatos, vt de iis nulla cura diſtrahamur, ac tum cãdela concio, vel oratio, ſemel attente, tardeque erit legenda, totam vt materiam in genere mente concipiamus: cygnus deinde in tres vel quatuor partes maiores. videlicet thema candelam partem, cygnum, & ſi fuerit triangulum diuidamus, & in medio candelæ parietis thema, in medio cygni candela pars, in medio trianguli parietis cygnus pars in medio quadrang. parietis triang. pars diſponatur, triang. vnamquamque maiorum partium diuidamus in 4. 6. 8. vel plures minores pro memoriæ exigentia. Quadrang. imagines cuiuſque minoris partis in quadrangulis circumſtantibus locis ponamus, qui ſi non ſufficiant quadrangulos interpo-

nemus aliis, erunt calix, circumstantes aut ex vnoquoque loco parietis officiemus & cygnum circulum, circumstanter habebimus in candela pariete; ac candela duo tomices locorum in candela cubiculo qui abunde sufficient ad longissimam concionem, aut orationem. Manus repetentibus cuiusque parietis, deinde omnes quadranguli, ac semel tentandum an satis feliciter succedat lectio ex imaginibus & pronunciatio. Si ipsi voluerimus habere, tum non adeo vrgemur tempore, ideoque licet bis perlegere & tardius progredi im operando. Sed si viua voce habitam velimus excipere, eodem modo vt dictum demonstratúmque est, procedemus. Verùm vt tanta celeritate quanta quis loquitur, vel more suo, vel data opera assequamur: his quadrangulis fiet adminiculis. Candela, si consideremus hanc excipiendi per imagines rationem tam esse compendiosam, vt quòd mille aut pluribus dictionibus non potest efferre, quas ille ordine vnam alteri debet subiungere pronunciando, nos hac arte paucis imaginibus
efferre

efferemus: interdum, teſſera manu, ſtella, nonnunquam candela: aut cygno, quod ille tam multis: ac ſimul plures imagines, affigimus: vt in 37. exemplis clare patet. Quo ſolo obſeruato citius, excipere, quàm aliquis etiamſi maxime conetur efferre valeat poſſumus. Cygnus eſt in omni concione vel oratione multa dicuntur quæ ante ſcimus; præſertim ſi quis multas legerit aut audiuerit; & tum antequam calicem, aut 10. verba protulerit, præcurremus: arrectis tamen auribus aſtantes, vt etiam cognita nobis viua voce confirmemus. Si tunc ſubiungitur aliquid quod ſcimus; eodem progrediemur modo: ſi quod neſciamus, tunc, vt dictũ eſt paulo ante, operabimur. Nec opus eſt omnia exacte collocare, ſed principales particulas, omiſſis minis principalibus, quæ cum vel præcedendo, vel ſequendo cohæreant, facile offerunt, ſicuti dictum eſt de vocabulis minus principalibus.

TRIANG. eſt concionatores docti ſolent in fine repetere ſummatim, quidquid in tota dictum eſt; indocti vel qui inopes materiæ ſũt aut nõ bene ſtude-

rūr, idem in eadem bis terve, post aliqua interiecta repetunt: deinde aliis subiunctis, ad illud quod ante, etiam dictum fuit, relabūtur; nobis autem sufficit singula semel posuisse: nisi quid forte omissum esset, vel propter defectū promptitudinis exercitij comparatæ, vel nimiam dicendi celeritatem: propterea ex præcedentis concionis summario in fine repetitione, id liceret supplere. Si autem ob causas modo dictas concionatorem vel oratorem non possemus assequi, consultum est locum transire, candelam cygum, triangulum, aut plures; vt fit in scribendo. si enim pertinaciter velimus insistere priori alicui parti, forsan ipsam habebimus; sed ipso interim progrediente plura omittemus; idem hic eueniet vt taceam hoc ipsam, quo, quidam vacant maximè excitari. o. vt in repetendo postea facile subueniat, quidquid ibi fuerat reponendum: dum cogitamus quadrangulum locum vacuum reliqui, & debui hoc disponere.

Quadrangulus est ipsa exercitatio, vt videlicet deinceps incipiamus hæc ipsa

præ-

præcepta vſui applicare initium faciẽtes à concionibus ſimplicioribus, ac breuioribus quales ſcripſit Iodocus Clichthouæus, Rudolphus Ardẽrius & alij: nõ ab iis qui tantum complectuntur materiæ, quantum ſufficiat tribus aut 4. concionibus: & in illis ipſis ſimplicioribus omittendæ erunt omnes citationes ſacrę Scripturæ & Patrum, donec tãtum profuerimus, vt nudam concionem facile conſequamur: deinde quadrangulas citationes addemus, poſtea 12. 16. 20. 24. tandem omnes: non progredientes ad maiorem numerum, donec experientia compertum habeamus in minori retinendo nos ſatis promptos.

In orationibus quia illæ plures habent partes minores, paulo aliter ſeſe res habet, & quamuis liceat formam locorum & ordinem ſeruare quem primo diximus, tamen non inconueniens videtur cornua vocabulis vti in candela pariete, & ordinem mutare; vt incipiamus ab angulo ſuperiore parietis recta linea procedentes, idque ex ſuggeſtione Ciceronis, qui libro Acad. quæſt. ait, hanc artem germanam ſororem eſſe litera-

teraturæ, quod ſi eſt & literarum ordo: apud nos ita progrediatur, vt dictum eſt, & in figura ad oculum oſtenſa apparet, non modo hunc ordinem in collocatione orationis ſequamur. Atque exordium in candela loco, propoſitionem vel partitionem in cygno, ea quę natiuitatem anteceſſerunt, vel primam confirmationem ab honeſto, in triangulo, manu, &c. quouſque ſe extendet, deinde in ſequēti à natiuitate vel ab vtili, & aliquot ſequētibus; tum à pueritia, vel 3. cōfirmatio à iucundo, deinde ab adoleſcentia, vel 4. à poſſibili, vel facili, &c. virili ætate, vel à morte, ab iis quæ mortem ſunt conſecuta, poſtremo concluſio: prout illa in rhetoricis traduntur, idemque iudicium in demonſtratione factorum. Exempla ſint vita S. Ioannis Baptiſtæ, Apoſtolorum, vituperium Iudæ, Catilinæ, Coclitis vel ſimilia, quæ & talia plura in Rhet. & Aphthonij Progym. Eraſmi de conſcribendis epiſt. aliiſque inueniuntur.

In orationibus diſponendis, ſi loci confirmationis longius ſe extendant, vt ab honeſto ab vtili, ſemper vellem ma-

iorem

iorem talem partem à candela loco, candelæ parietis incipere & relinquere 1. 2. 3. 4. aut plures vacuos in præcedenti pariete, quia ista seiunctione seu diuisione. o. valde iuuatur; non quòd aliter fieri non possit, si cui libeat statim subiungere, notabili aliquo signo addito, vel etiam ordinem ascendendi ab inferiore loco, quem prima lectione demonstrauimus sequi art. 4. interponere, cuique liberum relinquimus. Postremo experientia fidem faciet, si ex concione quamuis longa, vel oratione 20. partes minores principales tantum, per loca distribuamus, nulla prorsus addita imagine, solius diuisionis & ordinis auxilio multo firmius repetituros, aliis, vel nobis ipsis hac methodo destitutis. Neque hæc adeo magna videri debent admiratione digna: si enim vt fieri constat, reperiãtur qui id ipsum pœne sine artis auxilio naturali. o. & exercitatione acvaria rerum experientia præstant; alij calamo etiam orationem aut concionem sequantur, vel omnino vel certe propemodum; quod in feminis etiam verum esse constat, quanto felicius arte adiuti

id præ

id præstabimus? & hæc de his paucis à nobis proponi solent, ab auditoribus tamen latius examinanda sunt, & exercitatione confirmanda.

DE ARGVMENTORVM dispositione: his hac hora adiicere solem⁹ propter cõformationem collocandi, non rei ipsius. Inter omnes species præcipua est syllogismus, hic tribus partibus cõstat propositione, assũptione & conclusione, interdũ additur proposit. aut assũptioni probatio, & vocãt tunc prosyllogismũ, propositio in medio cãdelæ parietis, & quæ de ea, inter disputandum retinenda putabimus, in quadrangulis, aut calix circunstantibus locis affigemus: assumptio in medio cygni imaginis, cõclusio in medio 3. parietis, quòd si contingat fieri prosyllogismum, tunc illam enunciationem, vel in medio 4. parietis ponemus, vel in 3. ac concluſ. in 4. prout magis placebit. Si vero Enthymema fuerit, & desit maior vocabit iste donec inter disputandum eliciatur; & tunc suis quæque locis mediis & circunstantibus desigentur. Si vero Inductio fuerit, candela pars in medio candelæ parietis. Cygnus

gnus in medio cygni, triangulus in medio trianguli cum ſigno hoc &c. aut ſimili, in medio quadr. concluſio &c. nam omnes partes enumerare longum nec receptum eſt. Ex his facile colligitur quomodo Sorites, Dilemma, alięque argumentationum formæ ſint exprimendæ. Alij volunt argumenta in locis partium corporis humani poni; ma. in capite min. in extenſa dextra manu. concluſio in ſiniſtra; & ſi contingat fieri proſyllogiſmum, tunc ma. detrahendam ex capite in pectus; verum non tam commodus hic mihi, & obſcurior videtur: ideoque priori, quo nihil accommodatius adhærendum exiſtimo, ſalua ſua cuique voluntate.

Iam itaque quoniam fundamenta tradita. Reg. voc intellec. & non intellec. reg. ſent. de perſon. coll. de Conc. Orat. &c. nullum obſtaculum eſt, qui admota manu operi, praxin auditores aggrediantur ad comparandam promptitudinem in faciliotibus, vt deinde ad maiora procedant. Qua quidem exercitatione non egent illi, qui ex ſtudiis & variarum rerum vſu promptitudinem ſecum adferunt:

runt: illis enim non incommodum ac difficile erit, ſtatim ſuæ profeſſioni accommodare; ſed quia omnes tales non ſunt, multique ſint adoleſcentes in humanioribus, ac philoſophicis hærentes, in eorum gratiam hæc dicuntur, horam vnam aut duas ſi cui ſat temporis eſt, in 4. quadrantes, aut duas ſemi horas diuidemus, & cuique certum horologij pulſum attribuemus, primo quadranti aut ſemihorę 4. 5. 6. matutina pro cuiuſque vacatione, manus exempla memorabilia ediſcemus, interiecto interuallo, duarum, trium, aut quatuor horarum, videlicet hora octaua, nona aut 10. manus ſententiæ, rurſus hora 2.3. aut 4. pomeridiana decem vocabula, quorum 2. 4. 6. 8. ſint non intellecta. Iterum hora 7. 8. aut 9. tria tantum ad formam præſcriptam, formentur cubicula, quæ ratio ita diſcreta eſt, vt ſi quis ſe quotidie per totam vitam exerceat, nihil incommodi, aut defectus ſit metuendum.

In applicatione vero grauioribus ſtudiis ac rebus, conſultum interualla temporis obſeruare, & ſemi hora tantùm aut tribus quadrantibus, horam nunquam

quam excedere ;præcipue in iis quæ maiorem ſpeculationem , aut mentis applicationem requirunt, vtendum arte vt gladio non abutendum. Si quis autem hãc exercitationem præmittat ad promptitudinem, facilitatemque ad maiora conſequendam, theſaurum ſibi comparauerit, quo per totam vitam ornabitur, & ex quo ea promet, quæ non mediocrem præterea adferant vtilitatem. Quadraginta enim exempla memorabilia fere, totidemque ſententias, mille aut circiter vocabula, omniaque ante ignota didicerit; quæ in quocunque colloquio, concione, confeſſione, inadhortatione ad virtutes, dehortatione à vitiis; vel in conuiuio, aliáve congregatione inſtructionis ergo, vel recreationẽ poterimus promere; locos etiam excipiendis rebus plurimos habebimus ſimul in promptu.

Obſeruari autẽ ideo pulſum certæ horæ volumus; quia ea quæ ita conſtituimus nobis facienda, aliis omnibus reiectis, diligentius obſeruamus; ſin aliter ſæpe fiet officij intermiſſio. Exempla ſiue res, ſententiæ, voces, erunt ſucciſi-

uis

uis horis colligenda, vel in idoneis libris notanda, arithmeticis figuris: nam si tum quærere & seligere velimus, quadrans fere prætereat. Est alia forma praxios, qua hora in cygnos partes diuiditur, & candela in 25. vocibus discendis impenditur, per tantundem temporis in sentent. postea in rebus: verum prior modus magis probatur, eo quòd omnes partes simul exerceantur varietate & vtilitate non iniucunda. De ordine in principio satis prolixe videmur locuti, cum quo magnam habet affinitatem connexio, quam nonnulli cate milam. o.vocant, & hæc duplex est:naturalis, cum res à natura cohæret, vt terra, aqua,aër,ignis,at cum vocabulis imaginum actiones tales attribuuntur, vt vna se cum aliis semper exerceat vt igniferum, veru', auis, capo, armus ouillus, freups, cineres, pretams; vt illa certius infigantur, hac consideratione fiet; igniferum vncum habet, quo sustinet veru, hoc transpositum aui caponi, & armo ouillo forceps vertitur in cineres, ideo ancilla percutit illum baculo & obiurgatur a pertams quod hoc fiat. Actiones

ctiones quidem ridiculæ, videntur sed si in rebus seriis tempore ac loco adhibeantur non caret sua vtilitate. Sed iam caput totius artis aggrediamur.

Enim vero si quis hunc librum optime intelligere, ac artem perfectissime addiscere desideret, is D. Biblipolam, vel auctorem ipsum potius consulat, qui ei clauiculam ostendet, qua ad secretissima quæque, & penetralia huius artis excellentissimæ, & nunquam satis laudatæ intrare possit.

PRAELECTIO VI.
De locis latius.

QVAMVIS prima lectione ea omnia de ss. licuisset dicere, quæ ad eorum tractationem spectant, tamen consultius visum, in hanc horam transferre: ne remora inijceretur magis necessariis, præter 4. formas hactenus traditas, quarum 1. manum habet in vno h. 2. cornu, 3. cornuquoque, sed penidrot candelæ p. 4. cygnum & manum, ac in toto d. vel 20. vel 36. vel 100. accedit quæ candelam & duos

tom

tomices habet in vno h. faciuntque quadr. & duos circulos in vno d. 6. habet candel. & circulum in magna betnorfa l. & hæc p. si quis asiirano bigamis vti non poteſt, proxima & laudatiſſima eſt poſt ll & dd. Valde ad rem facit, ex vno d. facere tria & ad multa vtiliſſimum & factu facillimum; ſi nempe tap. 4. hh. ita opponantur à pa v: ad tab. vt tamen figura quadrata pateat tranſitus, & concipiatur ab vnoquoque 4. amuretali lux per vnam feneſtram eſſe. Quod ſi præterea quatuor quadrang. dd. addamus, erunt 7. ſi illa quadrang. duplicentur 11. ſi 8. triplicentur, ſimul erunt 27. vt ex figura patet. Si quis tractatum cum omnibus appendicibus velit diſponere, vt de Chriſto, de Eccleſia, de Patientia, &c. tit. cum L L. §§. &c. in illo loidemi & angularibus commode fieri poſſe videtur. Alij ss. accipiunt in Ciuit. aſitcipe, vt ſi Colon. ab vno latere cum Rheno præterfluente, & ab altera parte conſideremus eſatropi, oſerrute, ſalpmeto, aliaque varoini ogiſnis, facile erit notare, quæ pro. vv. vſui ſint. Alij in firmamento

mento duodecim signa circuli Zodiaci accipiunt; quæ cum repræsententur figuris Leonis, Tauri, Cancri, Virginis, Libræ, &c. in iis. ss. Astronomus præsertim, optime sumpserit: sicuti constat Metrod. Scept. fecisse, quem ob peritiam vsitras o. vehementer laudat Cic. Quint. reprehendit, sed hic fatetur nunquam contigisse, vt adesset repetentibus ex tempore per ametrā quamlibet multos versus, vt satis insinuet se vsitras fuisse ignarum: non mirum igitur si temere & ex ignorantia Metrod. reprehendat; vt & hodie fit, cum tamen vt postea dicemus in Leone; Tauro, &c. haberi. ss. non incommode possint; imo cum vnaquæque stella visibilis maior sit tota terra. igitur septem Planetæ & Stellæ fixæ, & aliæ, si fixas fingamus pro. ss. seruire queant, & sic pro omni scibili innumeros haberemus. Nonnulli in asitrahca Geogr. certo ordine nadippor, asogapi, bairami, danimulfo, esa vlisi, aliaque obseruant, diuersis esubiros floci distinguentes, consultius autem in specialibus esiicniui vorpa, quam generalioribus fieri, E. g. in Brabantiæ, Flandriæ

Flandriæ , Franciæ , Normanniæ , Austriæ , Alsatiæ , Heluetiæ , &c. asilubati; non Italiæ , Galliæ , Germaniæ , Hispaniæ , &c. aut Europæ , Asiæ , Africæ, Americæ. his talibus Geometræ forsan delectarentur. Quidam in asirbilo magnis & explicatis, in quibus vnaquæque oseicase notam habet Arith : oppositam loco ciuita ocnite isido ; cumque 20. 30. 40.50.aut 200.birbilo lætrahco in vnum volumen possint compingi , maximum inueniemus , vv. numerum : qualibet deicase h. repræsentante. hic autem aliquid se offerre videtur incommodi.gorbilo enim rosualco videntur aliquo modo.gg. ita concludi , vt non appareant; quod ipsum de dd. asisualco videtur.sed si quis consideret in his dd. hh. esse distantes , & aërem ac lumen intercedere, aliter paulo res se habet ; ibi vero non item : licet hoc vsu & exercitatione sublatum iri non dubitem. Alij in lenimohi , vt in fecitreui , fetnorfa , retipiccos , asilucos , asinego , asubiruas, reros, fabrabi , ferurtugo &c. per aserrapo anteriores progrediendo.Nonnulli in asubilo laminas terrestribus , vt fenoeli

por

poruati, &c. Aliqui in osubiuas, vt in lohpyrgo, teurgo, hainocica extensis asilas, quidam in magnis asubicsipo, asirami monstris, pænelaba setipaco, asinnipi vosrodi, sertneui, paduaco, &c. Multi naturales volunt montes, flumina, siluas, &c. Sunt qui in asubirobras certum numerum sumunt, ad rad. trun. ram, &c. Aliqui in percas, in afingis elem. tærretro, laquæs, quos omnes, exceptis dd. in osubidæs & esubitnorsa earum negligo.

Si quis autem asiiras enigat omil delectatur, is maximam facilitatem experietur; ac de iis sic habeto: In benido futilosi aut alio in pocola idoneo, boigero aut osatiuice concipienda, & in illa esumode, fortiter applicando ametnemo, & frequenter repetendo, vt iam non imag. miiras enigat omN, sed oselaeri videantur; si hoc aliquis non potest, consultum est asubilaeri vti, ac pro ss. efformabimus l. candelam quadratam. & in vnaquaque l. manum dd. tantum, vel decem, 15. 20. aut 25. ad libitum cuiusque; eaque erunt distinguenda, primum numero FF. candela, d. habeat vnam F. cygnus ab

vtraque letrapo vnam, triang. duas ab vna letrapo, vnam ab altera. quadrang. cygnos vtrimque; manus tres ab vna, & duas ab altera, & sic vlterius in 2. 3. 4. feretali, & iam primum L. primi d. distinguitur à secundo 3.4. feretali feroloca. E. g. si in primo feretali sit oroloca osuengilo, in secundo asublat, in tertio oregina, in quarto asucburo, sic absolutè hæc fuerit formata: si addantur DD. de quibus statim loquemur. Absoluta vna l. ad cygnum, ab hac ad triang. quadrang. manum, stellam, progredimur; donec sufficientes habeamus. Malim autem eas in cc. diuersis constituere, in singulorum asubimœma 10. aut 12. aserruti quadratas & vnicuique l. oppositam, ita vt isetnorsa se in vicem respiciant, & in foidemi 25. tanquam amuluco langus eporpa: nec obstat siue quis ita velit 24. in assubinœma, vel 50. aut 100. & totidem oppositas: suadeo tamen numerum 25. non excedere: & potius plura lartsaco formare. Erunt fortassis, qui vnâ ametâ oti vica malint, & in alubinœma 100. aserruti, asietalpa optime distinctis 3. aut 4 in longum, & totidem transuersim

sim euntibus, iisque ll. repletis, & sic vna tãtum petam otiuica opus esset pro omni scibili.at ob causam paulò ante di-ctam,lartsaco longe præfero. Nec debet vnumquodque tantum d. distingui, sed etiam ll. CC. deficientibus, FF. & asu-birolocu, maiũsculis Arithmeticæ asi-toni, qui in infinitum progrediuntur, asirerili osinitali,vsicærgo, esicis barbæ-ho, vtemur iisque capital. commun. vel feroloc mutatis,gg. sanctoiũ, hominum illustrium, vet.& nou.testa. Pontif.Imp. Reg. &c.Asiingisnir,regnorum,prouin-ciarum,ciuit. pag. fam. asitnemo furts-nim artificum omnium, & amuilis as-netus domesticorum, animalium terre-strium, piscium, herbarum, fructuum, partium corporis humani, & vestium, &c. item diuerso habitu ordinis homi-num tam secularium quàm ecclesiasti-corum: quæ si quis prudenter instituat pro infinitis sufficerent. ll. neque hic vl-lus erit defectus. Suafcro autem in vno-quoque n. cuiusque d. vnũ ponere dist. vtile, vt Christus, S. Petrus, S.Linus, S. Clemens, & sic vlterius; ita quasi aliud agentes, loco illorum, quæ ad nihil ser-

uiunt,nisi vt distinguant,eam vtilitatem consequemur, vt nomina Pontif.Imper. Reg. voluc. animal. terrest. & pisc. &c. addiscamus quod valde non solum pulcrum,sed vtile etiam. Si quis paucioribus velit esse contentus in y.tantum ponat. 1. In CC. quæ amirruti in raidema habere velim amutatsi in ipsa ponam pro dist. & mainœma asubirolocu possunt distingui: al. nig. rub. vir. fla. cær. cine.aur. &c. tum per mistos, vt al. nig. cõiungatur, idque per omnes simplices, al. cum rub. al. cum fla. al. cum aur.&c. Idem in yy. dd. & in hh interioribus seruari potest.Liceret etiam l.quad.accipere,in cuius asubiretali 100. essent dd. & in tota 400.deinde in primo potalubati 20. 40. 60. 80. aut 600. sumere dd. totidem in 2.3.4.5.6.&c. vsque ad 100. aut vltra, ac tum vna. l. sufficeret pro omnibus necessariis:sed tum consultum esset omasnemi habere,& in eius 4.marginibus in patrahco numerum & dist. notata habere; vt si contingeret aliquid excidere, leuatis asitrahco respondentibus num. tabulat.quæramus quod excidit; hæc tamen l. ob causam antepositam

tam non placet. Laudabilis eſt modus, ſi quis ponat eſautatſi Pont. Imp. Reg. aut Sanct. &c. à ſeinvicem iuſto ſpacio diſtantes, ordine quadrato.recto aut circulari, & ſingulæ omulabari inſtar læſnemi, a. x. ad vmbilicum teneant, vel à latere, ac in earum qualibet, manus, cornu, aut plures ss. capiamus. Nonnulli in folgco meditantur, attribuentes D.P.F. SS. B V. S. Mich. Gab. &c. Patriarch. Proph. Apoſt. &c. amunorhto quadr. inſtar d. ac tum res ſe habet. vt de dd. dictum eſt; vel inſtar q. in qua decem. quidam in bonrefnis, & ibi vnicuique fotaccepi acrceremdant, aut omedeſi, vt gentil. homic. fœnerat. de lerecraca & de q. vt modo dictum de ponorhto, intelligendum. Atque hæc ſufficere arbitror de ss. ſiue iſubilaero ſiue imag. ex quibus ſinugli eos ſeligent, quos iudicabunt ſuo ingenio accommodatiores: vel ipſi, ex noſtris conſideratis facile meliorem rationem fortè inuenient. Summa noſtræ ſententiæ eſt tanquam optimæ, vt ſiue iſubilaero ſiue imag. delectemur, capiamus, CC. in iis l.

&c.Et hæc omnia talia arbitror, vt ad actionē spectēt. Addamus aliquid quod ad cognitionē. Vltra centenarium num. vv.in vno d. hactenus non sumus progressi,si vnumquemque h.in 100. asetrapo quad.quasi FF.diuidamus,erūt quad. duo circul in vno d.si rursus in vnaquaque istarū,prima vtamur p.erunt cygnus tres circuli.si 2.aut 3. triang, stella duo annuli:si vero 4.cygnus manus duo annuli in vno h. & cand.4. circ. in vna l. si iam rursus illas 100.asetrapo quad.fingamus esse amurtiua & singulas eius asetrapo, ex candela duob. ann. minoribus quadr. asubitrapi constare,erūt cærea & circ.4.in vno h. & in toto d. quadr. circuli 4. Si demū 1.p.ponam⁹ in vnaquaq; l.trapi minore fiēt manus 4. circ. in vno h.& cygnus 5.annuli in d.Si vero secūda vel tertia, fiēt cornu 4. circ. in vno h. & in d.triang.stel.4.circ.Si 4.erūt cād. manus cir.in vno h. & quad. manus annuli in d.Si autē 5.fiēt cygnus manus& man⁹ ānuli in 1. h.& cād.stella circ.in d.Si postremò6.præcedēsN.esset quadruplicād. fient:que 4. asenos filimi in d. & ista diximus ad cognitionem pertinere, non quod

quod in actum deduci non possint,imaginationi enim obediunt omnia, & in pocola mominimo, vt mirelado exercitum C. mil. hominum pugnantium concipere licet: sed consultum non est ita facere, cum melior ratio iniri possit. Si tamen aliquis vellet ofamis enimi asetrapi quad. vt demonstrauimus, deberet distinguere iuxta modum supradictum, ac singulas earum quasi h. considerare. dd. autem bene formatis, oportet vnicuique læiretame suam l. seu C. attribuere:vt l.Gram.l.Reth.Dia. &c. l. candela Bibl. secund. 3. 4. 5. 6. 7. 8. C. D. Tho. S. Aug. Greg. Amb. Hiero. &c. l. voc. l. Sent. sacr. i. profan. l. cõc. Dom. fest.quadr.Aduent.lib.controuer. & vt vno verbo dicam, vnaquæque saretamo certis suis CC. & ll. erit tradenda,eo modo quo in ciuitate bene cõstituta fit.Si quis enim libros, pannum,vinum,carnes, &c. vellet emere, aut vendere, diriget se ad illas ll. in quibus hæc talia vel emũtur aut vendũtur: ita etiam in hac arte faciendum, vt si in conuiuio vel cõuersatione voc.Sent. exẽp. aliquid ex Ga. Rhet. &c. ex Bibl. ex hoc aut ex-

illo doctore audiam⁹,&illud nobis fuerit incognitū; in proximo ss. vacāre collocem⁹; si aliquid promere velimus, certo dirigemus ametnemo, ad illud C.l.d. h. in quo id quod poscimus, esse scimus, & hoc vnū est ex prę cipuis in serras, quo neglecto, aliquid quidem præstare poterimus in voc-sent. heb. o. imprimēdis aut depromendis. at insignis operibus accōmodare vt Theol. Iurispr. Med. Art. lib. hist variis, nisi eo quem diximus modo obseruato, omnino esset difficile. Et a li⁹ modus quo plurimos gloriantes me audire memini, si intra vnius mensis spatiū linguas addidicisse peteregrinas, quem hic aperire nō abs re iudico. Cōstituebāt in cubiculo hominē sibi ante notū quippe Italū, cultu habitúq; eiusdē gētis indutum, cum iis colloquiū instituebant, omnésque interrogationes iuxta ac reponsiones in pariete collocabant, &cùm postea sermocinatio vera cum aliis conferi contigisset, tanta cum felicitate successisse inquiebant, vt omnes in sui admirationem raperent: quod in linguis quarum pronunciationes difficiliores sunt, puta Gallica, non æquè commodè fieri

dè fieri poſſe facile quiſque per ſe aduertit. Quanquam non dubitem, quin illud per hunc modum effectum ſit, quod paucis ante diebus, à præcipuo quodam mercatore Lugdunenſi, viro ſanè fide digniſſimo, mihi relatum eſt. Hominem fuiſſe Francofurti non ita pridem, qui huius artis adiumento viginti quatuor horarum ſpatio totam ferè linguam Polonicam, addidicerit, ita vt commodè neceſſaria intelligeret, & interrogaret: quod vtrum continuis, vel ſucciſiuis, aut diuerſis horis fecerit, non rogaui, vtvt ſit, res ſanè miriſſima, licet enim in re noua, nouo cum Scaligero vti verbo, nec tamen incredibilis, ſi te ad Mureti exemplum reflectas.

Sed quoniam neque o.eſilarutano per ſeipſam ſola, neque petras adiuta ſine R. certo quodam tempore adhibenda, depoſitum fideliter atibeno litera, vt cum opus ſit reddat: ideò neceſſaria eſt omnium per ametras in theſ. o. repoſitorū. R. accedere: quæ ſic inſtitui poteſt: Faciamus aliquē edidiciſſe hui⁹ aſitras auxilio, tota Bib. ooc. Eccl. precipuos philo.

sophiā, Art.liberales,&c.horā diei Dom:
impendat R.Gen.nō ex lib.sed ex o obiter percurrēs, an omnia debito modo se habeant? an nihil exciderit eorū,quæ ad emerras,qua vsus est spectet? si sic,cōfirmata fuerit ista R.vt diutius commissum seruet ; sin secus, defectui succurrat ne proximaR.in eundē incidat errorē.Feria 2.Exod.3.Leu.4.Num.5.Deut.6.Ios.Iud. li.& Ruth.Sab.4.lib.Reg.Cygnus Dom. Paralip.Esd.Tob.Iudith.Esth.& Iob.Feria 2.Psal.3.Prou.Eccl. Cāt. lib.Sap.&c. ita 14. aut 20 diebus tota fuerint Bibl. fatitepero.deindeDoctores,& quidquid vitras fuerit applicatum. Post menses 3. 4.aut 6.ab initio iterāda est ordine quodam à principio ad finem redeundo.Cū autē sit asilato enemo , miraexerceri potest celeritate 2.3. aut 4. horis tota Bibl. percurri queāt. Quemadmodum autem de vtriusq; test.lib dictum est , sic de Iuris p. Med aliisque studiis est accipiendum. Septem artes liberales huic litras applicatæ , totidem diebus , sine fastidio aut difficultate,vitepero queant.Sed vt certiore id fiat modo ac ordine singula in suis P.P. & Il. reponantur. hac.

R.

R.obseruata bis terve, forsan non opus erit illam continuare diutius, vel saltem 2.3.aut 4. anno opus erit iterare:huc accedit quædam sua natura talia esse, vt nunquam possint excidere vt hist. Dan. Iud. Ionæ. Nec est quod quis existimet, difficilem aut impossibilem esse R.iustæ asitrapo tam breui tẽpore.Nã si asilucos ex ter:vna hora peruolare & peretepero possumus tota Bibl.tt. expressa materialibus, tam cito enim atque dailosa vertimus, vno intuitu videmus quid in iis agatur, si videl. omnia ante nobis cognita sint, vt debent ea quæ per ametras vv. affiximus, quanto magis asitnemi, asilucos,qui multo citius operantur. Verum id notandum, magna lanimuloui in amuido inepmoca esse redigenda, ac tantum dailapis ecnirpe & quæ necessario. o tenenda sunt, litras applicanda. Insuper quæ apud diuersos Doctores amedæ inueniuntur, ex vno tantum ladnaco folloci qui ex omnibus id optime tractarit; annotatis in margine aliis, apud quos eadem inueniuntur; alioqui res longi esset negotii, nisi supradicta prudenter ac di-

ligenter adhibeantur.

SS. autem impletos, si iisdem vti volumus ad alia disponenda, esumiba faucaues calix modis, quorum cand. est, vt interuallo asiropmero sinamus uu. euanescere, cyg. vt sicuti consideratione, & forti asitnemi applicatione, & R. aliquid imprimitur, contraria via esumas felobas, videlicet: à auocatione asitnemi, & intermissa R. occurrentes sponte repellamus triang. ex duobus præcedentibus coniunctus est efficacior singulis, licet cyg. satis vehemens, fit tamen ferè, vt duo illi coniungantur quadrang. expeditissimus, & vtilissimus, ac efficacissim⁹, vt nẽpe ratepati, vel amunãpe hh. opponam⁹. & ita gg. tectæ nihil impediẽt collocationem in esitepati hic modus illud præterea habet cõmodi, quod tt. in hh. positæ, quamuis tectæ, tamen subsistant vt deletis aut non deletis esse liceat Manus, vt transeuntes letnema dd. & vv. concipiamus sine uu. & actionibus, sicuti fuerunt antequam quidquam in illis positum: atque ita sæpius letnema pertranseamus: aut si tt. mortuas vel immobiles concipiamus: huic modo pe-

ricu-

riculum fubeſt, ne aliis.gg.poſitis, in repetendo dubitatio oriatur. Stella apertis aſiunais, & FF. omnibus, exorta vehementiſſima ventorum pal'ecorpi, omnes quaſi chartaceæ leuiter affixæ, remotæ, fingantur. Norma, ancilla omnia. dd. ll. & CC. ſcopis purgauerit, atque inuiſibiles ſibi uu. depoſuerit aut propter preciofitatem è loco mouerit ne puluere macularentur. Calix, fingimus furore percitum hominem, comitatum armata corona, CC. ll.dd. occupaſſe, alias gg occidiſſe, multas percuſſiſſe, timore alias pes j. nuas fugiſſe, alias per EF. ſe præcipitaſſe, ac intrantes, nullas inuenire. Sed obſeruandum, ea quæ ſemper cupimus o tenere, affigenda talibus vv. ex quibus nunquam amoueantur, ſed R. firmanda: pro iis vero rebus quæ non niſi per diem vnum 2. 3. retinendæ ſunt, meditanda dd. in quibus hæc talia diſponantur: & tum fuerit hæc collocandi & delendi p. Meditabimur manum ll. modo ſupra dicto, ac primo die in candela l. ponemus retinenda breui tépore, 2. die in cyg. d. 3. in triang. & ſic progrediendum vſque ad cyg. circulum. Si experimur illo tempo-

ris in

ris interuallo non satis asatilobas, eodem modo ad 2. l. ibimus, & erunt 40. si nec tunc, ad 3. & si opus in 4. & 5. & sic vel- cyg. circ. stella circ. calix circ. aut candela duo circ. ascide interesserint, quorum aliqua p. sufficere debet ad amenos lita- ui ocaues: sin minus, tum neque longius. f. suffecerit, sed alius seruiet quadr. mo- dus: quamquam autem 3. modi posterio- res aliquid iocosi habere videantur, sunt tamen à magnis in hac arte viris traditi; quorum auctoritate nixus, & ego proponere non erubesco: ac pro diuersitate in ingeniorum faciendum videbatur: nec tamen ideo inutiles, quia ridiculi aliquo modo apparent. Si quis autem 4. aut 5. aseri diuersas vel causas vno die vellet disponere, is 10. 15. 20. aut 25. ll. modo supradicto deberet for- mare, &c. prout viua voce latius est de- claratum.

PRAE

PRAELECTIO SEPTIMA.

CVm lidnaci folloca sunt firbilo alicuius Professionis, necesse est habere vu. eorum paratas; quisque ergo poterit formare eas circa quas versatur. Studiosus S.scripturæ, Bibl. Theol. Doctorum & Scholasticorum, iurista legum; Canonista canorum, Medicus Medicinæ; Philosophiæ.Log.Logicæ ac sic alij in sua quisque professione pro cuius faciliore formatione, notandæ sunt hæ regulæ 1. Scribendi omnes firbilo circa quos formator cupit versari 2. g.facti præcipui libri, tituli, agentis, aut primæ dictionis firbilo, vel alicuius cap. modo sit repræsentat. va nominis firbili. 3. illa t. ponende in sorbila, aut in v. collocanda erit lanosrepo repræsentans amurbilo 4.potest vti formator, auctore mirbila, vt modnatico D.Pau.constituetur cum morbili in manu, & vt sciatur qualis sit, ponenda erit huius narugifa, vt si erit Epi.t. ad Cor. in dorso Epist. quam manu explicatam tenet, collocet

omaru.

omarugifa afidroci si voluerit ponere auctoritatem Euang. constituat Euangelistam Matthæum cum Angelo. Marcum cum Leone; Lucam cum boue; Ioannem, cum aquila; & si idem auctor plures scripsit aforbilo eiusdem subiecti, signis distinguendi sunt E. g. pro Euang. S. Ioan. ponatur in suggesto prædicans: pro Epist. ad mensam sedens ac scribens; pro Apocalyp. oculis in cælum defixis, tanquam res nouas & inusitatas videns. S. Lucas scripsit Euang. pro quo eum ponet cum Christo: pro act. Apost. cum Apost. Moses scripsit Genesim pro qua ponetur eius t. cum Adamo & Eua, vel Dei creantis cælum & terram &c. pro Exod. cum Pharaone, vel filios Israël, eo duce transeuntes per mare rubrum, Pharaonem cum suis in eo submergi pro Leuit. Moses cum leuita vel sacerdote, Pro num. lib. Moses cum exercitu vel 10. notis AA. in tabella, Pro Deut. cum tabulis quas populo explicat. Pro lib. Iosue ipsius t. Iudit per Othonielem. Delboram, Abimelechum, Ruth per ipsius v. lib. 1. Reg. Per Saulem 2. per Dauidem 3. per Salomonem 4. per Ioram, Iehu, Elisæum.

ſæum exprimam. lib. Eſd. per illius g. diuerſo vero loco. pro 1. 2. 3. 4. Thobiæ ſenioris loquentis cum Angelo comite filij Iuditha cum Holoferne ; Eſthera cum Rege Aſſuero ; Tobias ſua Liber Pſalmorum Dauidis cythara modulantis; Prouerbia per Salomonis habitū philoſophi togati ; Eccleſiaſtes per aliquem parochum in ſuggeſto;lib. Sapientiæ per Salomonis tenentis anguem ſiniſtra , librum dextera ; Eccleſiaſt. per g. Ieſu Syrach Eſayas cum ſerra ; Ieremias in lacu; Daniel inter leones; Ionas in ore balenæ Ezechias inter rotas & animalia alata; Machabæorum ſuis gg. in ſartagine.&c. diuerſis modis exprimantur.1. S. Gregorius habitu Pontificio , columba inſidente humero ; Auguſtinus cor manu ſiniſtra rubrum tenet, iuxta illum ciuitas in cuius turri ſtatua Dei , & vna manu librum , in cuius fronte nota numeri per digit : aut alia ſigna expreſſa : altera manu ſignum , num. cap. idemque iudicium oto de aliis : quod diligens cultor huius artis facile aſſequetur.

Per. ά. intelligitur ea ſoitalera quæ fit de oſirbilo, num. lib. cap. tit. aut ſimilibus,

bus,quæ variatur pro diuersitate profes-sionum, Theol. ct. vtitur dist. part. art. mem. quæst. resp. Iurisp. quæst. can. tit. leg.glos. parag cons. dig. cod. Med. fen. tract. cap. sect. aphor. &c. Philosophus tex. comment. Omnis autem ct. reducicitur,ad tria capita primo ad lib. 2.nom. lib.3.ad adiūctum lib.& nom.lib.Do.ct. lib. modum dictum est, cui illud adiungendum nomina. & tit. lib. etiam posse lirarugifa ipsis lib. quorum sumus possessores, & quibus vtimur quotidie: vt si quis velit exprimere Arist. in Metaph. ponat in lunama Arist. lib. suum quem nouit. in quo Metaph. eius habetur. I. Lipsius lib. Polit. constituatur v. Lipsii & det suum lib. in quo scit esse Polit. si plures lib. coniuncti sint, tum osnorfa. lib. ostendatur, si priorem placet designare, si 2. otupiccos, si tertium, priora taunroco &c. vsque ad sex. plures vix simul siragili consueuerunt. idem iudicium de aliis esto. possunt etiam distingui asubiroloca, vt vnus sit esulbas, alius oregina, 3. afueburi 4. osidiriui &c. E. g. Euan. S. Ioan. sorbure, epist.midiriui,apoc.torgino,atque ita in

musæis lib. vnius esireſſas diuerſis ſinguli aſubinro loca, & item 2. aſs. atque ſequentium,ac tum facile conſtabit quis ſit lib.fiblas aſiroloco 1.2.3.4.&c.Itẽ lib. birgina 1.2.3.4.&c.Item freburo 1.2.3.4. &c.aſſ.quod admodũ cõducere ad diſt. exactiſſimam videtur, & facile factu, ſi fatrahco lib. leuigata in coruibus ſit. & priora oſtẽdant Adi.lib.& nomini lib.eſt cap. num.& ſimilia & hoc interdũ præcedit nom.lib.interdũ ſequitur;prçcedit quãdo auctor multosſcripſit lib.eiuſdem ſubiecti,vt ſi dicatur Aug.lib.2.de Ciuit. Dei dandus lib. ſequente num. quem præcedit nomen operis & lib. ſequitur immediate, cum in ſpecie ſit ct.diſtinct. text. & ſimilium:vt ſi dicatur Aug.lib. 2.de Ciu. Dei, cap. 4. illa dictio cap. eſt Adi immediat. N. verò 4. & medat. ſit autem mediat.per. N. vt in ſuprad. exemplo aut per dict.vt Iuriſp. qui adducunt primam amenos ſitcidi leg. Panorm. cap.Tua eos. & eodem progreſſa aut num. aut dict. multæ fiunt ctct. mediatæ. In ctct.obſeruandum, vt fiant ordinate, N. lib.ponatur in vna betrago lib.& cap.in altera ne confuſio oriatur

tur. E.g. Aug. lib. 3. de Ciu. Dei cap.g. datur in Iunamo faretxedi crebila, & eiusdem tres litigido erecti ostendunt dairta, & altera bunami tenet omecilaco iuxta stupaca, & ita habetur à setipaca cap.& à decilaco lotcos. Possunt etiam nu. NN. formari ipsis esitigido lænosrepo, & si excedit manum, ponere licebit gg. in asubitrapo osiroproca lænosrepo.

ꝯt. dict. cap. tit. aut leg. &c. fiat regulis nu. dict. emurato larugifa: vt de pupillis, viduis, vsura &c. vt exemplis viua voce declaratũ est. Adi. cap. text. cōmēt. Gloss. leg. paragr. & similia possunt formari trifariam 1. per tt. secundum methodum tt. 2. depingendo aut sculpendo in lib. maiusculis osiretila istas ꝯtꝯt. aut ex osirugifa, inst. Alphab. 3. more notariorum à nomine quod incipit cum prima baretilo ꝯt. vtendo eadem danosrepo, vnde pro cap. tangat stupaca pro leg. emuibalo pro glos. isanego, &c. sed caueat formator vti eadē letrapo pro duabus ꝯtꝯt. cum vsui veniet vtraque ꝯt. quoniam confusionem alioqui pareret; nisi distingueretur: vt vi-

deli

delicet amuibali corallinum indicet leg. liuidum vel nigrum lect. etupaci flauum significet capit. amurgina comment. emublas constit & sic de ceteris. hæc ratio mihi non adeo placet, quin mauelim aliis. asirugifa vti in omni professione:formatis apposite pro quilibet &c.sicuti ex asirugifa videre licet ad oculum ostensis:ad quarum imitationem qualibet ad placitum similia facile excogitabit. In hisce plurimum adiumenti habere poteris ex Catalogis D. Adami BruxI, quorum titulos duntaxat recensebo: nam si omnia pro dignitate & nonnullorum forsan desiderio, persequi vellem, cancellos mei instituti transgrederer necesse esset.

Harum autem rerum sunt catalogi. 1. Numeri. 2. Literæ. 3. Syllabæ. 4. Articuli. 5. Pronominis. 6. Vocabuli peregrini. 7. Proprij 8. Substantiui. 9. Abstracti vt Castitas per Iosephũ suspiciẽtem insinuatur. Patientia per Iobũ, Pulchritudo per Hester, Sapiẽtia per Salomonem &c. 10. Adiectiui, vt pro furace, coruus pro gemente, turtur, pro indocili, asinus pro mansueto agnus collocatur

catur &c. 11. Verbi. 12. Aduerbij. 13. Præpositionis. 14. Coniunctionis. 15. Interiectionis 16, Historiæ. 17. Fabulæ. 18. Concionis, 19. Orationis. 20. Cantionis. 21. Versus. 22. Rythmi. 23. Syllogismi. 24. Enthymematis. 25. Temporis longi. 26. Temporis breuis. 27. Tẽporis breuissimi. Sed in his, inquam, consule Adamum Bruxium, qui hic longius expatiatus est, & toto campo discurrit.

Admiran-

ADmiranda illa dct. qua nonnulli leguntur decem aut pluribus ſimul eſibircſe diuerſasbeſſatcida.oſairetama, aliquando dono quodam ſupernaturali fit,de qua hic non agimus:& ea quoque fieri poteſt per ametras, vt non ſolū 10. ſed 20.30.50.80.100.eſumetcida:quidquid autem volumus feratcida aliis, idipſum nobis o tenendum, & diſponendum per dd. ſicuti in voc.Sent. & iſubero exemplis ſatis oſtenſum eſt, vt recto retrogrado & intercalari benidrot promte aſumarepero, atque ita in 5.dd. 100. habebimus malubacoui manu oſibireſe vnicuique d. aſſignabimus,& ex eo eſumis abat cide, ſiue voc. ſiue ſent.ſiue etiam eſero.ſi 10.oſibircſe ſimul, ex his 100. voc. vnicuique duos hh. attribuēdi.20.oſibircſe oſurutaicida ex his ipſis 100. vnicuique vnū aſſignet h. ſi vnicuique 20.voc. vel ſent. aut aſero, tum oportet 20. habere dd. impleta, ſi centum & vnicuique voc.ſent.aut aſero, 100. dd. debent eſſe impleta: nam extra theoriam 20. vv. in vno conſtituimus d. & quidem in aa. valde facile eſt, & ſine errore, aut hæſitatione perfectè fieri

fieri poteſt, ſi modo, quod præſupponitur, exactiſsime ipſi o. teneamus: in ſent. & rebus vna ſe offert difficultas, meminiſſe in ſodnati ocide, quod vltimum cuique a. ſit amutatcida, in quo tantum, eaque magna eſt difficultas. In epiſtolarum dct. ita quoque procedendum eſt, vt vnaquæque baſiuidu in certas aſetrapo diſtribuatur per 20. vv. epiſt. 2. in 2. d. 3. in 3. 4. in 4. &c. ac tum ſingulis oſibircſa, ſingulas epiſt. ex vv. cuiuſque d. aſumibatcida. & iudico facilius epiſt. de verbo ad verbum poſſe firatcidi, quam ſi verba accommodentur ex tempore, quod maiorem tamen habet vtilitatem & vſum frequentiorem: exercitatio promptitudinem ſufficientem ſuppeditabit. Vt autem in genere exemplo declaremus, accipiantur 10. aſcuerbi epiſt. iruto inade ſiuida in 10. oſaluca litrapo, quarum vnaquæque 1. 2. 3. aut 4. oſaenili contineat, ac tunc aſetrapo debite in ſuis ss. eruta anecoli vloca, accedat R. deinde dct. ſi vero lairetamo Epiſt. animo concepta, orutadi liuido in aliquot vſetrapi, & modo dicto, per ss. diſponatur, attribuenda deinde

deinde dabreui ſunt ex tempore.remota vero de qua paulo ante dictum, tolletur diligenti diſtinctionum com.hypoc.col. & period. obſeruatione: vel ſi per certum N. aa. aſumi betcida, ſic tamen id fiat, ne vllus videat, ac primo ſingulis ſtellam. 2.totidem,&c. ſi tum contingat hæſitare,orutnes erumuni aa. ſi ter amutatcide iam à 19. lecoui pergendum: ſi 4. a. 25. &c. ſed hic modus ſeipſum prodit, & abſurdi quid habere videtur;ideo ad tertium quo nihil elegantius aut certius cogitari aut fingi poſſe videtur,confugiendũ:videl. 1. dict. amarugiſa primi N. A. ſubiungimus ſingulis aſibircſa,cygnũ cygno:triang.triang. quadrãg. quadrang. deinde imunami, omalletſa, &c. ac tum exiſtis. tt. certiſſimè vltimum a. & ſequens vnde pergendum, videbimus: non minus, quam ipſas uu. quibus voc. Sent. vel aſero aſilucos. ſitnemo obiiciuntur : ſed ſint lærugiſa latæ inſigni berolocu , vt fortius moueant, oſetrapi epiſt. aut hiſt. non opus eſt valde curioſe multis gg. exprimere, ſed vlna vel paucis admodum; ac iis adiuti, ſi antea nos exercuerimus, dextre pote-

rimus operari. qui vero vellet excipere varias epist. paucis verbis indicatas, vnumquemque v. cuiusque h. diuidemus in manum, atque in ea amaiteramo collocabimus, vsque ad 20. in vno d. si opus est, aut ad 6.8.10.dd. prout occasio se offert reuersi in musæum, à prima incipiemus ex 1. v. donec omnes descriptæ sint, quod tanto expeditius fit, quia secretarij vel qui ab epistolis sunt, exordiendi & finiendi formulas tenent, ac titulos cuique pro statu & dignitate attribuendos.

Si quis liber ab aliis occupationibus, 100. aseuerbi ep. edisceret, & litras applicaret modo dicto, non est dubium quin feliciter magno cum stupore videntium succederet, quod à condito orbe factum legitur de nemine, & licet ad cognitionem potius talis dct. referatur; quam ad actionem, non tamen caret vtilitate, vt viua voce ostendimus. Contenti igitur 4.5.6.7.8. posse feratcido, nó tanto labore opus est in retinédis vlt. aa. aut lairetamo: quia in tam paucis facile erit optatum scopum consequi: neque vsu venire solet, vt pluribus, quã 4. 5. 6. aut

aut ad summum 7. aut 8. simul esumet arcida. imo hæc pars ab iis qui non indigent, omnino potest prætermitti. In dct. quamuis peritus arotato acidi & labircsa item, sciãt vbi respirandũ, & lætoni distin. adhiberi debeant, ideoq; non sit opus indicare, tamen ne hic quisquam à nobis quid desideret, satisfaciamus. Simplicissima p. est & cõmodissima, vt damóca poinulo bimesi, vel sobolgi bimesi aureo; enoloci dopyha poinulo sinelpa aut toto sodolgi, supposito bimesi anoloce duobus integris his vel illis asudos lirepe altervtro; latoni admir. lotcnupi imposita banlus vel batsahi. interr signum, peramarberetho; parent. z. asinula bimesi oppositis aut asibolgi, ex quibus alia facile fingentur. id ipsum gestibus etiam fit, vt ad oculum demonstratum est.

Scribentibus quoq; de verbo ad verbum ex viua voce oratorum, aut concion. eodẽ modo 300. 400. aut 500. plures aut pauciores formandæ sunt olcnó soita acide, iisque mãgisi danda, & charact. V V. qui vbi fuerint familiares scriptori, celerius excipiet, quàm dictator queat

eloqui. Sed volentibus se diligenter in hoc exercere, obseruandæ sunt regulæ sequentes 1. scribendæ in libello asenoitcida oleroiti matisus alicuius facult, & exercitii 2. pp. & char. mangisi distincta provnaquaque dict. longiore præsertim, danda sunt. 3. char. sint breues ac faciles, & qui paucis arutnas ebircsa asiturila aut esirugifa. ne plus temporis in iis formandis, quam in ipsis dictionibus præterlabatur. 4. asubinoitcida breuibus & paruis dentur char. minores, magnis maiores 5. char. poterũt esse læretila alph. Lat. Græc. Hebr. mærugifa Arith. cõmunes vel Lat. dæenili Geom. & alia dangisi VV. pro arbitrio formatoris 6. licet formare char. ex esimirpa dictionum asiretila, in quo vitanda est godutilimise. 7. asenos litaiui serbbas familiares Græc. Lat. Log. Phil. &c. 8. r. & successus huius videtur difficilior in particulari propter laborem qui requiritur ad reddendos char. familiares; tamen quia est professio singularis, cui quidam se totos dedunt, omnia diligenti exercitatione redduntur facilia. Initium autem fiat in scripturis lat. aut vulgaribus

bus scribanturque char. non premiscue omnibus, sed vsitatioribus & sæpius occurrentibus.

IIX. PRÆLECTIO.

De Grammatica, Rhetorica, artibus liberalibus, Theologia, Iurisp. Medicina, &c.

IN primis quod ad Gr. accipiendus auctor, qui opt. methodo scripserit, hoc est, qui nihil superflui habeat, & cui nihil desit, quiqueveritatem maxime secutus, & ordinem qualis est L. Schenckelij Rh. Corn. Val. Dia. Aug. Hun. Gr. dividatur in triang. asetrapo RV. Sy. Pr. in RV. traduntur calix asetrapi: inter quas No. & Ve. primas obtinent. in 1. igitur L. primo d. 1. 2. 3. 4. 5. 6. disponemus ordine, quæ inmorbilo habentur, quid? quotuplex? ge. cas. decl. &c. quæ à singulis excipiuntur in d. duplicato, & si opus triplicato constituemus ex opposito reg. donec omnia sint absoluta in 2. Pr. quod vno facile d. excipitur. Ve. in 8. 9. 10. 11. 12. eodē modo quo de N dictum est, def. diu: quæ 1. 2. 3. 4. co

quomodo faciãt præ & sup. quæ ab vnaquaque excipiũtur, in opposito rapet. in reg. dd. in decimotertio in Par. in 14. Adu. in decimoquinto Coni & vt. in decimosexto. Præp. in 2. L. primi de y. def. d. v. & quę initio tradi solẽt in tribus hh. in 4. h. quinque reg. concord. in secundo d. regi no. in tertio. gen. in quarto da. in quinto ac. in sexto ab. in septimo de infinit. Part. Ger. & Sup. in octauo de Syn. figurata in tertio l. def. & diu. Pros. circa quid versetur &c. in primo d. in 2. de quant syl. in genere omniũ Pos. diph. reg. exem. in tertio de quant. in specie primæ præp. & comp. mediæ accen. & dimin. in quarto vltimæ, terminatione voc. longæ, in 5. breuis & ancipitis in 6. consonantis longæ. in 7. conso. breuis exceptionibus suis quibusque ss. è regione positis in 8. de ped. in nono & decimo de vsitatioribus carminum generibus. in 11. de virtutibus in 12. de vitiis. Restat quartum L. in quo notæ in totam G. ad tempus omissæ reponantur nisi quis malit eas in dd. vacant. primi L. Rud. 2. Syn. 3. Pros. subiungere, si videlicet quodque L. 25. constet dd.

RHE.

RHE. in quatuor aſetrapo maiores etiam diſtribuetůr, & quælibet maiorum in vno L. collocabitur benidrot progrediendo, ſicut ex ſingulis paginis videre ad oculum licebit : maioribus aſubitrapo in aſeronimi diuiſis pro rei exigentia; & tunc tantum vnicuique d. applicatur, quantum capere poteſt, vel quantum conſultum videtur: omittatur autem ſi quid ſit, quod omitti poſſit, vt aliquando vnius tropi plura dantur exempla, vbi vnum aut alterũ ſufficiunt, vel interdum paulo latius aliquid declaratur, vt rectius intelligatur, eoq; iam ſatis perſpecto, non opus eſt multis verbis. Iudico autem RHE. Cor. Val. per inter. & reſpon. digeſtam, commodiſſimam eſſe huic b. propter breuitatem, perſpicuitatem & ordinem, ſtylique elegantiam : vt pote quæ ab aliquo in l. at. ling. vtcumque verſato ferè intelligatur excepto genere iudiciali, quod iuriſprudentiam aliquo modo tangit. Dia. vero in ſex ferè oſollebili diuiditur, duo maiores ſubdiuidantur, vt ſint calix magnæ aſetrapi in l. igitur Dia: primo d. diſponatur definitio, diu. & alia præmitti

ſolita 2.vniuerſale & indiuiduum 3. genus 4. ſpecies 5.differentia 6. proprium. 7. accidens 8.de prædicatione. in 9.prolegomena in prædicamenta. in 10. antepræd.ſiue tantū.Aequiuoca in 11. Vni voca & deno. in 12. Subſt. in 13.Quant. in 14. Qual. in 15. Relata ad aliquid in 16. Actio & paſſio. in 17.vbi & quando. in 18. ſitus & habitus. in 19. ratio definiendi & diuidendi, atque ita per reliquos oſorbili progrediendo. Eodem fere modo reliquis 4. bb. liberalibus erit applicanda, præcipuè ſi quis eas per definitiones, diuiſiones, aliaque attributa velit retinere, alioqui multo facilius in his quatuor quam in illis tribus ſuccedit:eo quod figuris ac lineamentis fere demonſtrentur.

Sed ad Theol. tranſeamus. hæc pro obiecto habet Bibl. ante omnia igitur illa ſunt exprimenda, ad quod valde iuuabimur edition.Bib.per gg. in folio, ſi varias edit.conferamus: ac ex iis qui latius hunc vel illum amurbilo,vel eſetrapi,aut exactius expreſſerint,obſeruemus: ſi quid deſit ſuppleamus;ſi non ſatis bene, melius faciamus ex b. quam alii alio

ſine

fine,& sæpius fineb.in lucem emiserunt: non sufficit tamen Bib. collocasse, sed explicationes adhibendæ: inquiremus itaque optimos auctores: vel in tota, vel in partes plures, vt in vnum amurbilo, atque cognitis præstantissimis, summatim in oppositis tap. dd. duplicatis, vel si opus, triplicatis adiungemus, si autem apud plures idem sæpe, vt fit, inueniatur, ex vno eoque præcipuo sumemus: iuxta paucis litteris citat. aliorum posita: neque hæc Theologo sufficiunt, sed conciones dierum dominicalium fest. Quadrag. Aduen. In Euang. & epist. reliquorum dierum b. applicabit. in vnoquoque d. vnam constituens, & si postea quid addendum occurrat, in dupl. & trip. dd. vel in circunstantibus vt latius viua voce. Casus autem conscient: præcipuos in vno 2.3. aut 4. ll facile exceperit ad hoc deputatis: postremo cōtrouersias quaslibet suis disponat ll. dd. quemadmodum studiosus Theol. vel iam in ea versatior & exactior, facile ex his colliget. si præterea velit Doctores Eccles. D. Thom. vel alios quoslibet, singulis in compendium

redactis omnia diligenter considerans, modum applicandi ad b.semper aliquem inueniet: vt non pluribus pro Theol. opus esse videatur.

De paitnes edurpa esiruit vero sic habeto: omnes tit. & reg. asiruis quasi per præludium suaserim disponere, vt eas quocunque benidrot exactæ o. teneat, vt quolibet recitatio num. dicere, aut contra possimus: deinde in l. suæ primo L. constituat amurbilo primum inst. in 2. 2.in 3. 3.in 4. 4.in 2. l. primo L. lib. 1. digest. in 2. 2.in 3. 3.in 4. 4. & sic vlterius progrediendum per omnes asorbilo Digest. Cod. Nouel. &c. donec cuncti sint absoluti, semper in vna l. 4. lib. collocantes, quæ vt si capax, vniuscuiusque L. 10. 15. 20. aut 25. sint dd. si quis in specie p. certã desideret, en tibi duarũ primam.

In roidema 1.h.1.l. ponatur 1. tit. in roidema 1. h.1. axeli, in poidemi 3. 1. §. in noideme 4. 2. §. & quæcunque de iis retinenda putabimus, in 4. aut 8. circunstant. vv. in lojdema 1.h 2. d. 3. §. donec omnes sint positi, ac tum in doidemi sequentis axeli 2. 1. ti. in 2. 1. §. 2. osigeli, in 32. §. 2. osigeli in roidemo 43. §.

2. asi.

2. asigela,& sic progrediendum, deinde omnibus tit.osubigeli & §§.1. absolutis in voidemi seq.h.2.tit.per ti.leges ac §§. donec omnes sint collocati 2.Alii forsan mallent hanc viam ingredi,vt in 1.l.ponāt tit.cum omnibus asubigela & §§. & quidquid de iis retinendum : in 2.l.2.3. in 3.l. &c. tunc autem tot ll. opus esset quot sunt tit. in his quisque suo relinquitur arbitrio. Si obseruat : Misingeri, Geilii,aut aliorum opera velimus h. applicare in suis ll.& dd. ad hoc secundum demonstrationem præparatis, discretè affigemus ; in quo sicuti in aliis omnibus, felicius procedent quibus res cordi curæque fuerit.

Osutace.goudam quia iurisconsultus esse debet, modo supradicto se geret in Iurisp.sed illi patronum causarum agenti, præterea necesse est omnium clientum causas, & aduersariorū o tenere, & quid in quaque factum sit. Ille igitur sicuti l. opponitur l. & d. d. in asietalpe bene ordinatis, vel in esilleco amurohi ecanomi habeat dd. & in vno d.efferat apte per gg. veluti alias in asirbili solēt asiretili quidquid in causa cliē:

tis actum; quod in aduersarij, in opposito d. in 2.2. & sic ad 50. 100. 200. 300. 400 aut plures progrediatur, donec omnes expresserit, quotidie singulis addens, quod actum est; & vtatepero: vt suo loco dictum latius. occurrente postea quouis cliente interrogante que in quo statu sit sua causa? statim ametnemo ad illud d. conuertet, eoque inuento etegela asilucos asitnemo celerrime, ac dicet quod res est: ab occurrente alio interrogatus, similiter: atque ita ceteris quasi in esubinamo latpircsedi videret, respondebit: si modo debite fecerit officium: summa omniū cum admiratione. Ad eundē plane modū faciendū est asubiroti catucorpo, aut si in aliquibus locis alia fuerit ratio amuroti darucorpe, quam amurotace goudam, tamen quomodo ometras dirigāt ad suā functionē, facile ex eorum applicatione videbunt.

Faniciu edemo versatur circa esuproca hum. vt illud omunasi conseruet, vel emurgæs restituat. ad hæc omnia concomitantia diriguntur velut ad scopum. de conseruanda genidur otelave pauca sunt præcepta, & obseruatu volentibus faci

facilia; in depellendis asibroma maior difficultas: in primis autem noscere oportet, quod fit multis asingiso & circunstantiis lænirus, esuslupo, læugnila, amurolucon asinis fugnasi asisluto, asiroloco ac aliarum partium & osiicidnim &c. tum notum pellere, quod fit asibreho, esubita ecurfe, asubitamoras, osubidipalo, esillatema aliisque rebus simplicibus, vel ex iis compositis esubinoitopo, esilullipa, osubincite acnum &c. studiosus huius facultatis (quem philosophicis studiis bene excultum statuo, prę-sertim physicis & astronomicis) omnia simplicia, & aphor. Hip. quasi per præludium disponet, deinde asene poituto litsnia b. applicabit, tum paida enepe omoca binelago, esitara acoppihi, vel aliorum principum amurocis edemo; in quibus si quid desit, aut ad nostra secula aut regiones minus accommodatum, ex neotericorū præstantissimis supplere licet, ac singula in suis ll. & vv. ad hæc secundum b. ordinatis constituere: si quis malit primum omnes osabrehi (sub quibus iserolfa, asecidaro, aliaque paicila opmiso complector) disponere in

vna

vna 2. pluribus ll. earumque oſeriui quaſi præludia ad omanicin edemo dirigentia, valde conſultum id fuerit: præterea in 1. l. eſomſirohpas eſitara ecoppihi, qui ſunt velut certæ quædam tælugera aut potius latami coixan, locare, & ſi ex bonelago vel aliis ſimiles ſint collectæ aut ſeligi queant ſententiæ, operæprecium id quoque fuerit. niſi malit omnibus oſubicilo apmiſo tanquam dd. diſtinctiuis vti, ſicuti etiam vſus ebinis agamir emuro broma, ac in quatuor nn. cuiuſque vnam amabreha, vel amubroma conſtituere vt videlicet quocunque ordine omnia habeat paicilo opmiſo, & eſobroma, vt quorum vnunquodque iſtorum ſit, expedite referre poſſit: F. g. tremit aliquis toto corpore, & febri laborat, tumet venter, & eſt hydropicus, vix oſſibus hæret, & eſt ptiſicus, flaua cute eſt, & ictero ſiue morbo regio laborat, & ſic de ceteris: lobroma ex eſingiſo & circunſtantiis bene perſpecto, adhibenda ſunt paidcmera, ſingulis pro qualitate dibromi & perſonæ quæ omnia ſecũdum ametras expreſſa, diuiſa, variis modis ad lubitum cuiuſ-

que

que ss. committenda. forsan non esset in-consultum amucidemo sic osobromi & paidemera cõstituere, sicuti declaratum. est iuris studioso tit. leg paragr. esse collocãda, vt scilicet in roidema 1.h.1.d.1.l. ponat primum emubrome & omnia ad illum facientia in 4.vv. eiusdem h.& reliquis tribus hh. & etiam 4. duplicatis, aut triplicatis, vel quoque in aliis 4. aut 8. nn. dd. de quibus supra, secundum amubromi in secundo d. 3. in 3. &c. ordine progrediendo: &, vt paucis dicam, quæcunque locidemo scitu necessaria sunt, compendiose padneregida, badnedo liuidi, exprimenda, & in diuersis ll. pro diuersitate materiarum, vel librorum, aut capitum &c. disponenda. Ex his amucidemo, aut lænicidemi studiosum perspicere existimo, quomodo huic b. omnia sint accommodanda, atque ex Theol. Iurisp. applicatione ac Philosophiæ, grauiorumque studiorum lodohtemi etiam aliqua colliget, quæ suę professioni appropriet tum ipse quoque ex suo ingenio aliqua, si fuerit ei res cordi adjiciet, facile enim inventis aliquid additur, &, Plures plura vident:

quæ

quæ non videt omnia ſolus.

Sitagela ad aſepice onirpa ſi proponantur 10. 20. 30. 50. aut 100. filucitras à nepice vnirpa aut eius nomine ab alio, eos omnes benidrot,& ea quæ ad vnumquemque reſpondenda , inter áudiendum occurrunt,debet retinere : vt igitur id poſſit auxilio b. feliciter, & ſumma cum admiratione, quod ſine b. nemo mortalium, ita fiet : ſi vv. habeat paratos in triplicatis dd. vt ſtatim primam in primo s. 1. h. collocet, & quæ in mentem veniunt reſpondenda in 1. v. oppoſito videlicet in tap.& tum ab altera parte tap. alius vacat in vſum aliorum,ſi res ita ferat eodemque modo 2.aſulucitras in 2. s. & reſponſio item in oppoſito, & ſic vlterius progrediendum, donec omnes ſint excepti, cum reſponſionibus: ac deinde ex lectione art. & reſponſionum paucis gg. exceptorum, inſtituenda narratio ex tempore, exornanda verbis, & arte eloquendi : præſupponitur enim oſutagela in præceptis & praxi Rhetor. ac Dial. exercitatus, & variarum rerum experientia edoctus;quibus poſitis exercitio huius b. reliqua feliciter perficiet.

alia

alia vero ſubſidia ex applicationibus bb. lib. aut grauiorum diſcipl. præcedētibus, quædam etiam ex rodohtemi ſtudiorum ſuæ profeſſioni vtilia, ſi fuerit perſpicax, facile colliget reſtat vt priuatim ſe exercendo, vt decet promptitudinem, vt cum opus erit dextre vtatur, ſtudeat comparare.

Aſerota lacremo, diiratano, & alij, ex ſupradictis, ſi excitato alacrique ſint ingenio, inuenient modum ſuis negotiis, ſiue etiam hiſtoriis ſacris aut profanis, & concionibus accommodandi; quæ omnia ſigillatim recenſere longum & tædioſum eſſet.

IX. PRÆLECTIO.

Viginti octo regulæ ad artem probè exercendam comprimis neceſſariæ.

Reliquum nunc eſt, vt 28. regulas ſubiungamus, quæ iuuant ad artem laudabiliter exercendam, quarum aliquæ licet in ſupradictis ſatis clare tactæ ſint, & aliquæ tales ſint, vt quis per ſe illas obſeruet, ac nonnullæ forſitan ſint non magni momenti, non ingratum tamen ſpero,

ſpero, ſi adiungantur. 1. Aſinos aſrepæ attribuendæ ſunt aſenos ſitcas conuenientes ipſorum conditioni: non enim recte ac decore regi vel principi boita ſca agricolæ tribuatur; vel contra; nec concionatori fabri lignarij, & vice verſa. 2. Vinis agamis aſutomi attribuendus eſt, & ſi aſera eſt immobilis ſeu inanima, conſtituenda perſona, quæ cum debita benoitcas repræſentet. 3. nec ſint læſoitos, quia non ſatis excitant o. vt ſi bequuſi ſit in v. pede terram pulſet aut fodiat;ſi lupus, oues delaniet ac deuoret. hæ duæ regulæ ſatis in prima lectione à nobis habita ſunt indicatæ, his verbis; attributa aliqua inſigni fenoitcas.

4. Si res aliqua fuerit fatamis anas, ſed parua, vt formica, muſca, cicada, conſtituenda erit lanoſrepo ipſam monſtrans: vt autem videatur fiet. 1. præfixione mentis. 2. per res adiunctas huiuſmodi inſectis; vt ſi in patina melle oblita lanoſrepo flabello ex plumis facto, det ſignum abigendi muſcas. formicæ in cumulo frumenti occupentur. 3. per res à certis aſinoſrepo fieri ſolitas: vt ſi quis ancillam in ſtragula lecti quærentem, & vngues

vngues interdum collidentem cõstituat, vt pulex exprimatur; sic pediculus per gestum fabulæ Aesopicæ vulgo notæ. equidem malim huiusmodi insecta g. magna exprimere, veram tamen figuram referente; vt videlicet formica, musca, cicada, sint instar passeris, columbæ, felis, canis, agni vel equi, imaginationi enim obediunt omnia sicuti enim turris, castrum, ciuitas, in exiguo pocola, vt vnguis digiti pingitur; sic etiam contra asero baminima si opus sit, magna p. repræsentari potest. 5. asenigamis, proportionem quandam habeant ad v, & non excedant, quod quomodo fieri debeat paulo ante dictum est penoitarugifa, vel o. menoitas enigamis omnia fiunt proportionata: atq; ita pro l. asirruta, pro X. asiuani potest poni. 6. lænosrepo in vv. collocandæ sint grandes, viuæ, & efficaces quoad fieri potest; quoniam plus mouent. hæc regula etiam satis insinuata fuit iisdem verbis, quibus secundam & tertiam diximus. 7. berugisa & gg. ne sint solitæ in eos s. esse, in quo collocandæ erunt; non enim satis efficaciter excitarent o. quia mẽte trãsiens s. crederet rem

non

non esse v. repositam, sed partem in eos esse solitam 2. & vt huic occurratur difficultati, obseruanda est regula variationis, attribuendumque aliquid insoliti, E. G. si in v.consueuit asedeso esse, & tamen in eodem pro g.ponenda,subuersa vel inuersa constituatur; vel pendeat; quo signo abunde constabit, non rem esse ordinariam, sed formatam per g. 8. ex improuiso collocātibus sufficit vnam v.committere v.sed per otium & lente si fiat,non est inconsultum plures vno in l. constituere bene distinctas, & commode asiluços esitnemo se offerentes 9. gg. habeant actiones deformes, fœdas, ridiculas: hoc ipso enim magis mouebunt: quod cum fieri potest, sine indecora repręsentatione,valde vtile est operatori. 10. Docte Cic. monet de vigore seu vita & insigni benoiteas, quia illa fortiter excitat o. quales sunt res admirabiles, nouæ, raræ, delectabiles, deformes,ridiculæ,horribiles,magnæ varietatis,pulcritudinis, summæ monstros. &c. vt homo scissa facie,magno naso,gibbositate monstrosa. item res dignitate excellentes, Papa. Imp.Rex.item excedentes in

tes in paupertate, vt vir laceris vestibus & pene nudus: hæc & talia valde sunt idonea ad vitam seu vigorem uu. ideoque operator asolucos ad huiusmodi debet habere intentos 11. in collocatione gg. R. quadam vtendum est, vt videlicet absoluto vno h. repetamus eum, antequam ad 2. procedamus; deinde hoc absoluto 3. ac 4. antequam vlterius progrediamur; & si bene repetimus, vltra tendimus, alioqui vbi errorem experiemur, subsistemus: ac diligentius considerãtes, dabimus operam ne secundo vsu veniat. 12. si hoc die asera aliqua pro u. posita est, eadem pro alia re non est sequenti die collocanda, vt si hodie agnum posui, vt agnus legatur, cras pro innocẽtia non expedit ponere: quoniam confusionem parere queat, præsertim si prioris non simus obliti: aut si g. non fuerit variata per signa, vel bene firmata distinctione asitnemo & R. 13. cum oratio vel periodus o. commendanda est de verbo ad verbum, primo bis terue legenda est tarde & distincte: vt vult Cic. quod nõ exiguam adfert vtilitatem. sed hoc nõ sufficit, nam deinde in compend. redigenda,

&c.

&c. vt latius dictum est tit. de Conc. & Ratio exercendę o.&c.14.In collocatione aa. proportio generis per sexum exprimenda erit, vt diuitiæ per feminam diuitem potius quam per virum. sic ponam virũ amenoitcas cum potbila exercentem, vt hinc constet de gen. neutrum autem per hominem emuta vrala effero, qui mihi neuter est, nescio enim vir ne sit an femina; & is operatur aliquid circa scamnum, portat, abijcit, vltra saltat, vel animal quod ducit, percutit, insidet, &c.15. in integris vero periodis, aut orationibus si inueniantur forte 8. vel o. plures vel pauciores dictiones, quas quis facile recitaret sine alia collocatione, tum nõ opus est subire laborem tt. sed sufficit notare præcipuam, quæ nobis alias in mentem reducat. quod accipiendum est de diction. aut orat. quas semel recitatas non cupimus diutius retinere: vtpote actionum forensium &c. dictum est, præcipuam, quidam enim ingeniose nouerunt effingere vocem artificiosam, aut dictiones paucas, quibus o. iuuatur, vt quamplurima repetat, vnaquæque enim litera dictionem, dictio

ctio sententiam, hæc exemplum memorabile aut totam historiam suggerit. E. G. Hinricus, habens Iesum Nazarenum Regem Iudæorum custodem vitæ suæ: putonsin. 1. Princeps sine literis quasi &c. u. vt in mare flumina &c. t. tyrannorum versutia &c. ó, obedientia virtutum, &c. n, nulla Reipublicæ &c. s, seruire Deo &c. quod latius filiis artis examinandum relinquo hæc sola regula si bene applicetur, efficit artem quandam neutiquam contemnendam. 16. gg. habeant proportionatam altitudinem, ne oculus debeat se nimis attollere aut deprimere, vt videat. aliquid momenti habet hæc regula, si ad oculos exteriores referatur, verum si ad mentis, parum. tam cito enim asnemo Romam, Hierosolymam vel per longius spacium se dirigit, atque ad u. proximum, nisi quis dicat sympathiam aliquam esse inter amsicas amurolucos & asitnemo: per se regula mala non est, & valeat quantum potest. 17. non oportet nimium festinare, vt subito collocentur tt. cum non opus est festinatione, nam paulo post occurrétibus melioribus magisque idoneis,

idoneis, difficile erit priores ſtatim ita delere, vt aliæ ſine difficultate ſubſtituantur: & ægre meliores omittimus: voluendum igitur animo & reuoluendum, vtrum ne conuenientiores occurſuræ ſint, deinde bene formatæ diſponantur 18. Ante omnia videndum vt uu. ſint rerum notiſſimarum, & abſtinendum à fictis & incognitis, vel minus cognitis, cum haberi poſſunt veræ & notæ, vel magis cognitæ 19. quemadmodum ſimilitudo ss. multum obeſt in operatione, ita & gg. ideo danda opera quoad fieri poteſt, vt ſint diuerſæ, ne ex ſimilitudine error oboriatur, vt ſi dicendum tres franci, diſtinguantur cicatricibus, geſtibus, aut alia re attributa: quod infinitis modis fieri poſſe, alibi dictum eſt fol. lin. vt ſi vnus ſit gibboſus, alter vnoculus, tertius ſine naſo. 20. habenda quoque ratio æquiuocorum, & ſynonymorum, ne pro cane ſigno cęleſti, terreſtrem legas, aut pro petra ſaxum, &c. quæ electione aſitnemo ſeu præfixione diſtingui poſſunt in collocando & repetendo, &, quæ omnia perficit, exercitatione. 21. Si plures gg exprimendæ ſunt lęnoſrepo
vno

no in l. operator studeat variare, vt magna vna atque altera sit cum pluribus paruis, ne tam multi occupentur vv. & plurium sint capaces: & diuersitare efficaciores 22. Cum verba & conceptus, seu periodi capiuntur ex fati brahco, & in v. collocantur, non applicanda est o. bætha orahca, sed huic solum, hoc est, ita erunt concipienda quasi tantum in h. seu v. essent positæ. duplex enim esset labor, recordari vtriusque & pareret confusionem: quia mens distracta vacillat & confundirur attentione ad diuersa 23. in collocandis & repetendis tt. cauendum ne vtamur gestibus alienis ab arte pronunciandi, sed liberi sumus ab omnibus indecoris huius regulæ defectu, inuenti sunt quidam in recitando immobiles, oculis fixis in h. instar statuæ, quod non solum indecorum est, sed præterea artem detegit: in qua pręcipuum est ipsam celare, libertate actionum obseruata, quasi solius naturæ felicitate faceret: nisi igitur aliquis in se priuatim exercendo ab huiusmodi caueat, publice aliquando impudenti & inuito eueniet hoc vitiũ 24. Hac arte non est in

omnibus paſſim vtendum, vt ſingula quæ quis legit, videt, audit per ametras o tradat, ac retineat; ſed potiſſimum ſtudiis difficilioribus applicanda, ac rebus magis neceſſariis: vt cauſis forenſib. diſp. reſpon. concion. poteſt tamen aliquis ſucceſſu temporis, multum hac ipſa ſe in omnibus iuuare: ac tũ requiritur, vt amairet amo ſtudeat bene intelligere, & in breuem emammuſa redigere, ac ſuis quæque ss. conſtituere, vt dictum eſt; qua o. comprehenſa, vel potius lecta aſitnemo leicas, reliqua facile ſuccedunt 25. Requiritur in hac exercitatione vacatio aſitnemo ne virtus naturalis per occupationem exteriorem diſtrahatur. 26. Debet quiſque eſſe manſuetus, ne ira, impatientia, vel alio turbetur affectu. 27. Sobrietas etiam huc ſpectat, ne per ebrietatem virtus naturalis ſuffocetur: nam ebrietate ita ſenſus interiores impediuntur, ne recte faciant officium. non tamen ipſa officit litras, ſed naturæ, quæ omnia operatur, longe tamen melius petras directa: inſuper ſi quis quotidie ebrius eſſe conſueuiſſet, ſed crapulam edormiret, mane in petras
ſe

ſe exercere poterit;& quæcũque ſobrius applicuit, etiamſi tum, cum neque mẽs neque corpus officium facit, hic etiam nihil poteſt, tamen ad ſe reuerſus, omnia videbit ſibi conſtare. 28. Poſtremo matutino temporevacandum huic exercitio; quia mens poſt quietem, & ab aliis occupationibus libera, inque ſilentio vegetior & aptior multo eſt, ad ſuſcipiendas ideas ſeu ſpecies oblatas.

MODVS STVDENDI oppido vtilis.

ESudohtemi lidnedutſa bb. lib. ac grau. diſc. connexa theoriæ b.o.qua quiscommilitones ea deſtituros ſuperet, quamuis ingenio & induſtria præſtantiores,licet à perſpicacibus Audit: facile animaduerti queat, tamen in aliorum gratiam eam hic nude proponemus:cõſiſtit autem in his præcipue 1. vt eius diſcip. oſeroti acuat aliquot præ cæteris excellentes noſcamus, ac vnum ex omnibus principem eligamus, in quo omnẽ ponamus operam; reliquos tamen lega-

mus diſtribuendi aut erũt oſeroti acuat alicuius facult. in tres ordines, ac præcipuam operam collocabimus in leroti, acuat primi ordinis; habendi tamen legendi & conſulendi, etiam 2. & 3. vt ſi quid vtile ac notatu dignum, quod non eſt in illo, aut non tam bene, inde in ſuum locum transferatur. Id ipſum quoque nõ erit inconſultum in 1. claſſis ſcriptoribusfacere:nemo enim in omnibus æquè excellit,&vilis aliquis ſcriptor interdum partem aliquam melius tractat quàm excellens: qui cum plurima egregie,quædam tamen non tam excellenter, vt apud alios medii, aut infimi generis inueniuntur:qui multa vulgariter vnum aut duo eximiè tractauerunt: præterea quæ plures eadem habent, abſolute & perſpicue ſatis in aliquo omnium præſtantiſſimo ſuis locis annotanda: vel ex omnibus in commentarium referenda, aut ſaltem in indicem 2. illorum deinde lib. in comp. redigemus, ac ex pluribusvnum quaſi corpus formabimus: tranſportatis eo omnibus ſcitu neceſſariis 3. tum apte aruntnadi liuido in aſorbila, latipaca, eſairetama, idque per

pet asetrapo maiores & minores 4. vnaquæque gg. exprimenda,& per ll.& dd. suis vv, sadnacoli eloca 5. R. quotidiana asit rape alicuius maioris certa larohe instituenda; vt latrape conseruentur,& in dies iusta fiat accessio: quod etupaco est in omni loidutse 6. valgo nota sunt de vadi oneda mi verpa lect. diligenti asitnemi, inter docendum benoita onettas, & retractanda 7. in disp. paucæ sed vtiles quæst. proponendæ,eas si ignoremus o commendantes, aut asirbili, vt ex iis fructus sequatur; neglecto illa puerili concertatione, qua tantum quoquemodo se liberare, ne ad amuslupi finiendæ disp. fitciui, sint in emugalotacu referendi: nulla fere alia vtilitate proposita 8. In asiibude frequenter doctiores vel ipsi præceptores vidi anelusa enoce. 9. Omnia semper studia fiant per vallaui pretnis, vbi larohe asiidurse impensa, amudo onaripa esero tantisper. optime enim ita laidutse succedunt 10. tempore feriarum postquam animus honestis recreationibus relaxatus fuerit, & corpus moderato refectum exercitio; deambulationis, pilæ, saltus,

&c. aptiora sunt, multo ad studia valetque tum acies mentis, vt culter post iustam acuitionem. Si igitur duabus aut tribus esirohe lusui honesto tributis vna subtrahatur.studio A. tribuenda, deinde per vnam aut duas ad recreationem redeatur, experiemur vna illa plus nos profecisse, quàm alias duabus: ac ingenium tum penetrare & quasi in luce videre, ad quæ alias cæcutimus 11.Ad hãc methodum etiam maxime facit index aa. sent. & amureto, locut. artif. Rhet. Dial.&c. & quidquid in singulis auctoribus legitur, aliqua de causa notatu dignum, ad illum referre: non tamen omnia describenda erunt, quod maximi esset negotii, sed vno aut altero tantum verbo, vel saltem quam paucissimis fieri poterit, annotandus asucoli, in quo hæc aut illa inueniantur ad eum ferme modum (quod quidem attinet ad materias) quo Ind.Biblicus collectus est. si enim id prudẽter fiat (magnum studiorum compendium indico) vnusquisque liber semel tantum erit, magno cum fructu legẽdus, & tamen quæcũq; notatu digna asicidnis auxilio semper in promptu habebimus:

bebim⁹:alioqui legendis relegendiſque libris, vita hominum breuis conſumitur: atque indefeſſo ſtudio, bonæ methodi defectu, quaſi ſaxum Siſyphi perpetuo volutatur, atque hæc faciunt ad ſtudendi meth. in genere, ſed daturus operam I. H. comparabit ſibi latate acida, ſub eodem peroſſen eforpe præcedenti buſruco ab aliquo, qui cæteris perfectius excerperit, eaque precio aut precibus comparanda: non contentus tamen oſitate acida omuroſſen eforpa præcedentis eſuſruco, eſoirata enemmoce in ſmeletot Pariſ. Loua. Colon. Conimb. Rom. vel aliarum Acad. præſtātiſſimos ex multis ſelectos, conſulet in hoc vel illud etupaco, vt ſi quid ſit ſingulare, quod in aſitatcida vel eſiirata enemmoce eius Acad. in qua ſtudiis dat operam non habetur; aut non tā clare ac bene decerpat: non tamen vt ſemper in tam diuerſis legendis occupetur; ſi autem iidem eſeroſſem eforpe non alternatim aſocigoli & oſocisyhpe ſuſcipiant, tum confugiendum erit ad præſtantiſſ. pairate onemmoca, & ex iis optima quæque erūt badnegileſi; & ſummatim benidror

conuenienti ſadneregide:ad quæ rectius præſtanda conſilium profeſſorum fidele, valde erit vtile. Antequam igitur ſcholam ad eat omutxeto legat, relegat, & diligenter expendat, ſatatcida proſ. ſuper eo & com. conſulat, atque ita conſideret ſcitu neceſſaria, vt ſi non exacte, ſaltem aliquo modo teneat: idque ſit boeoli lect. prævidendæ. Prof. auide attenteque ſtaiduas, è ſchola domum reuerſus, ratiduas oretcartera, & tum ex ſcitu dignis præcipua quæque otagiſnis exacte: omnia vero quæcumque in tota Log. & Phyſ. & Metap. (idem iudicium ſit de aliis bb. lib. paulatim per eſorbila daripace, vel oſairetame progrediens imitammuſe colligat, vel ſaltem in aſirbilo fuſius tractata ſtacude abuſa aſienile, vt imammuſo retinendorum ſciat, his accedat quotidiana R.L.G. poteſt ſemihorá ante prãdium, & aliam pomeridiano tempore tribuere, vel, ſi malit, totam horam ſimul ante, vel poſt prãdium ad libitum cuiuſque, ſic vt totam L. G. ſtatepêra 14.21. aũt 30. ſaltem aſubeide, à fine redeundo ad principiũ, ſine benóiſſimo pretnine: vel ſi totam nondũ audiuit,

diuit ad quem locum peruentũ est Physf. iam factus semper ateunitnoca L. G. R. & tum eodem modo Physf. distributam statepera progrediẽs vsque ad v. ad quem peruentum est docendo, &c. Atque pro hac Physf. R. aliæ duæ semihoræ, vel tota pomeridiano tempore seu vespertino erit eligenda Mph. continuet R. I.G. & Physf. & tum adiungat huius etiam partis, alia hora assignata vt dictum est, de L. G. & Physf. hoc modo fiet vt omnia exactissime quæcunque didicerit, retineantur, & quotidie fiat boisseccam. quod otupata est in omni loidutso. Eueniet etiam vt omnibus simul o inhærentibus. ex penoita valloci omniũ inter se videl. Præcedent. cum med. vit. cum his & illis; melius longè intelligantur, & multa ex iis dubia nobis occurrẽtia, vel quæ ab aliisobiiciantur, ad quæ alioqui cęcutimus soluantur: tantaq; hinc nascitur alacritas, vt vix dici possit: dũ in examine Prof. publico vel priuato, & disp. item ad proposita expedite respõdetur: & ad ea quæ ex aliis quæruntur, etiam respõdere quis desideret. Consultũ præterea valde est à parẽribus tã Prof. quam

filiis præm.ſub conditione proponi,eaque ſatis magna,tum illi ſic erecti, ſæpe eos ad muſæum vocabũt, examinabunt, quæſt.doctioribus proponi ſolitas exhibebunt:calcar addent currentibus, conſulti de dubiis facile & ſerio reſpondebunt. Quid multa? effectus ſequetur ſerenumi propoſito dignus; neque ſolum id faciendũ ſi euadat primus,ſed etiam ſi 2.3.4.5.6.imo ſi inter 12. primos, verum pro loco ſint maiora vel minora: ſi quis dicat nota ea eſſe ac vulgaria, non quidẽ plane diffiteor, in genere & ſparſim nota,& vnũ hæc ex dictis,alium alia ſcire,vel etiam obſeruare:ſed omnia cõiuncta,& quaſi in faſciculum colligata, ſimul ad praxim ſunt reducenda.& haud dubie effectus ſequetur admirabilis, & inexpertis omnino incredibilis.

ADMONITIO.

PAVCIS hic admonitos cupimꝰ Auditores nostros, vt diligenter considerent eas partes, in quibus falludemo artis sita est; minus necessariis ad tempus omissis. nam huius b. vim duntaxat ii nouerunt, qui perpaucis contenti præceptis, iugi meditatione, exercitatione, & sedulo vsu, facilem quendam habitum sinarol amemi generarunt; quem nec leuiter amittere possunt. Deinde non seruatam à me in hoc libello methodum b. sed doctrinæ; qua statim traduntur paucis foliculis maxime scitu necessaria. Postremo nemo miretur, nouo quodam scribendi modo, & hactenus non vsitato cœlari artem. id enim exemplo fecimus bonorum ac sapientum, adeoque ipsius Dei, qui quædam clare, quædam verò obscurè, & quasi quodam tecta velamine, populo Iudaico tradidit. Christii

sti quoque, qui Apostolis & discipulis, quibus datum erat nosse mysterium regni Dei, aperte; ceteris autem in parabolis locutus est, vt videntes non videant; & audientes non intelligant: vt est apud D. Lucam 8. cap. Quis insuper nescit, veteres plura suis etiam amicissimis abscondisse, & inuolucris fabularum inuoluisse sapientiæ dogmata? non sunt enim margaritæ, vt in prouerbio est, porcis objiciendæ: neque excellentiora secreta incapacibus: quæ cum assequi nequeunt, vitupe ant: multosque alieniores ab iis reddunt. Item non omnia, quæ à nobis dicta sunt in b. o. tradenda, statim ad praxim esse reducenda: vt enim omnium Audit. ingeniis satisfaciamus: (cum tot sint sententiæ, quot homines) & ne quidquam cælare videamur, omnia quidem à nobis dicenda sunt; ex quibus singuli ea seligant, quæ ad exercendam o. suo ingenio accommodatiora iudicabunt: aliquando enim 6.8. de vna redantur regulæ, non quod omnibus vtendum, sed vna ex illis: pro cuiusque libito. Multa quoque tradun tur ad illustrandam b. in gratiam eorum,

qui

qui omnimodam ex ſe promptitudinem non adferunt; quibus doctiores non indigēt. multa etiam vtilia licet ſint, omitti ad tempus vel omnino poſſunt, vt caput de ct. Eua. vv. ſeu abol.gg.m.aa.non intel. &c. & ſic ars facilis ſatis erit amatoribus & iucunda. Si quis biiſebo aneſſeuue, ſi regniſſimo, biiliege, aut aliorum marepon arti velit applicare, facile, ſi ſerio animum adiunget, & ſi tyro aut candidatus tantum, ſæpe cum ſuæ profeſſionis aliiſque doctis, huius Artis auditoribus noſtris conſulret, inueniet modum omnia debite exprimendi: & quanto diutius diſcrete in hoc applicandi exercitio verſabitur (non enim vno die, vt in prouerbio eſt, Colonia vel Roma ædificata) tanto expeditiorem faciliorem que conſequetur.

In vocabulis per gg.alphab.lit.exprimendis ſi ſint aliqua valde longa, vt: Inhonorificabilitudinationiquibuſcunque in quo ſunt 36. lit. non opus eſt omnes exprimere, ſed ſufficit ſi 8. 10. aut 12. reliquæ facile occurrent, vt fit in electione cōmuni. aut licet 4. vel 6. primas, 2. vel 3. medias, & item vlt. repræſentare,

ſentare, quarum adminiculo alia facile ſimul repetemus, quamquam 36. perſonas aut 50. obſeruare aut ſaltē ordinem, vt ex iis ſicuti oſiretila, concipiamus, aut legamus, exercitato non eſt difficile.

Conſiderent ſinguli in ſua profeſſione etiam atque etiam, quomodo debeāt quælibet arti accommodari. in quo opus eſt ſtudio, diligentia, & cum aliis interdum conſultatione: plus enim vident oculi, quam oculus: & quod vni difficile, & remoram inijcit: alteri facile & expeditum. Nam in recta lib. Art. & grauioribus ſtudiis applicatione, tota huius artis difficultas conſiſtit: & eo omnia tāquam ad finem diriguntur. Si tamen occurrant quæ difficulter efferrentur neque ſupra dicti modi placerent: E.G. aliqui Pſalmi, vel alia, talia licet ſine b. o. commendare: quæ per. b. nunquam impeditur, ſed iuuatur, vt quotieſcunque neceſſe eſt, quælibet communi modo ediſcamus. quanquam illi quibus res cordi erit, & idonei, ſemper aliquem modum inuenient artem omnibus accōmodandi, etiam præceptis Grammaticis & aliarum artium & linguarū, quæ tamen ex difficilioribus

exiſti

existimo. Si quis vero audita à nobis theoria, dubia quædam habeat; ad illa coram verbis proposita, vel absenti per epistolam respondere, nunquam grauabor. Tum etiam licet omnibus Auditoribus nostris (si modo honeste iuxta conuentionem satisfecerint) inter sese de arte consultare: præcipue candidatis alicuius facultatis cum doctoribus, Licent. aliisque & eruditione & perspicacitate; variarumque rerum vsu & experientia valentibus: à quibus abunde ipsis, in dubiis poterit satisfieri.

Diuus ille Thomas Aquinas Angelicus Ecclesiæ Doctor, extra omnem controuersiæ aleam, communi omnium facultatum Theologicarum, totiusque Ecclesiæ suffragio positus, sic inter cætera habet, in aureo illo volumine, quod summa vocatur, 2. 2. q. 49. A. 1. R. ad 2. Sicuti prudentia aptitudinem quidem habet ex natura, sed eius complementum est ex exercitio, vel gratia; ita (vt Tullius dicit in sua Rhet.) memoria non solum à natura proficiscitur, sed etiam

habet

habet plurimum artis & industriæ : & sunt quatuor, per quæ homo bene proficit in memorando, quorum primum est, vt eorum quæ vult memorari, quasdam similitudines assumat conuenientes, nec tamen omnino assuetas : quia ea quæ sunt inconsueta magis memoramur ; & sic in eis animus magis ac vehementius detinetur : ex quo fit, vt eorum quæ in pueritia vidimus, magis memoremur. Ideo autem necessaria est huiusmodi similitudinum aut imaginum inuentio, quia intentiones simplices & spirituales, facilius ex animo elabuntur, nisi quibusdam similitudinibus corporalibus alligentur : quia humana cognitio potentior est circa sensibilia. Secundum, vt homo ea quæ memoriter vult tenere, sua consideratione ordinate disponat, vt ex vno memorato, facile ad aliud procedatur: vnde Philosophus de memoria. A locis videmur reminisci aliquando : causa autem est, quia velociter ab alio in aliud veniunt. Tertiũ, vt homo solicitudinem apponat, & affectum adhibeat ad ea, quæ vult memorari: quia quanto aliquid
magis

magis fuerit impressum animo, tanto minus elabitur: vnde Tullius dicit in sua Rhet. quod solitudo conseruat integras simulacrorum figuras. Quartum, quod ea frequenter meditemur, quæ volupmus memorari: vnde Philosophus de memoria: quod meditationes memoriam saluant: quia, vt in eodem libro dicitur: Consuetudo est quasi natura, vnde multotiesquæ intelligimus cito reminiscimur, quasi naturali quodam ordine, ab vno ad aliud procedentes, Hactenus D.Thomas, Aristoteles vero paucioribus, ideoque obscurius sic habet: Memoria est positio sub ordine, & frequens meditatio, memoriam saluans in reminiscendo: quod exponitur, species frequenter intueri in phantasia reseruatas, auget memoriam. cui alludit Cicero, dicens: memoria artificiosa constat ex locis & imaginibus. quòd namque Aristoteles dixit, positio sub ordine, hoc Tullius, ex locis appellat: quod secundo Tullius, ex imaginibus, idem Philosopho frequens meditatio vocatur: ne quid in sententia discrepent. est quippe meditari, ad se imagines & intellectum

materiæ

materiæ capere. ſupradictæ definitioni & citatis à D. Thoma ex Ariſtotele locis adiungendum illud eiuſdem, ex libro tertio de anima, intelligentem neceſſe eſt phantaſmata ſpeculari. ex quibus ſuprapoſitis D. Thomæ, & Ariſtotelis verbis, apertiſſime colligitur: primo, eſſe quandam artem memoriæ, qua naturalis memorandi aptitudo, à Deo fonte bonorum omnium hominibus indita, perficitur atque completur: ſecundo ex auctoritate Ariſtotelis, locos nominat, à quibus videmur reminiſci aliquando, adiecta ratione: tertio imaginum & ſimilitudinum corporalium mentionem facit, quarum inuentionem dicit neceſſariam, vt eis intentiones ſimplices & ſpirituales alligentur: alioqui facilius ex animo elabentes: qualitatem locorum inſinuat, dum inquit: vt homo ſolitudinem apponat, &c. quam confirmat auctoritate citato loco Ciceronis, Quod ſolitudo, &c. Imaginum vero qualitatem exprimit, dum ait: conuenientes, nec tamen omnino conſuetas: addita ratione illuſtrat, exemplo declarat, à neceſſitate confirmat, rationem

nem confirmationis ſubijcit; eamque rurſus probat: quarto ordinatæ meminit diſpoſitionis; quid autem aliud eſt ordinata diſpoſitio, quam ordo? hic vero duplex eſt, imaginum & locorum; præterea diſpoſitio iſta ordinata, locos in ſe complectitur ſeu connotat, in quibus ſimilitudines collocentur: & ſimul reſpectum illum, tam imaginum quam locorum: qui cathena memoriæ à nonnullis vocatur: quinto loquitur de frequenti meditatione, quæ nihil aliud eſt, quam praxis ſeu exercitatio; quam auctoritate Ariſtotelis, duabus ex ipſo adductis ſententiis, comprobat, & amplificatione illuſtrat. Cum itaq; tam ab ipſo D. Thoma, quam Ariſtotele, loci, imagines ſeu phantaſmata, ordo & frequens meditatio expreſſe nominentur, in quibus ſolis hæc ars tota, tanquam in cardine, verſatur; nec. ſſario ſequitur, nec vllus æquus rerum æſtimator negare poteſt, artem memoriæ perfecte quidem licet paucis & obſcure, vt alia multa, ab iiſdem eſſe traditam; quam gorem acice, & ex eo iſunam pilite aquini tam late tradiderunt, vt D. Thomæ & Ariſtoteli

com

commentarij vice esse possint. Ex quorum tamen libris, non est quod vllus mortalium speret se praxim posse elicere, sine viua doctoris voce & demonstratione:non magis quam Arith. Gram. Rhet. Dia. aliasque artes scripto ad posteros transmissas.

RATIO EXERCENDAE memoriæ à præclarissimis Rhetorum tam Græcorum, quam Romanorum vno quasi ore approbata: fere ex M. F. Quintil.

MAxima pars memoriæ recte ab iis dicta est 1. exercitatio & labor, hæc autem exercitatio commodius fieri non potest, quam primo in poëmatibus, deinde in orationibus, postremo in operibus durioribus; qualia sunt scripta iuris, & similia. 2. multa ediscere, multa cogitare, & si fieri potest, quotidie, potissimum est: augetur enim memoria cura;

cura; negligentia intercidit: quare pueri statim quam plurima addiscăt, & quamcunque ætas operam studio iuuandæ memoriæ dabit, deuoret initio tædium illud, & scripta & lecta sæpius reuoluendi, & quasi eundem cibum remandendi: quod ipsum hoc fieri potest leuius, si pauca primum, & quæ tædium non adferant, ceperimus ediscere, tum quotidie adijcere singulos versus, quorum accessio labori sensum incrementi non adferat, in summam ad infinitum vsque perueniat. 3. est ratio & expeditior, & potentior, ediscere tacite, 4. si vero aliæ subirent cogitationes animum otiosum, vt plenumque fit, tum excitandus est voce, vt duplici motu iuuetur memoria, dicendi & audiendi: sed vox hæc sit modica, & magis murmur 5. ea tamen ratione, vt nos tétemus, an teneamus? quia continua lectio, & quæ magis & quæ minus hærent æqualiter transit in experiendo, teneasne, & maior intentio est, & nihil superuacui temporis perit: quomodo etiam quæ tenemus, & repeti solent, ita sola quæ exciderunt, retractantur, vt crebra reiteratione

tione firmentur : quamquam ſolent hoc ipſo maxime hærere, quod exciderunt: qui autem legente alio ediſcit, in parte tradatur quidem, quod actior eſt oculorum, quam aurium ſenſus, in parte iuuari poteſt, quod cum ſemel aut bis audierit, continuo illi memoriam ſuam experiri licet, & cum legente contendere. 6. ac ſemper ad verbum ediſcendum eſt, ſi tempus permittit: ideoque à pueris præcipue obtinendum: atque in hanc conſuetudinem, memoria exercitatione redigenda eſt: ſin minus, res ipſas tenebimus: deinde his verba ex tempore accommodabimus 7. obſeruandum autem in hac re, ne aſſueſcamus nobis ignoſcere: nam admoneri, & cum dicas, ad librum reſpicere, turpe eſt 8. quod ſi natura memoria durior fuerit, aut temporis ratio & anguſtia non permitteret, non te ad omnia verba alligabis: hoc enim inutile eſſet, tutiúſque multo, comprehenſis animo rebus ipſis, libertatem ſibi eloquendi relinquere: nam & inuitus perdit quiſque id, quod elegerat verbum, nec facile reponit aliud, dum id quod ſcripſerat, quærit. obliuio

autem

autem vnius verbi, aut deformem hæsitationem habet, aut etiam silentium inducit: in oratione autem longiore ediscenda, hoc primum inuenio præceptum: vt per partes discatur; laborat enim maxime onere; sed partes hæ sint non perexiguæ, alioquin nimis multæ erunt; & eam distinguent, atque concident: nec vtique certum imperauerim modum, sed maxime vt quisque finietur locus: ne forte tam sit numerosus, vt ipse quoque diuidi debeat: dandi sunt certi quidam termini, vt contextum verborum, qui difficilimus est, continuet crebra meditatio: partes deinde ipsas repetitas, ordo coniungat. non est inutile his, quæ difficilius hæserint aliquas apponere notas, & eas sæpe repetere; quarum recordatio commoneat, & quasi excitet memoriam: nemo enim fere est tam infelix, vt quod cuique loco signum destinant, nesciat: aut si erit tardus ad hoc, eo quoque adhuc remedio vtatur, vt ipsæ excitent notæ: hinc est in ea arte vtile attendere signa ad eos qui excederint sensus anchoram: si de naue dicendum: spiculum si de prælio

lio : multum enim signa faciunt, & ex alia memoria venit alia : vt cum transflatus annulus vel alligatus commoueat quare id fecerimus. Illud neminem non iuuabit, eisdem quibus scripserit, chartis ediscere; sequitur enim vestigijs quibusdam memoria & velut oculis intuetur, non paginas modo, sed versus prope ipsos; qui tum dicit, similis legenti. iam vero si litura, aut adiectio, aut mutatio aliqua interueniat, signa sunt, quæ intuentes errare non possumus. Optimum autem memoriæ mandandæ tempus est, vt noctu, antequam somnum capias, ediscas, quoniam nusquam euocatur intẽtio; & post istam cogitationem vel lectionem, nihil amplius animo cogitamus, & statim capimus quietem, sunt qui dicant, ante somnum id, quod quis memoriæ tradere cupit, semel, bis, aut ter attente legendum esse, & mane idem repetendum, sic enim quasi nullo labore adhibito, satis firmiter impressum fore. Mirum namque creditu est, nec in promptu ratio, quantum nox interposita, firmitatis adferat memoriæ. Luculentum quoque

memoriæ exercendæ exemplum Cicero nobis reliquit,in Dialogo; de Senect. referens de Catone illo maiore : solitum commerare vesperi, quid quotidie didicerat , audierat,& legerat. Postremo valde prodest, ad multa retinenda, ex viua voce, lectionem diligenter præuideamus , dicentem attentissime auscultemus, & studiose retractemus audita. quod quanti momenti sit, multorum testimonio constat: & experientia , certissima rerum magistra , conprobatur.

Nemo autem existimet se in hac arte excellere, ac eam perfectissimo modo acquirere posse , nisi vna saltem hebdomada huius artis bene petitum adeat, qui eum quot diebus in ea exerceat. ita verum est illud , longeque socraticum. Nil sine labore dij debere hominibus: sed laboribus omnia vendunt. Et illud Lips : ex Erip. πόνος εὐκλείας πατήρ. Imo & hoc S. Hieronymi. epist. 15. lib.2. Nulla ars absque magistro discitur.

SEM

SENTENTIAE NONnullæ quas D. Lambertus Schenckelius arti applicare, ac in quibus ſuos auditores exercere ſolitus fuit.

PRinceps ſine litteris, quaſi nauis eſt ſine remige, & volucris ſine pennis.

Vt in mare flumina, ſic in magnas vrbes vitia influunt.

Tyrannorum verſutia pia fraude diluenda eſt.

Nulla reipublicæ adminiſtratio proderit niſi verus Deus colatur.

Peccatum ſubditi culpa paſtoris, ſi tacuerit, reputatur.

Obedientia virtutum omnium mater & cuſtos.

Seruire Deo libertas eſt, liber autem eſt, quem conſcientia non accuſat.

Nobilis equus virgæ vmbra regitur, ignauus ne calcari quidem.

Magna qui ſectatur, mediocria conſequitur.

Satius est vnum aliquid insigniter facere quam plura mediocriter.

In rebus minimis sæpe res magnæ deprehenduntur.

Dignitatibus viri dandi sunt, non dignitates viris.

Facile deuiat à iustitia, qui non Deum, sed homines pertimescit.

Amor & odium & proprium commodum faciunt sæpe iudicem non agnoscere veritatem.

Multa concedunt leges, quæ diuina iustitia punientur.

Quanto mens circa terrena plus satagit, tanto in cœlestibus minus videt.

Satius est nihil statui, quam bene ordinata non obseruari.

Boni duces bonos creant milites, vt pede inoffenso ipsos sequantur.

Res eximii premii est, inter malos laudabiliter conuersari.

Mente rectè vti non possumus multo cibo & potione completi.

Est hominum naturæ maxime inimica crudelitas.

Mens perpetrati sceleris conscia, nunquam quieta est, semper timet, ac malum

malum suspicatur.

Indecens est quod sol inueniat Christianum iacentem in lecto.

Malorum improbitate depressa veritas tandem emergit.

Facile contemnit omnia qui semper cogitat se moriturum.

Res debet se habere ad subditos, sicut pastor ad oues.

Principes legem Dei operum suorum ducem habeant.

Sapientia victrix singula vitia eradicat, & singulas inserit virtutes.

Nihil prodest sanitas in superficie corporis, si vulnus animæ intrinsecus latet.

Beata mors quæ ad vitam æternam aditum facit.

In via Dei non progredi; regredi est.

Bona clarescunt cùm fuerint malis comparata.

Fide Deo, diuina beat promissio, fallax

Spes hominum, quamuis splendida: fide Deo.

Tormenta à notis illata plus cruciant, quàm ab ignotis.

vit Christus, & eius Apostoli, Sanctíque Dei omnes; & nobis ad eam calcar præbent & exstimulant.

Nihil satius & consultius est, quàm si te in catalogo Pontificum Romanorum ac Imperatorum exerceas, ex quo maximum fructum & vtilitatem percipere poteris.

CATALOGVS PONTIFICUM ex Cardinale Baronio, Bellarmino, Anastasio Bibliothecario, aliisque optimæ notæ scriptoribus collectus & correctus, ac secundum secula distinctus.

S. Petrus.
S. Linus.
Cletus secundũ Hieronymum, Irenæum, Euseb. At Optatus & S. Aug. Anacletum faciunt 3.
Clemens.

ANNO CHRISTI. 100.

Anacletus.
Euaristus.
Alexander.
Sixtus I.
Telesphorus.
Hyginius.
Pius.
Anicetus.
Soter.
Eleutherius.
Victor.

ANNO

ANNO 200.

Zephirinus.
Caliſtus.
Vrbanus.
Pontianus.
Anterus.
Fabianus.
Lucius.
Stephanus.
Sixtus, 2.
Dionyſius.
Felix.
Eutychianus.
Caius.

ANNO 300.

Marcellinus.
Marcellus 1.
Euſebius.
Miltiades.
Sylueſter.
Marcus.
Iulius.
Liberius.
Felix 2.
Leonem quendam fingit hic Vincentius in ſpeculo & Conradus Halberſtad.
Damaſus.
Siricius.
Anaſtaſius.

ANNO 400.

Innocentius.
Zozimus.

Bonifacius.
Cœleſtinus.
Sixtus 3.
Leo.
Hilarius.
Simplicius.
Felix 3.
Gelaſius.
Anaſtaſius. 2.
Symmachus.

ANNO 500.

Hormiſda.
Ioannes 1.
Felix 4. Hunc omittit in ſuo catalogo Papirius.
Bonifacius 2.
Ioannes 2.
Agapitus.
Syluerius.
Vigilius.
Pelagius.
Ioannes 3.
Benedictus.
Pelagius 2.
Gregorius.

ANNO 600.

Sabinianus
Bonifacius 3.
Bonifacius 4.
Deusdedit.
Bonifacius 5.
Honorius.
Seuerinus.
Ioannes 4.
Theodorus.
Martinus.
Eugenius.
Vitalianus.
Adeodatus.
Donnus.
Agatho.
Leo 2.

Benedictus 2.
Ioannes 5.
Conon.
Sergius.

ANNO 700.

Ioannes 6.
Ioannes 7.
Sisinnius.
Constantinus.
Gregorius 2.
Gregorius 3.
Zacharias.
Stephanus 2. dictus 3. qui à Papirio omittitur.
Paulus.
Stephanus 3. dictus 4.
Adrianus.
Leo. 3.

ANNO 800.

Stephanus 4.
Paschalis.
Eugenius 2.
Valentinus.
Gregorius 4.
Sergius 2.
Leo 4.
Ioannes hic quidam Anglicus secundum Platanæ, Martini Poloni acChronicę anno 1493 Nurbergę editę sententiam interponitur, quæ tamen iam pridem à sanioribus scriptoribus explosa est.
Benedictus 3.
Nicolaus 1.

Hadrianus 2.
Ioannes 8. aliis 9.
Stephanus 5.
Formosus.
Bonifacius 6.
Stephanus 6.

ANNO 900.

Romanus
Theodorus 2. } *omittuntur à Cardinale Bellarmino.*
Ioannes 9.
Benedictus 4.
Leo 5.
Christophorus
Sergius 3.
Anastasius 3.
Lando.
Ioannes 10.
Leo 7.
Stephanus 7.
Ioannes 11.
Leo 7.
Stephanus 8.
Marinus 2.
Agapitus.
Ioannes 12.
Ioannes 13.
Donnus 2.
Benedictus 6.
Bonifacius 7. qui non recensetur à Bellarmino.
Benedictus 7.
Ioannes 14.
Ioannes 15. qui omittitur à Baronio.
Ioannes 16. hic non ponitur in Catalogo

Leo 8.
Benedictus 5. } *vter alteri præponendus? consule scriptores, qui inter se discrepant.*

consiliorum, Pontificium, Imperatorum, sed non scio cuius auctoris.

Syluester 2.

ANNO 1000.

Ioannes 18.
Ioannes 19.
Sergius 4.
Benedictus 8.
Ioannes 20.
Benedictus 9.
Syluester 3.
Gregorius 6.
Clemens 2.
Damasus 2.
Leo 9.
Victor 2.
Stephanus 9.
Benedictus 10.
Nicolaus 2.
Alexander 2.
Gregorius 7. alias Hildebrandus dictus.
Victor 3.
Vrbanus 2.
Paschalis 2.

ANNO 1100.

Gelasius 2.
Calistus 2.
Honorius 2.
Innocentius 2.
Cælestinus 2.
Lucius 2.
Eugenius 3.
Anastasius 4.
Adrianus 4.
Alexander 3.
Lucius 3.
Vrbanus 3.

Gregorius 8.
Clemens 3.
Cæleſtinus 3.
Innocentius 3.

ANNO 1200.

Honorius 3.
Gregorius 9.
Cæleſtinus 4.
Innocentius 4.
Alexander 4.
Vrbanus 4.
Clemens 4.
Gregorius 10.
Innocentius 5.
Adrianus 5.
Ioannes 21.
Nicolaus 3.
Martinus 2.
Honorius 4.
Nicolaus 4.
Cæleſtinus 5.
Bonifacius 8.

ANNO 1300.

Benedictus 11.
Clemens 5.
Ioannes 22.
Benedictus 12.
Clemens 6.
Innocentius 6.
Vrbanus 5.
Gregorius 11.
Vrbanus 6.
Bonifacius 9.

ANNO 1400.

Innocentius 7.
Gregorius 12.
Alexander 5.
Ioannes 23.

Martinus 3.
Eugenius 4.
Nicolaus 5.
Calistus 3.
Paulus 2.
Sixtus 4.
Innocentius 8.
Alexander 6.

ANNO 1500.

Pius 2.
Iulius 2.
Leo 10.
Adrianus 6.
Clemens 7.
Paulus 3.
Iulius 3.
Marcellus 2.
Paulus 4.
Pius 4.
Pius 5.
Gregorius 13.
Sixtus 5.
Vrbanus 7.
Gregorius 14.
Innocentius 9.
Clemens 8.

ANNO 1600.

Leo 11.
Paulus 5.

ANNO 100.

Traianus.
Hadrianus.
Antonius.
M. Aurelius & L. Verus.
Commodus.
Pertinax.
Didius Iulianus.
Seuerus.

ANNO 200.

Antonius Caracalla.
Macrinus.
M. Aurelius Antoninus.
Heliogabalus.
Alexander Seuerus.
Maximinus.
Maximus & Balbinus.
Gordianus.
Philippus.
Decius.
Gallus, & Volusianus.
Valerianus & Gallienus.
Claudius.
Aurelianus.
Tacitus.
Florianus.
Probus.
Carus.
Diocletianus & Maximinianus.

ANNO 300.

FALVCO NIVALCA.

1. Legendum ſeroma focis barbæbo.
2. Alpha & omega ſunt laſos vitor.
3. Idque etiam in dict.oſiſis ouidi.
4. Si in dolubacoui q. itaro eruccos 1.reg. amucoli non habet, ſed cygnus in illa tantum caballyſo.
5. Hæbæretila ſingulæ ſing. num. denotant. eædem gemi. pl.
6. Gen: ca: mod: temp: & alia datus obirttas, ex luſneſi facile colliguntur:

a amulube macoue
b oſras
c codrot
d emuluca ſibuco.
e daitnem etneſi.
f amuit ecapſo.
g bogamir
h aſeirape:
i vanoſrepo
k emuſrodi
l aſumodi
m imuis ftice orexes
n aſulugnas.
o lairomemi.
p damroſe
q oſedeſi
r aſixarpe:
ſ omutnemi badnuſa
ſ aſucoli
t bogamin
u rogamis
v uſucolæ
x farreto.
y amuitſos
z amulucato epecera

A eſucis itemhtiras.
C emurtſaca
D emuvite ocnita iſido
F parti eſeneſa
G & Gr. facitamo emargo
I aſuirano bigamie.
K emuxi fennoca.
L aſurali

N.aſure

N. asuremuni
P. Omuire galapo.
R. boitis otepera.
T. asuruase hti
V. amuirato enuloui.

Adi.emutca onuidas

&. foitatica.
d&. roitato scidos
diu. poisis euido
ep. galoti osipes
L G. asucigoli
Mph. asucisyho epatem.
Or:roitaros
Ph. esucisyhpo
Pr. { amenos enorpo / vel / laidos esorpo }

Rh. Laciros etehre
Ru. satnemis eduro
Sy. esixato anysi
Ve. emubreui.
1. { baereco / salednaca / vanlus. }
2. asungyco.
3. esuluge onairte.
4 asuluga inardo aquas.
5 esunami.
6 salletse.
7 lamroni vel asirucesso
8 exilacu
9 dunroca
0. { asulunnas / exemota / esulucrico. }

Reliqua studiosus Lector facile colliget.

EXTRAICT DV Priuilege du Roy.

Vyuant le Priuilege octroyé par sa Maiesté, & mandement au Preuost de Paris, Baillif de Roüen, Dijon, Chalon, Troys, Berry, & Sainct Pierre le Moustier, Seneschaulx de Lyon, Grenoble, Thoulouze, Bourdeaux, Poictou, Anjou, Le Mayne, Bourbonnois & Auuergne, ou leurs Lieutenãts, & à tous ses amez iusticiers & officiers, & à chacun d'eux ainsi qu'il appartiendra : Est permis à Barthelemy Vincent Marchand Libraire à Lyon, d'imprimer ou faire imprimer, vendre & debiter vn liure intitulé *Schenkelius detectus : seu* MEMORIA ARTIFICIALIS *hactenus occultata, ac à multis quamdiu desiderata : nunc primum in gratiam optimarum, ac sapientiæ studiosorum luce donata:* Et ce pour le temps & espace de neuf ans, à cõmencer du iour & date de ladicte impression paracheuee, auec deffences à tous Libraires, Imprimeurs, & autres personnes de quel estat & condition qu'ils soyent de le faire imprimer, ny en vendre ou debiter autres que de ceux imprimés par ledict Vincent, à peyne de confiscation, & autres peynes portees par iceluy, qui fust donné à Paris les iour, moys & an y contenu. Signé & deuëment scellé au grand seel de cyre iaune.

Acheué d'imprimer le deuxiesme Mars. 1617.

Iustinianus Iunior. Leontius. Aasimarus Tiberius.

ANNO 700.

Iustinianus Iunior iterum.
Philippicus.
Anastasius.
Theodosius.
Leo Isauricus.
Constantinus Copronimus.
Leo.

ANNO 800.

Carolus Magnus, qui imperium transtulit ad Francos.
Ludouicus Pius.
Lotharius.
Ludouicus 2.
Carolus Caluus.
Ludouicus 3.
Carolus Crassus.
Arnulphus.

ANNO 900.

Ludouicus 4.
Conradus.
Henricus.
Otto.
Otto 2.
Otto 3.

ANNO 1000.

Hen.

